

En samlad naturvårdspolitik

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik jämte 111 motionsyrkanden. Av dessa är 28 väckta med anledning av skrivelsen. I denna formulerar regeringen sin grundsyn på naturvårdspolitiken. Förhållandet naturvård och hållbar utveckling tas upp liksom motiven för regeringens naturvårdspolitik samt vägledande strategier och principer. Vidare redogör regeringen för sin syn på relationen mellan de av riksdagen fastlagda miljökvalitets- och delmålen och naturvårdspolitiken. I skrivelsen redovisas ett antal områden som regeringen lyfter fram som viktiga i det fortsatta naturvårdsarbetet, exempelvis förstärkt dialog med medborgarna, utvecklat sektorsansvar, det fortsatta genomförandet av områdesskyddet och bevarandet av arter. Samtliga motionsyrkanden avstyrks, bl.a. med hänvisning till vad som redovisas i skrivelsen, riksdagens tidigare uttalanden i frågorna och det pågående arbetet inom området.

I betänkandet finns 24 reservationer och 4 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	9
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	9
Utskottets överväganden	10
En samlad naturvårdspolitik	10
Utvecklat preciserat sektorsansvar	11
Kommunal naturvård och tätortsnära natur	14
Naturvården och den fysiska planeringen.....	16
Regional utveckling och naturvård.....	18
Naturturism och naturvård.....	19
Områdesskydd, förvaltning av skyddade områden och statligt skogsägande.....	24
Artbevarande och bevarande av livsmiljöer	33
Naturvården i vattenmiljöerna	38
Kunskapsuppbyggnad och folkbildning	48
Svensk inriktning på det fortsatta naturvårdsarbetet inom EU	50
Sveriges fortsatta arbete inom ramen för internationell naturvård.....	55
Reservationer.....	62
1. Målkonflikter m.m. (punkt 1).....	62
2. Målkonflikter m.m. (punkt 1).....	63
3. Sektorsansvaret m.m. (punkt 2).....	63
4. Frivilliga stiftelser, Kommunalt ägande och Kommunala naturvårdsplaner m.m. (punkterna 4, 5 och 6).....	64
5. Strandskyddet (punkt 7).....	65
6. Allemansrätten m.m. (punkt 8).....	66
7. Ekologiskt hållbar turism (punkt 9).....	66
8. Naturresevat m.m. (punkt 11).....	67
9. Frivilliga avsättningar av mark m.m. (punkt 14)	67
10. Ersättningsfrågor m.m. (punkt 15).....	68
11. Ersättningsfrågor m.m. (punkt 15).....	69
12. Ersättningsfrågor m.m. (punkt 15).....	69
13. Granskning av genomförandet av skogsresevat (punkt 16).....	70
14. Jakt på rödlistade arter (punkt 21)	70
15. Nordiskt samarbete i rovdjursfrågor (punkt 23)	71
16. Övriga rovdjursfrågor (punkt 26)	71
17. Marina ekosystem (punkt 28).....	72
18. Småskalig näringsverksamhet i skärgården och Beslutanderätt m.m. i skärgårdsregionerna (punkterna 29 och 30)	72
19. Driftkostnader för strandstädning (punkt 31)	73

20. Vattendomars efterlevnad, Småskalig vattenkraft och Skydd av våtmarker m.m. (punkterna 32, 33 och 37)	73
21. EU:s transport- och jordbrukspolitik m.m. (punkt 40)	74
22. Ändring av EG:s fågelskyddsdirektiv m.m. (punkt 42).....	75
23. Konventionen om biologisk mångfald och WTO och Konventionen om biologisk mångfald och TRIPS-avtalet (punkterna 44 och 45)	76
24. World Commission on Dams riktlinjer (punkt 46).....	77
Särskilda yttranden.....	78
1. Rovdjurscentrum (punkt 24)	78
2. Strömmar och vattendrag (punkt 35).....	78
3. Fågeljakten och EU (punkt 42)	79
4. Handeln med utrotningshotade djur och växter (punkt 47)	79
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag	80
Skrivelsen.....	80
Följdmotioner.....	80
Motion med anledning av proposition 2001/02:4.....	82
Motioner från allmänna motionstiden 2000	82
Motioner från allmänna motionstiden 2001	83

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Målkonflikter m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ32 yrkande 1 och 2001/02:MJ29 yrkande 2.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (fp)

2. Sektorsansvaret m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ31 yrkandena 1, 2 och 6.

Reservation 3 (c)

3. Grönområdena i stadsmiljöer

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ31 yrkande 7.

4. Frivilliga stiftelser

Riksdagen avslår 2001/02:MJ32 yrkande 5.

Reservation 4 (m) – delvis

5. Kommunalt ägande

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ32 yrkande 6.

Reservation 4 (m) – delvis

6. Kommunala naturvårdsplaner m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ32 yrkandena 2 och 3.

Reservation 4 (m) – delvis

7. Strandskyddet

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ30 yrkande 3.

Reservation 5 (fp)

8. Allemansrätten m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ32 yrkande 7, 2001/02:MJ212, 2001/02:MJ220 yrkande 6, 2001/02:MJ339 yrkande 8, 2001/02:MJ343 yrkande 7, 2001/02:N27 yrkande 14 och 2001/02:N374 yrkande 11.

Reservation 6 (kd, m, c)

9. Ekologiskt hållbar turism

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ31 yrkande 8.

Reservation 7 (c)

10. Skotertrafik m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ398 och 2001/02:MJ491.

11. Naturresevat m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ30 yrkande 1, 2001/02:MJ375 yrkande 4, 2001/02:MJ447, 2001/02:MJ515 yrkande 14 och 2001/02: MJ521 yrkandena 1 och 3.

Reservation 8 (fp)

12. Nationalparksplan

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ273.

13. Omberg som nationalpark

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ280, 2001/02:MJ324 och 2001/02:MJ347.

14. Frivilliga avsättningar av mark m.m.

Riksdagen avslår 2001/02:MJ31 yrkandena 3 och 4, 2001/02:MJ205 yrkande 1, 2001/02:MJ337 yrkande 30 samt 2001/02:MJ520 yrkande 31.

Reservation 9 (kd, m, c)

15. Ersättningsfrågor m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ31 yrkande 5, 2001/02:MJ32 yrkande 4, 2001/02:MJ495 och 2001/02:MJ523 yrkande 12.

Reservation 10 (m)

Reservation 11 (kd)

Reservation 12 (c)

16. Granskning av genomförandet av skogsresevat

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ419 yrkande 8.

Reservation 13 (m)

17. Lokalt förankrade skötselplaner

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ503.

18. Ökning av andelen gammal skog

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ460.

19. Bevarande av kulturväxter

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ489.

20. Nationell strategi för biologisk mångfald

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ463 yrkandena 1 och 2.

21. Jakt på rödlistade arter

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ463 yrkande 3.

Reservation 14 (mp)

22. Vitryggig hackspett

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ276 yrkande 3.

23. Nordiskt samarbete i rovdjursfrågor

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ206 yrkande 1.

Reservation 15 (c)

24. Rovdjurscentrum

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ202, 2001/02:MJ206 yrkande 2, 2001/02:MJ327 och 2001/02:MJ362.

25. Vargstammen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ217 yrkandena 1 och 2 samt 2001/02:MJ227 yrkandena 1, 2 och 4.

26. Övriga rovdjursfrågor

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ248 yrkandena 1 och 4.

Reservation 16 (m)

27. Spanska skogssnigeln

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ316.

28. Marina ekosystem

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ513 yrkandena 4, 5 och 15.

Reservation 17 (mp, fp)

29. Småskalig näringsverksamhet i skärgården

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ220 yrkande 1.

Reservation 18 (c) – delvis

30. Beslutanderätt m.m. i skärgårdsregionerna

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ220 yrkande 5.

Reservation 18 (c) – delvis

31. Driftkostnader för strandstädning

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ506.

Reservation 19 (kd, c)

32. Vattendomars efterlevnad

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ29 yrkande 1.

Reservation 20 (fp) – delvis

33. Småskalig vattenkraft

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ30 yrkande 4.

Reservation 20 (fp) – delvis

34. Skydd av vildlax

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ522 yrkande 3.

35. Strömmar och vattendrag

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ404, 2001/02:MJ480 och 2001/02:MJ522 yrkande 4.

36. Sälskyddsområden

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ439 yrkande 4.

37. Skydd av våtmarker m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ30 yrkande 2, 2001/02:MJ457 och 2001/02:521 yrkande 4.

Reservation 20 (fp) – delvis

38. Inventering av landets biologiska mångfald

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ351.

39. Skrivelse om biologisk mångfald

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ463 yrkande 4.

40. EU:s transport- och jordbrukspolitik m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ28 yrkandena 1, 2 och 6.

Reservation 21 (v)

41. Marina reservat inom EU

Riksdagen avslår motion MJ28 yrkande 3.

42. Ändring av EG:s fågelskyddsdirektiv m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ902 yrkande 2, 2000/01:MJ903 yrkande 1, 2000/01:MJ904 yrkande 1, 2000/01:MJ905 yrkande 1 och 2, 2000/01:MJ908 yrkande 3, 2000/01:MJ909 yrkande 1, 2000/01:MJ911 yrkande 6, 2000/01:MJ912, 2000/01:MJ919, 2000/01:MJ920 yrkande 3, 2001/02:MJ214 yrkande 2, 2001/02:MJ228, 2001/02:MJ236, 2001/02: MJ238, 2001/02:MJ420 yrkande 7 delvis samt 2001/02:MJ505 .

Reservation 22 (kd, m, c)

43. Fågeljakten och EU

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:MJ245, 2001/02:MJ295 och 2001/02:MJ465 yrkandena 1 och 2.

44. Konventionen om biologisk mångfald och WTO

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ28 yrkande 4.

Reservation 23 (v, mp) – delvis

45. Konventionen om biologisk mångfald och TRIPS-avtalet

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ28 yrkande 5.

Reservation 23 (v, mp) – delvis

46. World Commission on Dams riktlinjer

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ28 yrkande 7.

Reservation 24 (v)

47. Handeln med utrotningshotade djur och växter

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ255.

48. Valjakt m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ345 yrkandena 1 och 2.

49. Odlat ädelträ

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ332.

50. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2001/02:173 till handlingarna.

Stockholm den 21 maj 2002

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulf Björklund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulf Björklund (kd), Sinikka Bohlin (s), Inge Carlsson (s), Ingvar Eriksson (m), Alf Eriksson (s), Ingemar Josefsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Caroline Hagström (kd), Per-Samuel Nisser (m), Maria Wetterstrand (mp), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp), Carina Ohlsson (s), Willy Söderdahl (v), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Anne-Katrine Dunker (m).

Redogörelse för ärendet

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelsen innehåller en beskrivning av regeringens samlade och delvis förnyade naturvårdspolitik. I skrivelsen formulerar regeringen sin grundsyn på naturvårdspolitiken, exempelvis tas förhållandet naturvård och hållbar utveckling, motiven för regeringens naturvårdspolitik samt vägledande strategier och principer upp. Vidare redogör regeringen för sin syn på relationen mellan de av riksdagen fastlagda miljökvalitets- och delmålen och naturvårdspolitiken. I skrivelsen redovisas ett antal områden som regeringen lyfter fram som viktiga i det fortsatta naturvårdsarbetet. Dit hör

- förstärkt dialog med medborgarna,
- utvecklat sektorsansvar,
- kommunal naturvård och frågor om tätortsnära natur,
- fysisk planering som ett värdefullt verktyg,
- beröringspunkter mellan naturvård och regional utveckling, natur- och kulturturism samt kulturmiljövård,
- friluftslivet och den sociala dimensionen i naturvården,
- det fortsatta genomförandet av områdesskyddet,
- bevarandet av arter,
- vikten av kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning samt utbildning, folkbildning och information,
- tillvaratagande av traditionell och lokal kunskap samt
- marknadsbaserade verktyg som en potential i det fortsatta naturvårdsarbetet.

Regeringen redogör också för sin syn på Sveriges fortsatta arbete inom EU:s naturvårdssamarbete samt Sveriges arbete i det internationella naturvårdsarbetet, inklusive biståndsinsatser.

Utskottets överväganden

En samlad naturvårdspolitik

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (m) som tar upp olika målkonflikter inom naturvården och som hävdar att dessa inte i tillräcklig grad får sin lösning i skrivelsen. Utskottet hänvisar därvid till de överväganden som görs i skrivelsen. Vidare avstyrker utskottet ett motionsyrkande (fp) om en intensifiering av arbetet med de åtgärder som aviserats i skrivelsen.

Motionerna

Enligt motion 2001/02:MJ32 (m) omfattar skrivelsen ett snävt perspektiv. Bedömningar som på ett så omfattande och ingripande sätt reglerar kommunernas ansvarsområden och medborgarnas levnadsmiljö måste enligt motionärerna ha sin utgångspunkt i ett bredare perspektiv. Enligt motionen är det därför angeläget att ta fram ett vetenskapligt underlag till vindkraftens påverkan på människor, natur och djurliv. Strandskyddet utgör i många fall ett hinder mot expansion och planering av bostadsområden, varför möjligheterna att bättre utnyttja strandnära områden för bebyggelse bör öka. Det bör enligt motionärerna finnas en generell rätt att bygga på mark nära stränder och vattendrag. Regeringen framhåller visserligen det privata ägandet i skrivelsen, men de åtgärder som föreslås riskerar i de flesta fall att undergräva rätten att fritt bruka och äga sin mark (yrkande 1).

Enligt motion 2001/02:MJ29 (fp) bör det analysprogram som regeringen redogör för i skrivelsen intensifieras så att de avsedda förbättringarna i miljö- och naturvårdspolitiken kan förverkligas (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Som regeringen påpekar i skrivelsen baseras naturvårdspolitiken på de fem grundläggande värdena: människors hälsa, den biologiska mångfalden och naturmiljön, kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena, ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga samt en god hushållning med naturresurser. Dessa värden har även utgjort utgångspunkt för utformningen av de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen, inklusive de beslutade delmålen i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36). Samtliga miljö kvalitetsmål har åtminstone indirekta samband med naturvården i och med att de rör miljö kvaliteter – eller uttrycker ett önskvärt miljö tillstånd – som har betydelse för biosfären; för ekosystem, för växter och för djur m.m. Regeringen redogör i skrivelsen på ett tydligt sätt för sambandet mellan miljö kvalitetsmålen och

relevanta delmål å ena sidan och naturvårdspolitiken å den andra. Som regeringen påpekar har vissa av miljökvalitetsmålen med tillhörande delmål särskilt stor relevans för naturvården. Dessa är Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö samt God bebyggd miljö. De nu nämnda miljökvalitetsmålen har antagits av riksdagen i bred enighet. De ekonomiska konsekvenserna av ställningstagandena rörande miljökvalitetsmålen och delmålen redogör regeringen utförligt för i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130), vilket gör att dessa frågor inte behandlas i den nu aktuella skrivelsen. Utskottet delar regeringens uppfattning att det inte föreligger någon anledning att nu ytterligare utveckla målen. Som regeringen påpekar belyses i skrivelsen framför allt de olika vägar som finns för att nå de miljökvalitets- och delmål som berör naturvården. De huvudpunkter liksom åtgärder som aviseras i skrivelsen utgår alltså från de miljökvalitetsmål och delmål som redan har slagits fast av riksdagen. I många fall refereras i skrivelsen till ett specifikt mål som slutsatsen eller åtgärden är kopplad till. Särskilt viktiga är de verktyg, arbetssätt, processer och den kunskapsuppbyggnad m.m. som enligt regeringen måste komma till stånd för att fastlagda miljökvalitetsmål och delmål som rör naturvård skall nås. Sammanfattningsvis delar utskottet inte uppfattningen som kommer till uttryck i motion 2001/02: MJ32 (m) yrkande 1 att perspektivet i skrivelsen skulle vara för snävt. När det därutöver gäller de specifika frågor som tas upp i motionen vill utskottet hänvisa till vad som anförs under respektive avsnitt. Utskottet avstyrker mot bakgrund härav motionen i berörd del.

Utskottet förutsätter att regeringens fortsatta arbete möjliggör ett genomförande av de program och åtgärder som aviseras i skrivelsen och att den inriktning av politiken som kommer till uttryck drivs med kraft, såsom efterlyses i motion 2001/02: MJ29 (fp) yrkande 2. Utskottet anser att motionen är tillgodosedd härmed.

Utvecklat preciserat sektorsansvar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker tre motionsyrkanden (c) med olika förslag till resursförstärkning inom naturvårdspolitiken med hänvisning bl.a. till pågående beredning av frågorna.

Skrivelsen

Regeringen anser att naturvården bör komma närmare brukarna genom att dessa ges förbättrade möjligheter till delaktighet i och ansvar för naturvård. Kunskap och erfarenhet hos lokala aktörer inom olika areella näringar bör tas till vara i den fortsatta utvecklingen av sektorsansvaret inom naturvården. Regeringen anser dessutom att naturvårdsarbetet bör integreras i alla rele-

vanta verksamheter. Näringarna eller branscherna bör så långt som möjligt använda de miljöverktyg som finns inom ramen för den egna verksamheten och marknaden, exempelvis miljöcertifieringar och miljöledningssystem. Dessa verktyg bör stimulera till en ytterligare ekologisk anpassning av produktionsmetoder m.m. för att minimera negativ påverkan, men även för att stimulera positiva effekter. I sektorsansvaret ingår ett ansvar för vissa sektorsmyndigheter att följa upp miljöeffekterna av verksamheten, exempelvis genom insamling av nödvändiga data rörande effekter i naturmiljön som kan härledas från sektorns verksamhet. Det omfattar även i vid bemärkelse ett ansvar för dessa myndigheter att vidta åtgärder för att ställa till rätta negativa effekter från tidigare verksamhet inom sektorn. Strategiska miljöbedömningar bedöms bli ett värdefullt verktyg framöver när det gäller att se till att utvecklingen inom olika sektorer och politikområden bidrar till att naturvårdsmålen kan uppnås. Det bör göras en översyn av hur sektorsansvaret och sektorsintegreringen har fungerat hittills, t.ex. genom att analysera framgångsfaktorer och hinder. Sektorsansvaret kan behöva vidareutvecklas med utgångspunkt i vad som slagits fast genom miljö kvalitetsmålen.

Motionerna

Om Sverige skall vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för en ekologiskt hållbar utveckling är det enligt motion 2001/02: MJ31 (c) nödvändigt att ta till vara det engagemang som redan finns i verksam organisationer. Det är dyrt för landet att låta bli. Ersättningen till de ideella krafterna är blygsam jämfört med vad tjänstemän och konsulter kostar. Anslagen till de ideella organisationer som är verksam inom natur- och kulturmiljöområdet bör därför räknas upp (yrkande 1). Jord- och skogsbrukarna utför enligt motionärerna viktiga uppgifter som naturvårdare i Sveriges arbete med att främja en hållbar utveckling. Denna kompetens bör användas i större omfattning i utbyte mot att markägarna får ersättning för allt det arbete som krävs för att upprätthålla öppna landskap. Ersättningsnivåerna för ängs- och betesmarksprogrammen måste öka. Programmen måste dessutom utformas så att de lättare kan anpassas till lokala förhållanden (yrkande 2). I motionen påpekas att det för ca två år sedan stormfällades stora mängder lövskog i Sverige. Medel avsattes då för återplanteringar. Detta är dock enligt motionärerna inte nog. Mer medel måste reserveras för olika lövskogsprojekt (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

När det gäller kravet i motion 2001/02: MJ31 (c) yrkande 1 om att anslaget till de ideella organisationer som är verksam inom natur- och kulturmiljöområdet bör öka vill utskottet anföra följande. De statliga bidragen till ideella organisationer faller under utgiftsområde 20 och ramanslaget 34:2 Miljöövervakning m.m. Det totala ramanslaget omfattar drygt 200 miljoner kronor och disponeras av Naturvårdsverket. I samband med behandlingen av budgeten för år 2002 gjorde utskottet samma bedömning som regeringen när det gäller medelsbehovet (2001/02: MJU1). I övrigt hänvisade utskottet till regeringens

fördelning i regleringsbrevet. I regleringsbrevet för budgetåret 2002 avseende Naturvårdsverket anslår regeringen bl.a. till Naturskyddsföreningen 2 000 000 kr, vilka skall användas för föreningens informationsverksamhet rörande miljövårdsfrågor samt verksamhet som stimulerar samarbetet mellan naturvården och kulturmiljövården. Regeringen anslår vidare till Sveriges hembygdsförbund 2 000 000 kr, att användas för i första hand stöd till verksamhet som stimulerar samarbete mellan naturvården och kulturmiljövården. Härutöver har regeringen anslagit 5 500 000 kr till ideella miljöorganisationers internationella arbete. Utskottet avstyrker motionen i berörd del i den mån den inte är tillgodosedd med det anförda.

Den inom miljö- och landsbygdsprogrammet anslagna miljöersättningen för ett öppet och varierat odlingslandskap skall bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. Syftet med åtgärden är att förbättra eller upprätthålla landskapet och förhindra omfattande nedläggning av jordbruksmark i norra Sverige och i södra Sveriges skogs- och mellanbygder. En bibehållen vallodling kan även minska växtnärläckage och erosion samt bibehålla åkermarkens bördighet. Målet är att ca 600 000 hektar åkermark skall anslutas. Enligt Jordbruksverket är måluppfyllelsen i stort sett 100 %. Jordbruksverket föreslår i sin översyn av miljö- och landsbygdsprogrammet (rapport 2001:19) att hästar bör kunna inkluderas i det djurinnehav som ligger till grund för beräkningen av bruksintensiteten inom miljöersättningen för ett öppet och varierat odlingslandskap. I övrigt föreslår inte Jordbruksverket några förändringar. Jordbruksverkets rapport är för närvarande föremål för beredning i Regeringskansliet. Det anförda innebär enligt utskottets mening att riksdagen inte bör vidta några åtgärder med anledning av motion 2001/02: MJ31 (c) yrkande 2. Motionen avstyrks.

Riksdagen beslutade i enlighet med det förslag om statsbidrag till plantering av ädellövskog på stormfällda granskogsarealer i Sydsverige som lades fram i budgetpropositionen för år 2001 (prop. 2000/01:1 utg.omr. 23, bet. 2000/01: MJU2, rskr. 2000/01:86 och 87). I propositionen framhölls bl.a. att förslaget hade stöd hos företrädare för markägare och kommuner. Riksdagens beslut innebär att sammanlagt 40 miljoner kronor fördelat på fem år med 8 miljoner kronor vardera året skulle anslås. Den möjlighet som skapats för att ersätta stormfälld granskog i sydligaste Sverige med mer stormfast ädellövskog kan nu tas till vara, och staten kan genom ett bidrag medverka till att vissa merkostnader täcks genom ett särskilt bidrag. Enligt beslutet bör totalt ca 2 000 hektar planteras med ädellövskog över en treårsperiod. Bidrag av det här slaget måste granskas av EG-kommissionen, som har att se till att det inte strider mot gällande statsstödsregler inom EU. Regeringen överlämnade därför i december 2000 en detaljerad redovisning av innebörden av stödet och utkast till de bestämmelser som regeringen avser att införa. Enligt vad utskottet erfarit återkom kommissionen dock med kompletterande frågor, vilket är förklaringen till att notifieringen dragit ut på tiden. Kommissionen meddelade beslut om godkännande under vårvintern 2002. Inom Regeringskansliet pågår arbete med att utarbeta bestämmelser om bidrag. Dessa avses

träda i kraft snarast möjligt. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2001/02:MJ31 (c) yrkande 6.

Kommunal naturvård och tätortsnära natur

Utskottets förslag i korthet

Utskottet finner ett motionsyrkande (c) om grönområdenas betydelse för människor tillgodosett genom vad som anförs i skrivelsen. Vidare avstyrker utskottet ett motionsyrkande (m) om frivilliga naturvårdsstiftelser. Utskottet hänvisar därvid till de positiva erfarenheter som gjorts med de befintliga stiftelserna och fonderna för naturvården. Slutligen avstyrker utskottet ett motionsyrkande (m) om kommunalt ägande av tätortsnära mark med hänvisning till vad som anförs i skrivelsen.

Skrivelsen

Regeringen bedömer att kommunernas naturvårdsinsatser bör stimuleras och stärkas såväl kort- som långsiktigt. Regeringen avser därför att genomföra en satsning på kommunal naturvård genom ett särskilt program. Programmet kommer att ge kommuner – inklusive lokala aktörer inom varje kommun – möjlighet att söka delfinansiering för olika lokala naturvårdsprojekt. Den befintliga möjligheten för kommuner och landstingskommunala stiftelser att få statsbidrag för förvärv och säkerställande av mark för naturvårdsändamål bör lyftas in i denna programsatsning och utnyttjas bättre. Den tätortsnära naturens ställning i förhållande till annan mark- och vattenanvändning bör också enligt regeringen stärkas. Detta gäller större städer i allmänhet och de tre storstadsregionerna i synnerhet. Att med stöd av miljöbalkens bestämmelser om områdesskydd reservera mark och vatten för friluftsliv och biologisk mångfald är lika angeläget som att reservera mark för infrastruktur, bostäder och arbetsplatser. Regeringen anför vidare att det ömsesidiga kunskaps- och erfarenhetsutbytet mellan länsstyrelser, skogsvårdsstyrelser och kommuner, liksom andra lokala aktörer, är viktigt. Varje länsstyrelse bör ha en viktig roll i att vara samordnande och att entusiasmera fler kommuner till att engagera sig i konkreta naturvårdsinsatser. Det är enligt regeringen önskvärt att fler stiftelser för naturvård och friluftsliv bildas. Det bör bli möjligt att få statsbidrag även för att etablera sådana stiftelser. Erfarenhet och kunskap från de befintliga stiftelsernas arbete bör bättre tas till vara. Arbetet med att bilda fler nationalstadsparker fortsätter. Den nationalstadspark som finns i Stockholm bör enligt regeringen utvecklas genom att förvaltning och information förstärks. Kompetens rörande naturvård, friluftsliv och kulturmiljö är enligt regeringen en viktig faktor för att den lokala och kommunala naturvården och kulturmiljövården skall kunna förstärkas och utvecklas.

Motionerna

Motion 2001/02:MJ31 (c) tar upp grönområdenas betydelse i stadsmiljöer för människor, djur och natur. Naturmark och grönområden i och kring staden renar smutsig luft och örent vatten. Eftersom den stora ansamlingen av människor i städer ökar risken för att oönskade ämnen når skadliga halter, fyller de gröna områdena i och kring staden enligt motionen en viktig funktion. Områdena måste dock vara tillräckligt stora (yrkande 7).

I motion 2001/02:MJ32 (m) påpekas att det för närvarande finns sju landstingskommunala stiftelser för naturvård och friluftsliv samt att det därutöver finns miljöfonder som delvis är finansierade av landstingen. Motionärerna anför att de i motsats till regeringen inte anser det vara en landstingskommunal uppgift att finansiera naturvård utan att landstingen skall sköta sjukvården (yrkande 5). Motionen behandlar också det kommunala ägandet. Det finns enligt motionärerna ingen anledning till att som regeringen föreslår kommunerna skall äga all tätortsnära mark. Offentligt ägande är enligt motionärerna ingen garanti för att skog och mark sköts på ett ansvarigt sätt (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i vad som anförs i motion 2001/02:MJ31 (c) yrkande 7 om grönområdenas betydelse för människor. Regeringen pekar också på vikten av att ge den tätortsnära naturen ett bättre skydd, inte minst för friluftsliv, och att detta är ett led i att uppnå miljökvalitetsmålet En god bebyggd miljö. Under miljökvalitetsmålet återfinns också ett delmål om planeringsunderlag, vilket anger att fysisk planering och samhällsbyggande senast år 2010 skall grundas på program och strategier för bl.a. hur grön- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden skall bevaras och utvecklas (delmål 1). Motionen är enligt utskottets uppfattning tillgodosedd med detta.

Regeringens i skrivelsen uttryckta uppfattning att olika stiftelser och fonder för naturvård och friluftsliv på ett utomordentligt värdefullt sätt bidrar till naturvården är enligt utskottet helt riktig. Det finns för närvarande sju landstingskommunala stiftelser, och det förekommer dessutom att olika naturvårdsorganisationer är organiserade i andra former än just stiftelser. Det viktiga är som regeringen anför den insats som de olika organisationerna genomför. Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län, Västkuststiftelsen samt Upplandsstiftelsen kan nämnas som stiftelser som är mycket aktiva när det gäller naturvård och friluftsliv. Tåkernfonden i Östergötland är ett exempel på en stiftelse som är knuten till ett specifikt objekt. Stiftelsen Tyrestaskogen är också objektsanknuten och har en god lokal förankring i och med att såväl Haninge och Tyresö kommuner som Stockholms kommun medverkade vid bildandet av stiftelsen. Hopajola i Örebro är ett annat exempel på ett regionalt initiativ. På flera håll finns naturvårdsfonder knutna till kommunen, t.ex. i Norrtälje, Mark och Ljusdal. Som regeringen påpekar har dessa fonder bidragit till att naturvårdsfrågorna fått genomslag i kommunerna. Naturvårds- och friluftsstiftelserna har generellt goda förutsättningar att arbeta med naturvård. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det är positivt med en eta-

blering av fler kommunalt och regionalt förankrade stiftelser eller motsvarande. Som regeringen anför bör det därför bli möjligt att få statsbidrag även för att starta och etablera stiftelser för naturvård och friluftsliv även om själva driften av stiftelserna dock måste finansieras långsiktigt på regional eller kommunal nivå, gärna i samarbete med andra regionala och lokala aktörer inklusive näringslivet. Den programsatsning på lokal och kommunal naturvård som aviseras i skrivelsen kommer enligt utskottets bedömning dessutom att utgöra en stimulans även för lokala och regionala stiftelser genom delfinansiering av olika projekt. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion 2001/02:MJ32 (m) yrkande 5.

Regeringen framhåller att ett viktigt förhållande när det gäller tätortsnära natur är att merparten av marken, speciellt de delar som är allemansrättsligt tillgängliga, ägs av kommunerna själva. Kommunerna har stora möjligheter att inom ramen för sitt eget markinnehav – och sin egen fysiska planering – säkerställa behovet av kvalitativa områden för det tätortsnära friluftslivet. Denna möjlighet bör enligt regeringen även fortsättningsvis utnyttjas. Vid försäljning från stat, kommun eller landsting av tätortsnära mark bör man enligt regeringen alltid noga överväga vilka värden fastigheterna, eller delar av dessa, har för naturvård och friluftsliv. Det bör ges tillfälle att tillsammans med olika lokala och regionala aktörer diskutera lösningar som innebär att man tar till vara de specifika möjligheter för naturvård och friluftsliv som ett offentligt ägande ger. Ett exempel kan vara att överväga om en stiftelse kan och bör bildas. Utskottet instämmer i vad regeringen anför om betydelsen av kommunalt ägande av den tätortsnära marken och avstyrker därmed motion 2001/02:MJ32 (m) yrkande 6.

Naturvården och den fysiska planeringen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett yrkande (m) vari motionärerna motsätter sig regeringens bedömning av fördelarna med kommunal naturvårdsplanering. Utskottet avstyrker vidare ett motionsförslag (m) om att låta utreda den kommunala planeringsprocessen.

Skrivelsen

Kommunala, systematiska sammanställningar som beskriver naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen ger enligt regeringen ett bra underlag rörande tillgången på attraktiv mark och vatten för friluftsliv. Kommunernas översiktsplanering bör användas som ett verktyg för sektorsövergripande planering, exempelvis i skärgårdsområden eller när det gäller att redovisa hur naturvårdens och friluftslivets intressen i städer och större tätorter avses att bevaras och utvecklas. De förändringar i plan- och bygglagen som trädde i kraft den 1 januari 1996 till följd av riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition om kommunal översiktsplanering enligt plan- och bygg-

lagen m.m. (prop. 1994/95:230, bet. 1995/96:BoU1, rskr. 1995/96:30) bör enligt regeringen följas upp, bl.a. avseende vilken effekt de har haft för att tillgodose naturvårdens, kulturmiljövårdens och friluftslivets intressen. Därutöver bör kommunerna, i enlighet med delmål 1 för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, senast år 2010 grunda sin fysiska planering på program och strategier för hur grön- och vattenområdena i tätorter och tätortsnära områden skall bevaras och utvecklas och andelen hårdgjord yta inte öka.

Motionen

I motion 2001/02:MJ32 (m) tas frågan om kommunala naturvårdsplaner upp. Motionärerna anser att naturvårdsplaner tills vidare bör fortsätta att vara länsstyrelsernas ansvar (yrkande 2). Motionärerna anser vidare att konsekvenserna av kommunal naturvårdsplanering bör utredas (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

I skrivelsen aviserar regeringen möjligheten till en fortsatt satsning på kommunal naturvård i form av ett särskilt program. Regeringen anför att ett sådant program bör fokuseras på lokala naturvårdsåtgärder som syftar till att bevara, vårda och förvalta eller att restaurera biologisk mångfald. Som exempel nämns inventeringar, säkerställande av områden, restaurering av olika naturtyper eller populationer eller att ta fram ett kommuntäckande naturvårdsprogram. Åtgärder som handlar om att bevara eller förbättra förutsättningar för friluftsliv, särskilt i och runt tätorter, utgör en annan kategori åtgärder. Även folkbildnings- och informationsinsatser som syftar till att öka förståelsen för naturvård bör ingå bland tänkbara åtgärder. Utgångspunkten är att projekten skall ha annan finansiering än statlig till minst 50 %. Programmet avses starta år 2004 och tanken är att det skall bli möjligt för kommunerna och olika lokala aktörer att, inom ramen för kommunens samlade program, söka medel.

Som regeringen påpekar bör naturvårdens intressen redovisas i den översiktliga planeringen. Kommunerna utformar själva sitt planeringsunderlag för detta ändamål. Kommunala naturvårdsprogram eller motsvarande kan vara lämpligt underlag för detta. I propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36) bedömde regeringen angående miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö att utvecklingen av program och strategier för frågor om bl.a. natur- och kulturvården ger underlag och utgångspunkter för en fysisk planering och ett samhällsbyggande som kan bidra till att nå miljö kvalitetsmålet. Att ta fram kommunala naturvårdsprogram eller motsvarande kan ses som ett led i arbetet med att uppnå delmål 1 om planeringsunderlag under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Som framhållits ovan har kommunerna stora möjligheter att själva utforma och sammanställa planeringsunderlag för naturvården. Regeringen anser att tillgången till ett samlat planeringsunderlag för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv har strategisk betydelse. Ett sådant underlag är viktigt om man i den kommunala översiktliga planeringen skall kunna planera så att naturvårdens – och kulturmiljövårdens – mål uppnås och så att man, så

långt det över huvud taget är möjligt, förebygger negativ påverkan på natur- och kulturmiljön. Ett antaget naturvårdsprogram eller motsvarande bör därför utgöra ett viktigt underlag för den översiktliga planeringen i varje kommun. Underlaget bör i lämpliga delar arbetas in i den översiktliga planeringen och sätta avtryck i översiktsplanen genom att där uttrycka kommunens viljeinriktning beträffande naturvård och friluftsliv etc.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att den kommunala översiktsplaneringen sedan länge utgör en viktig del i den fysiska planeringen. Därvid är det positivt om denna planering grundas på program och strategier för hur grön- och vattenområdena i tätorter och tätortsnära områden skall bevaras och utvecklas. Utskottet instämmer därför i vad regeringen anför om vikten av att kommunernas naturvårdsinsatser stimuleras och stärks. Därmed avstyrker utskottet motion 2001/02:MJ32 (m) yrkande 2.

Utskottet är inte heller berett att föreslå någon utredning av planprocessen som föreslås i motion 2001/02:MJ32 (m) yrkande 3. Motionen avstyrks.

Regional utveckling och naturvård

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (fp) om att ändra reglerna för strandskyddet. Utskottet hänvisar till att regeringen avser att återkomma i frågan.

Skrivelsen

Enligt regeringens mening finns det ett samband mellan lokal och regional utveckling och naturvård. Den regionala och lokala utvecklingen är i de flesta fall en förutsättning för naturvård, t.ex. genom att naturvården är beroende av lokala aktörer som kan förvalta och utveckla olika naturområden. Möjligheterna till samordning mellan naturvård och regional utveckling bör bättre tas till vara och utvecklas. Naturvård kan bidra till regional utveckling och landsbygdsutveckling genom att värdefulla naturområden utnyttjas för småskaligt näringsliv inom t.ex. turism och på så sätt direkt eller indirekt bidra till sysselsättning.

Möjligheterna att integrera naturvårds- och miljöåtgärder inom ramen för EU:s strukturfonder bör dessutom tas till vara. De regionala tillväxtprogrammen erbjuder möjligheter att utveckla och integrera naturvård i den regionala utvecklingen. De lokala och regionala natur- och kulturresurserna bör i ökad utsträckning tillvaratas och utvecklas för att främja tillväxt och en ekologiskt hållbar utveckling i regionen.

Motionen

Enligt motion 2001/02:MJ30 (fp) bör reglerna kring strandskydd i större utsträckning än vad som sker i dag kunna anpassas till de specifika omstän-

digheter som råder i den aktuella kommunen eller inom det aktuella området. Enligt motionen innebär det bl.a. att reglerna kring strandskydd skall kunna tillämpas hårdare i de områden som har ett starkt exploateringsstryck samtidigt som det bör kunna beviljas dispenser från strandskyddsbestämmelserna i kommuner med stora strandområden (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Regeringen uppdrog under våren 2001 åt Naturvårdsverket att kartlägga tillämpningen av strandskyddsbestämmelserna. I uppdraget ingick bl.a. att undersöka i vilken utsträckning länsstyrelserna har delegerat beslutsbefogenheter och tillsynsansvar till kommunerna. Verket skulle vidare utreda förutsättningarna för och bedöma konsekvenserna av ett stärkt strandskydd i tätortsnära områden med högt bebyggelsestryck respektive vissa lättnader avseende strandskyddsbestämmelserna i glesbygdsområden med lågt bebyggelsestryck i syfte att underlätta regional utveckling, såsom turism och friluftsliv. Naturvårdsverket överlämnade i april 2002 till regeringen förslag om åtgärder för att förbättra strandskyddet. Förslaget innebär främst att tillämpningen av de redan nu gällande reglerna blir enklare att följa samt att länsstyrelserna får en ny möjlighet att under vissa förutsättningar medge lättnader i bestämmelserna för lokal och regional utveckling. Regeringen avser att återkomma till frågan då beredningen av Naturvårdsverkets redovisning är klar. Utskottet anser inte att riksdagen bör föregripa det pågående arbetet och avstyrker därför motion 2001/02: MJ30 (fp) yrkande 3.

Naturturism och naturvård

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett flertal motionsyrkanden (m, kd, c) med olika aspekter på allemansrätten och kommersiell naturturism. I detta sammanhang hänvisar utskottet till de bedömningar regeringen gör i skrivelsen. Utskottet avstyrker dessutom ett motionsyrkande (c) med förslag till en ekologiskt hållbar turism med hänvisning till bl.a. Miljö- och landsbygdsprogrammet för Sverige åren 2000–2006. Vidare avstyrker utskottet två motionsyrkanden (s, v) med förslag angående skotertrafiken.

Skrivelsen

Regeringen bedömer att nyttjande av naturen genom friluftsliv och turism bör ske på ett långsiktigt hållbart sätt och inom den ram som olika bevarandemål sätter. En välbevarad natur är en grundförutsättning för den del av turistnäringen som baseras på natur, kultur och landskapsbild – naturturismen. Naturturismen och naturvården bör utvecklas till ömsesidig nytta. Den svenska naturen i allmänhet och de skyddade områdena i synnerhet utgör en tillgång

med utvecklingsmöjligheter. Rese- och turistindustrin bör ha ett ansvar för sina produkter och miljökonsekvenserna av sin verksamhet. Miljömärknings-system för miljöanpassad turism bör tas fram gemensamt av marknadens aktörer. Staten bör ha ansvar för att på olika sätt underlätta och stimulera en ökad naturturism, såväl i skyddade områden som i naturen generellt. Den offentligt ägda marken utgör en tillgång som ger särskilda möjligheter att utveckla naturturism hand i hand med naturvård. Ekoturismen kan bli föregångare när det gäller att utveckla former för ömsesidigt samarbete och ömsesidig nytta mellan naturvård och turistnäringen. Regeringen välkomnar en oberoende svensk ekoturismmärkning under ekoturismåret 2002.

Motionerna

Flera motioner berör allemansrätten. I motion 2001/02:MJ32 (m) föreslås att inte endast länsstyrelsen skall pröva huruvida kommersiell verksamhet på privat mark skadar naturen, utan att även markägarens tillstånd bör inhämtas (yrkande 7). Samma uppfattning kommer till uttryck i motion 2001/02:MJ343 (m) yrkande 7. I motion 2001/02:N374 (kd) efterfrågas en översyn av allemansrättens utformning när det gäller kommersiell verksamhet på enskilda mark (yrkande 11). Enligt motion 2001/02:MJ220 (c) bör markägare tillfrågas innan kommersiellt organiserade former av verksamhet företas på privat mark. Den svenska allemansrätten är enligt motionärerna för värdefull för att bli utnyttjad av några få i kommersiellt syfte. Motionärerna anser därför att det är viktigt att gränsdragningen mellan normalt utnyttjande och kommersiellt missutnyttjande klargörs på ett tydligt sätt (yrkande 6). Förslaget får stöd i motion 2001/02:MJ339 (c) yrkande 8. Enligt motion 2001/02:N27 (c) bör regeringen ta initiativ till att förhindra missbruket av allemansrätten i kommersiellt bruk. Det bör skapas förutsättningar för markägaren och det lokala näringslivet att utveckla verksamheten efter de lokala förutsättningarna (yrkande 14). I motion 2001/02:MJ212 (c) förespråkas att regeringen tillsätter en utredning om gränsdragning mellan normalt utnyttjande av allemansrätten och kommersiellt utnyttjande av densamma.

För landsbygden är turismen på många håll ekonomiskt mycket betydelsefull, anför det i motion 2001/02:MJ31 (c). Gårdsbutiker med lokalt förädlade produkter, konst, logi, utflyktsmål, aktiviteter och kurser är exempel på vad landsbygden i dag har att erbjuda runtom i Sverige. Dessa typer av verksamheter skulle likaväl med stor varsamhet kunna bedrivas i skyddade naturområden, menar motionärerna. Till viss del sker detta i dag, men möjligheter till utveckling finns i hög grad. Efterfrågan på resmål med genuina upplevelser växer ständigt. Detta intresse måste tas till vara genom att stötta etablerade och blivande entreprenörer att skapa och utveckla nya resmål och upplevelser på landsbygden och i särskilt naturintressanta områden. Allmänhetens intressen och naturskyddsintressen bör därför länkas samman i högre utsträckning så att en hållbar utveckling av besöksnäringen på landsbygden främjas. Detta kan bidra till ökad förståelse för naturvårdens betydelse (yrkande 8).

Enligt motion 2001/02:MJ398 (v) bör regeringen lägga fram förslag till förbud mot högkantsmattor på snöskotrar. Skotern har för stora delar av befolkningen i framför allt skogslänen inneburit stora förändringar till det positiva när det gäller ett aktivt friluftsliv. Snöskotrar i framför allt fjällterrängen kan emellertid skada naturen. Användningen av högkantsmattor på snöskoter har enligt motionärerna ökat. Framkomligheten för en skoter med den konventionella mattan är inte sämre, men åverkan på naturen är betydligt mindre, hävdas det. I regeringens proposition Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130) föreslår regeringen under rubriken Storslagen fjällmiljö att skador på mark och vegetation orsakade av mänsklig verksamhet skall vara försumbara senast år 2010. Mot bakgrund härav föreslår motionärerna att riksdagen beslutar att ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag till förbud mot högkantsmatta.

I motion 2001/02:MJ491 (s) efterlyses lokalt och regionalt inflytande över skotertrafiken. Motionärerna anför att Länsstyrelsen i Norrbottens län under år 2000 beslutade om förbudsområden i Kiruna kommuns fjällvärld. Inför det beslutet hade kommunen, samerna och skoterorganisationerna samrått och kommit fram till ett förslag som alla enats om. Naturvårdsverket överklagade emellertid beslutet och regeringen biföll överklagan. Enligt motionärerna innebär detta problem för rennäringen, eftersom skotertrafiken skall ledas in i ett område som samerna bedömer olämpligt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i skrivelsen att allemansrätten är en sedvanerätt som bör ligga fast och som bör värnas. Det bör emellertid påpekas att det är av största betydelse att alltid visa respekt för allemansrättens gränser och att även iaktta de skyldigheter som följer med rättigheterna. Grundläggande för att allemansrättens innebörd skall tillämpas på rätt sätt av utländska turister och andra, som är ovana vid den sedvana som gäller i Sverige, är att alla svenskar i sitt umgänge med naturen uppträder med hänsyn och varsamhet. Det finns alltid en risk att ett felaktigt eller ovarsamt nyttjande av allemansrätten leder till konflikter med markägarna. Sådana konflikter bör alltid förebyggas. Goda vanor måste grundläggas tidigt i skola och förskola. En god planering för friluftsliv är en annan åtgärd som regeringen nämner, vilken kan hjälpa till att vidmakthålla respekt och förståelse för allemansrätten.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att allemansrätten under de senaste årtiondena delvis har fått ändrade förutsättningar genom den ökade motoriseringen respektive kommersialiseringen av friluftslivet. Urbanisering och ändrade fritidsvanor har gjort att aktiviteterna i naturen, såväl till karaktär som till omfattning, ser annorlunda ut i dag. Detta understryker ytterligare vikten av kunskap om allemansrätten och en god planering för friluftsliv, där inte minst markägarna involveras. Upplevelseturism i olika former tenderar att öka. För såväl offentlig som privat mark bör stor vikt läggas vid kontakt och samråd med markägaren och i relevanta fall fiskevattenägaren innan

kommersiell verksamhet påbörjas. Ett kommersiellt turistiskt nyttjande kan ge både incitament och ekonomi för naturvård samtidigt som de upplevelser som naturturismen förmedlar kan medföra ökad förståelse för och kunskap om naturvård. Detta gäller i synnerhet om turistföretagen och turistprodukterna har en god lokal förankring. I propositionen En politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop. 2001/02:4) aviserade regeringen uppdraget till Turistdelegationen att utveckla turistiska produkter med bl.a. naturen som utgångspunkt, och att utveckla miljömärkningssystem som företag och konsumenter förstår och accepterar. Vid samråd och prövning bör generellt prioritet ges åt de turistaktiviteter som medför minst miljöpåverkan. De överväganden regeringen redogör för torde enligt utskottets mening innebära ett verksamt sätt att möta de olika intressekonflikter som kan uppstå och som belyses i motionerna 2001/02:MJ32 (m) yrkande 7, 2001/02:MJ220 (c) yrkande 6, 2001/02:MJ339 (c) yrkande 8, 2001/02:MJ343 (m) yrkande 7, 2001/02:N27 (c) yrkande 14 och 2001/02:N374 (kd) yrkande 11. Mot bakgrund härav avstyrker utskottet motionerna i berörda delar. Det anförda innebär också att utskottet avstyrker motion 2001/02:MJ212 (c).

Landsbygdsturism inom ramen för EU:s jordbrukspolitik behandlas för Sveriges del inom Miljö- och landsbygdsprogrammet för åren 2000–2006. Inom området Främja anpassning och utveckling av landsbygden finns insatsen Främjande av turism och småföretagande, för vilken stödet från EU:s jordbruksfond för perioden 2000–2006 budgeterats till 4,15 miljoner euro. Denna medfinansiering från gemenskapen motsvarar 25 % av de totalt budgeterade offentliga utgifterna, vilka uppgår till 16,6 miljoner euro under perioden. Stöd för att främja landsbygdsturismen kan även lämnas genom mål 1-programmen i norra Sverige samt inom ramen för gemenskapsinitiativet Leader+. Innehållet i insatserna kan både ha koppling till jord- och skogsbruk och vara utan direkt koppling till dessa sektorer. Landsbygdsturismen kan exempelvis omfatta kultur-, upplevelse-, vildmarks- och ekoturism, bo på lantgård, fritidsfiske, jakt, vandringsleder, fältvandringar, fågelskådning, bergsklättring, ridning och campingplatser. Enligt Landsbygdsprogrammet är utvecklingen av nya produkter för upplevelse och service av stor betydelse och en förutsättning för strategisk marknadsföring. De olika erbjudandena i en region bör också marknadsföras tillsammans och mer ses som komplement till varandra än som konkurrenter. Det finns exempel på projekt som kopplar ihop matupplevelser, småskalig livsmedelsförädling och turism, nämns det i programmet. Som målgrupp för programmet anges lantbruksföretag och sammanslutningar av sådana samt andra företag, föreningar och organisationer lokaliserade på landsbygden med anknytning till de verksamheter som beskrivs ovan. Av proposition 2001/02:4 En politik för tillväxt och livskraft i hela landet framgår att turistbranschen har vissa problem med alltför små och isolerade företag, brister i professionalitet och marknadsföring, svag lönsamhet och begränsade kunskaper. Olika förslag och ansatser redovisas, bl.a. olika utvecklingslinjer inom ramen för Turistdelegationens och Turistrådets verksamhet samt när det gäller landsbygdsturism m.m. Till dessa ansträng-

ningar fogas ytterligare möjligheter i form av regeringens initiativ rörande programmet för ökad innovationskraft i turistnäringen, satsning på en stärkt fjällturism samt turismforskning. Enligt utskottets uppfattning kan dessa nya insatser bana väg för en lönsam och professionell bransch. Ekologisk hållbarhet är en given förutsättning. Utskottet avstyrker motion 2001/02: MJ31 (c) yrkande 8 i den mån den inte är tillgodosedd med det anförda.

När det gäller kravet på förbud mot högkantsmatta på skoter som framställs i motion 2001/02: MJ398 (v) vill utskottet anföra följande. Av Naturvårdsverkets rapport Barmarkskörning på kalvfjäll (rapport 4845) framgår att bandtyp på ett fordon har mycket stor betydelse för påverkan på naturen. Bandfordon har ofta lågt marktryck men undersökningar visar att banden kan ha en rivande effekt på vegetationen och orsaka påtagliga skador vid barmarkskörning, särskilt vid sväng. I rapporten föreslår verket bestämmelser om bl.a. utformning av motordrivna fordon i kalvfjällsområdet och utvecklingsprojekt för terrängfordon med så liten påverkan på miljön som möjligt. Rapporten remissbehandlades av regeringen och har legat till grund för berörda delar av propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130). I propositionen anför regeringen att det behövs en utveckling och introduktion av mindre miljöskadande terrängfordon för barmarkskörning samtidigt som alternativa metoder utvecklas i rennäringsområdet. Regeringen påpekar därvid att ett sådant utvecklingsarbete av terrängfordon bör bedrivas i nära samråd med branschen. I sammanhanget bör påpekas att EG:s maskindirektiv (98/37/EG) genom Arbetsmiljöverkets kungörelse AFS 1994:48 är införlivat i svensk rätt. Genom detta har man inom EU erhållit gemensamma säkerhetsföreskrifter för maskiner däribland snöskotrar. Direktivets innehåll erhålls genom s.k. harmoniserade standarder. För att få en snöskoter registrerad i Sverige skall enligt 17 § terrängtrafikkungörelsen (1972:594) ett CE-märke uppvisas som innebär att tillverkaren intygar att fordonet uppfyller föreskrivna krav. Utskottet har erfart att ett förbud mot viss typ av band på snöskotrar kan komma att strida mot direktivet. Ett förbud om en varus utformning kan vidare stå i strid med principen om varors fria rörlighet inom EU enligt Romfördraget. Utskottet förutsätter att regeringen i det fortsatta arbetet verkar för att ett sådant utvecklingsarbete av terrängfordon som aviserats i propositionen kommer till stånd med beaktande av de bestämmelser som följer av medlemskapet inom EU. Utskottet anser motion 2001/02: MJ398 (v) tillgodosedd med det anförda.

År 1997 infördes skärpta regler i terrängkörningslagen (1975:1313) för användningen av motordrivna färdmedel i regleringsområden, tidigare allmänt benämnda skoterförbudsområden. Regeringen har därefter inrättat ytterligare regleringsområden i fjällen med skärpta restriktioner för trafik med motordrivna fordon i terrängen samt med en klassificering av områdena. Av proposition 1995/96:226 Hållbar utveckling i landets fjällområden framgår att kvaliteten i fråga om tystnad och orördhet inom ett område bl.a. bestäms av i vilken utsträckning länsstyrelsen beslutar om undantag från skoterförbudet och tillåter skoterleder. Regeringen har vid prövning av överklagade ärenden

gett uttryck för en restriktiv syn på möjligheten att tillåta skotertrafik inom regleringsområden (se t.ex. M 2000/951/Na som rörde regleringsområdet Kebnekaise). Utskottet som naturligtvis inte vill uttala sig om det enskilda ärendet anser inte att riksdagen bör göra något uttalande med anledning av yrkandet i motion 2001/02:MJ491 (s). Motionen avstyrks.

Områdesskydd, förvaltning av skyddade områden och statligt skogsägande

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker olika motionsförslag (fp, mp) om att tillskapa fler naturreservat, Natura 2000-områden m.m. Utskottet hänvisar därvid till att syftet med motionerna får anses tillgodosett genom det arbete som pågår. Därutöver avstyrker utskottet tre motionsförslag (s, kd, fp) om att Omberg bör bli nationalpark. Utskottet finner vidare att ett motionsförslag (mp) om att utarbeta en ny nationalparksplan är tillgodosett genom vad som anförs i skrivelsen. Utskottet avstyrker dessutom tre motionsförslag (kd, c) om formerna m.m. för avsättning för skyddsvärd mark med hänvisning till vad regeringen anför i skrivelsen. Vidare avstyrker utskottet fyra motionsyrkanden (m, kd, c) om ersättningsfrågor m.m. vid avsättning av mark med hänvisning till vad utskottet tidigare anfört i frågan och till vad regeringen anför därom i skrivelsen. Ett yrkande (m) om att granska erfarenheterna vid avgränsning och genomförande av skogsreservat samt ett yrkande (c) om behovet av lokalt förankrade skötselplaner finner utskottet vara tillgodosedda genom vad som anförs i skrivelsen. Slutligen avstyrker utskottet ett yrkande (mp) om att öka andelen gammal skog. Detta yrkande anser utskottet vara tillgodosett genom tidigare beslutade delmål för miljökvalitetsmålet Levande skogar.

Skrivelsen

Regeringen anser att områdesskydd, inklusive skydd av vattenmiljöer, i högre utsträckning bör värderas i ett landskapssammanhang. Arbetsformerna vid genomförande av områdesskydd bör utvecklas i riktning mot öppenhet och dialog samt god information tidigt i processen. Samverkan med människor som lever i eller nära områden som avses skyddas, liksom med andra intressenter, bör utvecklas. Därutöver anser regeringen att Naturvårdsverkets nationalparksplan bör ses över och nya tänkbara områden för nationalparker bör övervägas. Inrättandet av nya nationalparker bör ske i dialog med regionala och lokala aktörer. Det behövs vidare en bättre kartläggning av naturtyper, arter och livsmiljöer som redan skyddats. En naturtypsindelning bör läggas fast. Väl definierade naturtyper liksom bristanalyser som relaterar till totalfö-

rekomster av olika naturtyper och arter bör användas i det fortsatta arbetet. Därutöver bör integreringen av Natura 2000-arbetet i övrig naturvård fortsätta. Regeringen bedömer vidare att statens skogar fortsättningsvis förvaltas på ett föredömligt sätt både ur produktions- och miljösynpunkt för att trygga en långsiktigt ekologisk och produktionsmässig hållbar utveckling. Det bör skapas bättre förutsättningar för naturvårdsmyndigheterna att kunna erbjuda bytesmark. Regeringen avser återkomma till denna fråga. Innan beslut om köp eller intrångsersättning bör användas vid områdesskydd bör man bl.a. överväga vilka naturtyper som dominerar, vilka inskränkningar i markägarens dispositionsrätt som planeras mot bakgrund av bevarandemålen samt kostnadseffektivitet.

Förvaltningen av skyddade områden bör enligt regeringen förstärkas. Även vid förvaltning och skötsel bör eftersträvas att arbetsformerna präglas av öppenhet, bra dialoger och deltagande av olika intressenter samt av god information mycket tidigt i processen. Innovativa lokala förvaltningsformer bör prövas. Förvaltningen av skyddade områden bör underlätta ett ökat nyttjande av områdena för upplevelser, friluftsliv, natur- och kulturturism m.m. En satsning på information, skyltning och guidning, som syftar till att öka tillgängligheten, bör genomföras. Värna, vårda, visa är vägledande nyckelord för den framtida förvaltningen. Övervakning och uppföljning av värdefull natur bör ses som en del av övervakningen av miljötillståndet. Att följa upp att bevarandemålen upprätthålls är ett eftersatt område som bör förstärkas.

Motionerna

Enligt motion 2001/02:MJ30 (fp) behövs fler nationalparker samt natur- och kulturresevat för att skydda exklusiva och unika naturlandskap. Länsstyrelsernas arbete med att skydda områden måste av den anledningen förbättras. Motionärerna framhåller i sammanhanget Natura 2000 som viktigt. Motionärernas ambition är att antalet Natura 2000-områden skall utökas. Även avsättning av områden i våra större tätorter i form av nationalstadsparker behöver stimuleras (yrkande 1). Uppfattningen att ytterligare Natura 2000-områden behöver inrättas får stöd i motion 2001/02:MJ447 (fp). I syfte att värna den biologiska mångfalden framhåller motionärerna i motion 2001/02:MJ521 (fp) att ett sätt att skydda naturskog och därmed den biologiska mångfalden är att undanta viss skogsmark från skogsbruk. För att en del av Sveriges sista naturskog skall kunna bevaras för kommande generationer bör därför mer skog skyddas i resevat (yrkande 1). Enligt motionen tyder mycket på att den svenska regeringen inte agerat tillräckligt kraftfullt för att få svenska naturområden klassade på EU:s lista över Natura 2000-områden, något som bl.a. föranlett kritik från WWF (Världsnaturfonden). Inte ens de förslag som lämnats in från svensk sida innebär något heltäckande skydd hävdar motionärerna. De anser att fler områden måste ges kvalificerat skydd som naturresevat eller på annat sätt skyddas. Fler nationalparker och natur- och kulturresevat behövs för att skydda exklusiva natur- och naturlandskap (yrkande 3).

Enligt motion 2001/02:MJ375 (mp) har bara ett fåtal toppobjekt blivit naturreservat med skötselplaner. Ängarnas höga naturkulturvärden är ett starkt motiv för att bilda reservat av samtliga klass 1-objekt i ängs- och hagmarksinventeringen. Detta kan göras utan att man behöver köpa in marken. Man får på så vis ett långsiktigt skydd som gäller vid ägarbyten. Detta ger enligt motionärerna en garanti för bevarandet. Ett nätverk av sådana representativa natur- och kulturresevat bör skapas över hela landet (yrkande 4). Motion 2001/02:MJ515 (mp) lyfter fram behovet av att bevara den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. Motionärerna hade gärna sett att miljö kvalitetsmålet hade kompletterats med målet att jordbruket skall bedrivas enligt ekologiska principer utan bekämpningsmedel och konstgödsel, eftersom det ekologiska lantbruket i större utsträckning bidrar till en biologisk mångfald än det konventionella. En komplettering av målet i enlighet med detta bör övervägas vid uppföljning och revidering av miljömålen 2005. Vidare anför motionärerna att av de kärlväxter som är upptagna på Artdatabankens rödlista för hotade arter förekommer en överväldigande majoritet i jordbrukslandskapet, nämligen 347 av 505 arter. Enligt motionärerna är det därför nödvändigt med åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. Motionärerna anser att det största hotet är att värdefulla biotoper minskar i omfattning och fragmenteras. Mängden äldre, grova och solexponerade ädellövträd i jordbrukslandskapet minskar kontinuerligt. Detta beror enligt motionärerna på igenväxningen som dödar träden. För att kunna spara de biologiska värdena behövs klassificering av markerna och råd och stöd för de insatser som skall göras. Den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet bör genomföras till år 2005. I de fall bevarande inte kan åstadkommas med hjälp av andra styrmedel bör enligt motionärerna skydd med stöd av 7 kap. miljöbalken övervägas för särskilt skyddsvärda områdena. Vid ekologisk produktion förbättras förutsättningarna för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. En ökad andel vall i växtföljden är också positivt för den biologiska mångfalden, eftersom vall främjar livet i marken, vilket i sin tur gynnar många fågelarter (yrkande 14).

I motion 2001/02:MJ273 (mp) efterlyses en ny nationalparksplan. I samband med Naturvårdsverkets översyn av nationalparksplanen bör nya objekt kunna föras in i planen allteftersom nya fakta och inventeringar tillkommer. Enligt motionärerna är Omberg ett exempel på ett sådant objekt som skall tillföras den nya planen. Ytterligare motioner förespråkar att Omberg utses till nationalpark. Enligt motion 2001/02:MJ280 (kd) bör förutsättningarna härför utredas. Enligt motionerna 2001/02:MJ324 (fp) och 2001/02:MJ347 (s) bör Omberg skyddas och förvaltas som nationalpark.

Enligt motion 2001/02:MJ520 (kd) anser regeringen att ytterligare 900 000 hektar skyddsvärd skogsmark skall undantas från skogsproduktion till år 2010. Statens ansvar för skydd uppskattas till 400 000 hektar, resten utgörs av frivilliga avsättningar. Den höjda ambitionen sätter sin tilltro till frivilliga avsättningar. Detta är enligt motionärerna förstäeligt mot bakgrund av det intresse skogsägare visat för att skydda värdefull skog. Motionärerna framhåller

ler dock att det är viktigt att slå fast att det är skogsägaren som definierar vad som avses med frivillig avsättning av mark (yrkande 31). Genom bildandet av Sveaskog har enligt motion 2001/02:MJ31 (c) möjligheterna att erbjuda ersättningsmark och även utförsäljning av skogsmark till enskilda ökat. Detta arbete måste ske utan dröjsmål. Vid avsättning av skyddsvärd skog bör dock i första hand statlig skog avsättas för reservatsbildning. Reservatsbildning av övrig skog bör endast ske i de fall då likvärdig skog ej går att finna i statlig ägo (yrkande 3). Enligt motion 2001/02:MJ205 (c) bör frivilliga avtal utnyttjas som ett alternativ till miljöbalkens bestämmelser om områdesskydd (yrkande 1). Enligt motion 2001/02:MJ31 (c) utgör samrådsförfarandet en viktig del av processen när myndigheterna gör inventeringar av markområden. Inventeringarna inför Natura 2000 är enligt motionärerna ett exempel på hur det inte får gå till. Många markägare kan enligt motionärerna vittna om att myndigheterna inventerade marker utan att markägarna var medvetna om det. Det förekommer dessutom att Natura 2000-områden har inrättats utan markägarnas vetskap. Utan en öppen och bred dialog blir det svårt att nå förståelse för eventuell skydd av markområden. Mot bakgrund av detta är det enligt motionärerna befogat med obligatoriska samråd mellan myndigheter och markägare vid inventering av markområden (yrkande 4). Samma uppfattning uttrycks i motion 2001/02:MJ337 (c) yrkande 30.

Enligt motion 2001/02:MJ32 (m) bör inga inskränkningar i ägande- och brukanderätten ske utan att ersättning utgår (yrkande 4). I motion 2001/02: MJ523 (kd) föreslås att riksdagen begär en översyn av lagstiftningen som kan öppna för en möjlighet till ersättning för inskränkning i brukandet inom större fornlämningsområden (yrkande 12). I det svenska samhället finns enligt motion 2001/02:MJ31 (c) ett brett stöd för det enskilda ägandet. Enligt motionärerna finns det dock många som vill urholka det privata ägandet. Ett tydligt exempel på detta är viljan att försvaga den grundlagsstadgade rätten till ersättning vid ingrepp. Det är enligt motionen en absolut nödvändighet att markägare ges full ersättning när skogsmark av olika anledningar tas ur skoglig produktion och omvandlas till reservat och liknande. Det är olyckligt att gränsen för vad en markägare skall acceptera i form av inskränkningar flyttas (yrkande 5). Vid inventeringar påträffas inte sällan skyddsvärda biotoper hos enskilda markägare framhålls det i motion 2001/02:MJ495 (c). Skogsvårdsstyrelsen kräver såväl avverkning som bevarande av skog för att säkerställa de skyddsvärda biotoperna. Markägaren åläggs att åtgärda dessa insatser även utan ekonomisk ersättning. Många lantbrukare har en kombination av skogs- och åkermark. De måste få sin utkomst av den jord de äger. Det är orimligt att kräva att en skogsägare skall avstå mark utan ersättning hävdas det i motionen. Mot bakgrund härav efterlyser motionärerna en översyn av bestämmelser för bevarande av skyddsvärda biotoper.

Enligt motion 2001/02:MJ419 (m) bör staten skaffa sig en bättre bild av vilken effekt olika insatser för att nå miljömål kan få i praktiken på miljön och produktionen. I detta sammanhang berörs nyckelbiotopinventeringen och myndigheternas vidare hantering av nyckelbiotoperna. Erfarenheterna vid

avgränsning och genomförande av skogsreservat av olika storlekar behöver därför granskas hävdas det (yrkande 8).

Enligt motion 2001/02:MJ503 (c) behöver lokalt förankrade skötselplaner planeras in i samband med kommande reservatsbildningar.

Enligt motion 2001/02:MJ460 (mp) bör Naturvårdsverket få i uppdrag att inleda förhandlingar med svenska skogsbolag om överhållande av skog inom områden där andelen gammal skog är mycket låg. Motionärerna hävdar att om ingenting görs är risken mycket stor att de växter och djur som är beroende av äldre träd försvinner. Det gäller arter inom samtliga grupper. Många fåglar är enligt motionärerna beroende av stora träd för att kunna bygga tunga risbon. De områden som avsätts som naturreservat fyller här en funktion men räcker inte. Andelen äldre träd i vanliga skogar måste öka, liksom områden där skogen får stå kvar längre innan den fällt.

Utskottets ställningstagande

I skrivelsen redogör regeringen för grundsynen i naturvårdspolitiken. Naturvården skall omfatta hela landskapet. Endast områdesskydd kommer inte att räcka för att miljö kvalitetsmålen som rör naturvård skall kunna uppnås. Som regeringen framhåller krävs för att målen om exempelvis Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar samt Storslagen fjällmiljö skall kunna uppnås en lång rad andra åtgärder och insatser. Detta framgår också av delmålen till de olika miljö kvalitetsmålen som riksdagen har fastställt. Även om reservaten hittills fyller en viktig roll för bevarande av naturtyper och arter så innefattar de inte, med några få undantag, den mer långsiktiga, storskaliga dynamiken på landskapsnivå, eftersom de i regel är för små. Utskottet delar regeringens uppfattning att reservaten bör anpassas för att ändå fungera i den landskapsdynamik de är en del av. De bör i allt högre grad betraktas som dynamiska refuger och delar av ett större geografiskt sammanhang; ett landskap. Reservat och övrigt områdesskydd bör också ses som delar i ett system av skyddade områden där regional fördelning och representation m.m. vägs in. Reservat är öppna system. De påverkas i hög grad av markanvändningen i det omgivande landskapet och vattenmiljön och utnyttjandet av naturresurser, t.ex. skogsbruk respektive fiske i hav och sötvatten, och av storskaliga störningar som sällan stannar vid reservatsgränsen. Som regeringen påpekar innebär detta inte att områdesskydd inte har en fortsatt viktig roll att spela inom naturvården. Tvärtom medför de av riksdagen fastlagda delmålen, kopplade till olika miljö kvalitetsmål, en fortsatt stark satsning på bevarande av särskilt värdefulla områden. Ett stort antal delmål handlar mer eller mindre direkt om områdesskydd för de mest värdefulla områdena. Som exempel kan nämnas åtgärdsprogram för särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer som behöver ett långsiktigt skydd under miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag och delmålet om att undanta ytterligare 900 000 hektar skogsmark från skogsproduktion under miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Till detta kan läggas delmål 1

under Ett rikt odlingslandskap som handlar om bevarande och skötsel av samtliga ängs- och betesmarker.

Utskottet delar regeringens uppfattning att olika former av områdesskydd är ett viktigt inslag i naturvårdsarbetet, såväl areellt som när det gäller prioritering av statliga medel. Utskottet konstaterar vidare att till följd av stigande anslagsnivåer har arbetet med områdesskyddet ökat i intensitet. Skydd av skogsmark har prioriterats under senare år men även andra naturtyper har skyddats. Under år 2000 har 21 600 hektar säkrats genom avtal om köp och inträngsersättningar samt genom beslut om bidrag till kommuners markförvärv för naturreservat. Av de totalt 197 objekten utgjorde 176 olika typer av skogsmark. Av de återstående 21 objekten var 10 områden myrar, 3 återfinns i odlingslandskapet, 2 i kust/skärgränsområden, 2 består av sjöar och vattendrag, 3 är inrättade för att skydda hotade arter och 1 är biotopskydd. Enligt preliminära siffror har länsstyrelserna under år 2000 bildat sammanlagt 46 naturreservat med en total areal om ca 944 000 hektar, varav 936 000 hektar ligger inom det fjällnära området i Norrbottens län. Vid utgången av år 2000 fanns därmed totalt 3 393 områden skyddade som naturreservat, nationalpark, naturvårds- och djurskyddsområden. Härutöver bör framhållas att regeringen föreslagit sammanlagt 3 453 områden till nätverket Natura 2000 enligt art- och habitatdirektivet och anmält 442 områden enligt fågeldirektivet. Den senaste kompletteringen gjordes i januari 2002. I ett interpellationssvar i maj 2002 (interpellation 2001/02:495) aviserade miljöministern avsikten att ge Naturvårdsverket i uppdrag att snarast se över vilka marker som finns i statens ägo och som har så stora naturvärden att de bör ha ett formellt skydd i form av naturreservat. Dessutom avsåg miljöministern att föreslå regeringen att besluta om att uppdraga Naturvårdsverket att i samverkan med respektive statlig skogsägare göra en naturvärdesinventering av all statlig mark. Ambitionen bör enligt miljöministern vara att avverkningar eller större skogsvårdsåtgärder som planeras på statlig mark föregås av inventeringen. Genom bl.a. dessa åtgärder hoppades miljöministern att staten skall bli ett föredöme för andra skogsägare när det gäller att bevara skyddsvärd skog. Utskottet finner mot bakgrund av det redovisade att syftet med motionerna 2001/02:MJ30 (fp) yrkande 1, 2001/02:MJ375 (mp) yrkande 4, 2001/02:MJ447 (fp) samt 2001/02:MJ521 (fp) yrkandena 1 och 3 är tillgodosett med det anförda. Motionerna i berörda delar avstyrks.

När det gäller motion 2001/02:MJ515 (mp) yrkande 14 vill utskottet härutöver tillägga vad utskottet anförde vid behandlingen av regeringens förslag till delmål för de 15 miljö kvalitetsmålen (2001/02:MJU3). Odlingslandskapet är resultatet av människans brukande och omformning av naturen under lång tid för att möjliggöra livsmedelsproduktion. Landskapet utgör livsmiljö för många djur- och växtarter och är en viktig del av vårt kulturarv. Byggnader, landskapselement och sammansättningen av arter och naturtyper berättar om hur kulturarvet nyttjats genom tiderna. Utskottet anförde att det är viktigt att beakta helheten i odlingslandskapet och ansåg att Naturvårdsverkets arbete med den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet präglas

av ett sådant helhetstänkande, varför detta arbete borde fullföljas. Det av riksdagen tidigare fastställda sektorsmålen för jordbruks- och livsmedelspolitiken, dvs. att slå vakt om ett rikt och varierat odlingslandskap och dess kulturvärden och att bevara den biologiska mångfalden är, anförde utskottet, väl förenliga med miljökvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap och bör fortsätta att gälla. Utskottet gör i dag samma bedömning och anser att riksdagen med det anförda bör lämna motionen i berörd del utan vidare åtgärd.

Som framhålls i skrivelsen är nationalparker en värdefull form av områdesskydd och att detta kommer att gälla för det framtida bevarandearbetet. Nationalparker får i regel stor uppmärksamhet såväl nationellt som internationellt. De får ofta, genom att fungera som turistattraktioner, en positiv betydelse för turismnäringen och glesbygdsutvecklingen. Det är angeläget att Naturvårdsverket i det fortsatta arbetet fäster vikt vid såväl områdenas nationella betydelse från bevarandesynpunkt som deras möjligheter att som besöksmål ge nytta åt lokalsamhället. Dessutom bör uppmärksammas att sedan Naturvårdsverket år 1989 tog fram sin nationalparksplan har ny kunskap kommit fram om olika områden och kraven på regional och lokal insyn och delaktighet i naturvårdsarbetet har ökat. Regeringen bedömer därför att tiden är mogen för att göra en översyn av nationalparksplanen genom att ta fram områden som kan vara tänkbara som framtida nationalparker. Arbetet bör enligt regeringen genomföras med utgångspunkt i de internationella kriterier för nationalparker som har fastställts av Internationella naturvårdsunionen (IUCN). Det anförda innebär att motion 2001/02:MJ273 (mp) är tillgodosedd.

Som utskottet vid flera tidigare tillfällen anført är inrättande av nationalparker ett långsiktigt arbete som grundar sig på den nämnda nationalparksplanen. I den befintliga planen finns inte Omberg med. Mot bakgrund härav och i avvaktan på översynen av nationalparksplanen anser utskottet inte att riksdagen bör vidta några åtgärder med anledning av motionerna 2001/02:MJ280 (kd), 2001/02:MJ324 (fp) och 2001/02:MJ347 (s).

I skrivelsen understryker regeringen vikten av lokala dialoger och att på ett tidigt stadium förankra naturvärden bättre hos alla berörda aktörer inklusive brukare. Arbetsformerna vid genomförande av områdesskydd måste utvecklas. Processen bör präglas av öppenhet, lokal dialog och deltagande. Informationsutbyte bör ske mycket tidigt och kontinuerligt genom hela processen och ett utåtriktat arbetssätt bör eftersträvas vid genomförandet. Enligt regeringen är det viktigt att undvika att naturvärden, inklusive områdesskydd, upplevs som olika former av hinder och förbud. I detta sammanhang lyfter regeringen fram det utvecklingsarbete som Skogsstyrelsen bedriver i samarbete med Naturvårdsverket och berörda länsstyrelser och skogsvårdsstyrelser beträffande s.k. landskogsekologiska kärnområden. Samtliga typer av områdesskydd kombineras här med ett aktivt brukande av övrig skogsmark med en grön skogsbruksplan som grund. Arbetet sker i samarbete mellan några tiotal fastigheter med stor öppenhet. Vad det är som skall bevaras bör alltid vara tydligt formulerat och kommunicerat. Delaktighet och samsyn kring målen för bevarandet är en avgörande förutsättning för den långsiktiga framgången

med områdesskyddet. Förslag till reservatsbeslut med tillhörande skötselplaner bör utvecklas i nära samråd med berörda intressenter. Regeringen redogör i skrivelsen också för det arbete med naturvårdsavtal som skogsvårdsorganisationen har utfört sedan början av 1990-talet. I strävan att nå miljömålet kan avtalen ses som ett nytt arbetssätt och som ett komplement till främst naturreservat, biotopskyddsområden och generell naturhänsyn vid alla skogsbruksåtgärder. Begreppet naturvårdsavtal avser sådana avtal som träffas mellan staten genom skogsvårdsstyrelsen och skogsägaren i syfte att bevara och utveckla ett områdes naturvärden. Naturvårdsavtalen grundar sig inte på några speciella författningsbestämmelser utan är avtal som ingås mellan två i princip likställda parter. Avtalet tecknas för viss tid, mestadels 50 år och skogsägaren får en ersättning som delvis täcker värdet av vad denne avstår. Avtal kan träffas med både fysiska och juridiska personer. Utskottet instämmer därmed i regeringens överväganden om att arbetsformerna vid genomförande av områdesskydd bör utvecklas i riktning mot öppenhet och dialog samt god information tidigt i processen. Det är av stor vikt att samverka mellan människor som lever i eller nära områden som avses skyddas, liksom med andra intressenter, utvecklas. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna 2001/02:MJ31 (c) yrkandena 3 och 4, 2001/02:MJ205 (c) yrkande 1, 2001/02:MJ337 (c) yrkande 30 samt 2001/02:MJ520 (kd) yrkande 31 i den mån de inte kan anses tillgodosedda med det anförda.

I samband med 1991 års miljöpolitiska proposition uttalade sig utskottet och riksdagen om principerna för ansvaret vid bevarandet av skyddsvärda områden m.m. (1990/91:JoU30 s. 255). Regeringen kom därefter att hänvisa till dessa principer i motiven till miljöbalken (prop. 1997/98:45, bet. 1997/98:JoU20). Uttalandet innebär i korthet att ansvaret för att säkerställa den biologiska mångfalden inte får begränsas till att bli en fråga om statens ekonomiska resurser för inträngs- och inlösenersättningar. En princip, parallellt med Polluter Pays Principle, borde utformas där förvaltande av naturen och den biologiska mångfalden blir ett normalt inslag i verksamheten och som inte förutsätter statliga bidrag. Utskottet ansåg att alla har ett ansvar för att bevara biologisk mångfald och att också det ekonomiska ansvaret bör delas av alla. Med detta synsätt fordrades enligt utskottet alltså regler, enligt vilka samhället till en viss grad kompenserar markägare och andra rättighetsinnehavare, som grundas på bl.a. naturvårdsskäl. Miljöbalken kom i enlighet med uttalandena att i korthet innebära att rätt till ersättning föreligger vid beslut om nationalpark, naturreservat, kulturresevat, biotopskyddsområde, vattenskyddsområde samt föreläggande och förbud enligt den s.k. samrådsparagrafen (12 kap. 6 §). Innebär ett sådant beslut att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet avsevärt försvåras betalas ersättning för intrånget. Ersättning betalas också vid vissa undersökningar och vid föreläggande om stängselgenombrott m.m. En eventuell ersättning skall emellertid alltid minskas med ett belopp som motsvarar vad fastighetsägaren är skyldig att tåla utan ersättning. I sammanhanget bör också framhållas vad regeringen anför om Lantmäteriverkets och Naturvårds-

verkets presenterade förslag om naturskyddsförrättning. Enligt förslaget skall främst frågor om intrångsersättning och inlösen i samband med bildandet av vissa typer av områdesskydd avgöras genom en lantmäteriförrättning. Bakgrunden till förslaget är bl.a. att ett mycket stort antal nya områdesskydd kommer att inrättas under den närmaste tioårsperioden. Detta förslag behandlas för närvarande inom Regeringskansliet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 2001/02:MJ31 (c) yrkande 5, 2001/02:MJ32 (m) yrkande 4, 2001/02:MJ495 (c) och 2001/02:MJ523 (kd) yrkande 12.

Regeringen bedömer att behovet av att följa bevarandeståndet i värdefulla naturområden kommer att öka. Regeringen överväger därför att ge Naturvårdsverket i samråd med berörda sektorsmyndigheter i uppdrag att inom ramen för den nationella miljöövervakningen ta fram ett program för övervakning och uppföljning av värdefull natur. Detta arbete har starka beröringspunkter med vad regeringen i skrivelsen anför om behov av naturtypsindelning och kunskapsuppbyggnad i skyddade områden. Det är vidare angeläget att denna uppföljning och utvärdering har en god koppling till motsvarande arbete som sker rörande miljömålen. Det anförda innebär enligt utskottets bedömning att syftet med motion 2001/02:MJ419 (m) yrkande 8 är tillgodosett. Motionen i berörd del bör därmed lämnas utan vidare åtgärd.

Regeringen påpekar att förvaltning och skötsel av skyddade områden öppnar specifika möjligheter till att mot ersättning engagera lokala aktörer i den direkta praktiska skötseln. Det kan röra sig om att, med beaktande av gällande regler för upphandling, direktupphandla skötseltjänster från brukare på berörda fastigheter, att arvodera eller anställa personer med lokal förankring för löpande uppdrag eller att anlita lokala entreprenörer. En annan variant kan enligt regeringen vara att upplåta intäktbringande verksamhet genom avtal, t.ex. turistverksamhet, guidning, viss försäljning och kaféverksamhet. Ett annat sätt att engagera lokala aktörer är att så långt det är möjligt försöka välja lokala leverantörer av varor och tjänster, exempelvis när det gäller aktiviteter inom naturturismen. Redan i dag används i varierande utsträckning uppdragsavtal med lokala brukare om att utföra aktiva skötselåtgärder i olika reservat. Behoven framöver i skyddade områden, inklusive Natura 2000-områdena, får enligt regeringen visa om det finns anledning att utveckla och tillämpa även andra avtalsformer i syfte att på ett kostnadseffektivt sätt nå bevarandesyftena. Utskottet finner syftet med motion 2001/02:MJ503 (c) tillgodosett och föreslår därför att motionen lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

När det gäller förslaget i motion 2001/02:MJ460 (mp) om åtgärder för att öka andelen gammal skog vill utskottet påminna om det delmål för miljökvalitetsmålet Levande skogar som riksdagen beslutat om (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36). Delmålet innebär att mängden död ved, arealen äldre lövrik skog och gammal skog skall bevaras och förstärkas till år 2010 på så sätt att mängden död ved skall öka med minst 40 % i hela landet och med avsevärt mer i områden där den biologiska mångfalden är särskilt hotad, arealen äldre lövrik skog skall öka med minst 10 %, arealen

gammal skog skall öka med minst 5 % och arealen mark föryngrad med lövskog skall öka. I sammanhanget anför regeringen att den långsiktiga produktionsförmågan skall främjas genom lämpliga skogsbruksmetoder såsom fortsatt ståndortsanpassning av skogsbruket och ökad användning av naturlig föryngring. Ansvariga myndigheter är främst Skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna. Regeringen framhåller särskilt att det krävs rådgivning och information från skogsvårdsorganisationerna för att målet skall nås. Därutöver vill utskottet framhålla vad utskottet ovan anför om regeringens avsikt att låta Naturvårdsverket inventera de marker som finns i statens, däribland gammelskog, ägo och som har så stora naturvärden att de bör ha ett formellt skydd (Svar på interpellation 2001/02:495). Det anförda tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt motion 2001/02:MJ460 (mp). Motionen bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

Artbevarande och bevarande av livsmiljöer

Utskottets förslag i korthet

Utskottet instämmer i de synpunkter som framförs i en motion (s) om bevarande av kulturväxter m.m. men finner yrkandet tillgodosett genom pågående arbete. Vidare avstyrker utskottet två motionsyrkanden (mp) med krav på bl.a. en strategi för biologisk mångfald med hänvisning till regeringens tidigare redovisade överväganden om att föreslå ett miljö kvalitetsmål om biologisk mångfald. Utskottet avstyrker dessutom ett yrkande (mp) om att jakt på arter som omfattas av Artdatabankens rödlista automatiskt skall förbjudas med hänvisning till de bestämmelser som gäller på området. Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (mp) om åtgärder för bevarande av den vitryggiga hackspetten med hänvisning till att sådant program är under utarbetande. Härutöver avstyrker utskottet en rad motionsyrkanden (m, kd, c, fp) med anknytning till rovdjurspolitiken med hänvisning till de ställningstaganden riksdagen gjorde i samband med regeringens proposition om en svensk rovdjurspolitik. Slutligen avstyrker utskottet en motion (mp) med krav på åtgärder för att komma till rätta med problemen med den spanska skogssnigeln.

Skrivelsen

Regeringen bedömer att tyngdpunkten i arbetet med att bevara biologisk mångfald bör läggas på ekosystemnivån med dess olika naturtyper och landskapsavsnitt. Insatser behövs också på artnivå och genetisk nivå, och vissa arter kräver specifikt utformade åtgärder. Den nationella rödlistningen, dvs. riskbedömningen för att arter kommer att försvinna från Sverige, utgör ett värdefullt underlag för naturvårdsarbetet. Rödlistorna blir indikatorer på situationen sammantaget i olika ekosystem och för grupper av organismer.

Arbetet med rödlistning inom kvarvarande organismgrupper bör fortsätta. Sverige har ett ansvar för biologisk mångfald för de arter och bestånd av arter som hör hemma i vårt land. Sverige bör fortsätta att ha en starkt restriktiv syn på introduktion av främmande arter som kan tänkas etablera sig och bilda livskraftiga bestånd i naturmiljön, och sådana som kan korsa sig med inhemska arter. Noggrann ekologisk och genetisk konsekvensbedömning liksom uppföljande övervakning bör knytas till varje introduktion av främmande arter oavsett skälet till introduktionen. Sverige bör också fortsätta att driva frågan om att undvika införsel av främmande arter via sjöfarten och barlastvatten.

Motionerna

Enligt motion 2001/02:MJ489 (s) innebär åtagandet enligt konventionen om biologisk mångfald att de insamlade kulturväxterna måste bevaras långsiktigt och på ett tillfredsställande sätt. Ett långsiktigt säkert bevarande förutsätter enligt motionen att de vegetativt förökade växterna samlas på ett antal utvalda platser, där identifiering, jämförelse och värdering kan ske.

I motion 2001/02:MJ463 (mp) lyfts behovet av en nationell strategi för att värna biologisk mångfald fram. Enligt motionärerna är det dags för en ny nationell aktionsplan för biologisk mångfald. Man bör därvid utgå från den status för olika arter och därmed biotoper som redovisas av Artdatabanken (yrkande 1). Motionärerna efterlyser vidare en handlingsplan för de arter som omfattas av Artdatabankens rödlista (yrkande 2). Jakten av en art som satts upp på rödlistan bör dessutom upphöra. Enligt motionen bör detta ske med automatik. Att arten är vanlig lokalt motiverar inte att jakt kan tillåtas. Åtgärden måste bedömas nationellt (yrkande 3).

Enligt motion 2001/02:MJ276 (mp) behöver åtgärder vidtas för att skydda vitryggig hackspett (yrkande 3).

I Rovdjursutredningens betänkande (SOU 1999:146) konstaterades enligt motion 2001/02:MJ206 (c) att det finns starka skäl för att ytterligare utveckla samarbetet om rovdjursförvaltningen, särskilt med Norge. Även det lokala och regionala gränsöverskridande samarbetet bör enligt motionen utvecklas. Regeringen bör intensifiera samtalen med våra nordiska grannländer om ett fördjupat samarbete om rovdjursfrågorna (yrkande 1).

Flera motioner tar upp frågan om placeringen av ett rovdjurscentrum. Enligt motionerna 2001/02:MJ202 (m) och 2001/02:MJ206 (c) yrkande 2 bör det inrättas i Orsa. Enligt motion 2001/02:MJ362 (m) bör ett rovdjurscentrum inrättas i Järvsö. Motionärerna i motion 2001/02:MJ327 (kd) förespråkar ett nationellt rovdjurscentrum i Värmland.

Enligt motion 2001/02:MJ217 (m) bör en miniminivå för vargstammen på 500 individer eller 50 vargföringringar i Sverige per år fastställas (yrkande 1). Riksdagen bör dessutom begära att regeringen lägger fram förslag till ändring av 28 § jaktförordningen (1987:905) om möjlighet i vissa fall att döda ett angripande djur, vilket skulle innebära att vargen inte skall omfattas av denna paragraf (yrkande 2). Enligt motion 2001/02:MJ227 (fp) bör antalet

vargar inte överstiga 100 djur med nuvarande koncentration till västra Värmland, Dalsland samt södra dalagränsen (yrkande 1). Motionären anser vidare att vargstammen bör spridas över hela landet (yrkande 2). Slutligen hävdar motionären att det är mycket viktigt med lokala analyser av de fast boendes livskvalitet i vargtäta områden. Detta för att kunna avläsa deras syn på vargstammens närvaro i området samt vargstammens eventuellt negativa påverkan på annan för livskvaliteten viktig verksamhet såsom fritidsliv, näringsliv och rekrytering av arbetskraft samt etableringsviljan hos företagare (yrkande 4).

Enligt motion 2001/02:MJ248 (m) bör nationella miniminivåer och etappmål för stammarna av björn, lo och varg avskaffas. Nationella mål leder enligt motionen lätt till att lokala problem blir svåra att hantera så länge målen inte uppnåtts nationellt. Det kan enligt motionen gälla oacceptabla skador i form av rivna tamdjur till följd av antingen alltför stor koncentration av rovdjur eller att vissa enstaka individer fått smak på tamdjur (yrkande 1). I motionen anförs dessutom att det öppna landskapet i mellan- och skogsbygderna till stor del är beroende av djurhållning. Minskas marginalerna ytterligare till följd av rovdjursangrepp och därmed döda, skadade och skrämda tamdjur kan det i stora områden bli ointressant med djurhållning. Motionärerna framhåller möjligheten att hålla djur för hobbyverksamhet. Inte minst möjligheten att kunna jaga med hund är en viktig aspekt för många landsbygdsboende. Hän-syn till de boende på landsbygden måste därför väga synnerligen tungt när effekterna av rovdjurspolitiken utvärderas (yrkande 4).

I motion 2001/02:MJ316 (mp) tas problemet med den spanska skogssnigeln upp. Enligt motionärerna behövs något av en nationell handlingsplan, eftersom problemet finns över hela landet. Det måste till mer kunskap om snigeln, dess intåg i den svenska faunan och hur man bäst kan möta dess framfart.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion 2001/02:MJ489 (s) om att åtagandet enligt konventionen om biologisk mångfald innebär att de insamlade kulturväxterna måste bevaras långsiktigt och på ett tillfredsställande sätt. I sammanhanget vill emellertid utskottet påpeka att regeringen har givit Jordbruksverket och Centrum för biologisk mångfald i uppdrag att genomföra ett nationellt program för bevarande av växtgenetiska resurser i Sverige, där kulturväxter utgör den viktigaste delen. Förhoppningen är att detta program skall svara för att alla värdefulla kulturväxter bevaras långsiktigt och på ett lämpligt sätt. Vidare har regeringen nyligen givit Centrum för biologisk mångfald i uppdrag att vidare utveckla och analysera Sveriges efterlevnad av konventionen om biologisk mångfald, och peka på eventuella problem i det svenska genomförandearbetet av konventionen. Centrum för biologisk mångfald skall därutöver belysa frågan om immaterialrättsligt skydd av traditionell kunskap samt hur biologisk mångfald hanteras i miljökonsekvensbeskrivningar för bl.a. nya vägar eller vägplaner och kommunala översiktsplaner. Motionen får därmed anses tillgodosedd.

Det framgår av regeringens i mars 2002 presenterade skrivelse Nationell strategi för hållbar utveckling (skr. 2001/02:172) att regeringen avser att återkomma till riksdagen senast 2005 med förslag på ett 16:e miljökvalitetsmål för biologisk mångfald. Regeringen har därefter genom beslut den 21 februari 2002 uppdragit åt Naturvårdsverket att, efter samråd med Centrum för biologisk mångfald och övriga berörda myndigheter, ta fram ett förslag till ett 16:e miljökvalitetsmål samt preciserade delmål. Förslaget skall komplettera dagens miljökvalitetsmål och bidra till en tydligare målstruktur för att på så sätt stärka arbetet med bevarande av biologisk mångfald. Förslagen skall förankras i en bred process liknande den för övriga miljökvalitetsmål. Motion 2001/02:MJ463 (mp) yrkandena 1 och 2 bör i avvaktan på resultatet av utredningen lämnas utan vidare åtgärd.

Sverige upprättar liksom många andra länder rödlistor över hotade och sällsynta växt- och djurarter. I de svenska rödlistorna grupperas arterna i ett system med sex kategorier för olika grad av sällsynthet och risk för utdöende. Arter som bedöms uppfylla kriterierna för någon av rödlistekategorierna kallas rödlistade arter. I rödlistorna grupperas arterna sedan år 2000 i enlighet med internationella kriterier i ett system med sex kategorier för olika grad av sällsynthet och risk för utdöende. Kategorierna är kunskapsbrist, missgynnad, sårbar, starkt hotad, akut hotad och försvunnen. En missgynnad art kan vara en art som är hänsynskrävande endast lokalt. Enligt vad utskottet erfarit kan det vara olämpligt att i ett sådant fall freda arten, eftersom en sådan åtgärd omfattar hela nationen och eventuellt ännu större regioner. Naturvårdsverket följer de rödlistade arter som är jaktbara och föreslår vid behov regeringen att reglera jakttiderna i jaktförordningen (1987:905). Utskottet avstyrker motion 2001/02:MJ463 (mp) yrkande 3.

Den vitryggiga hackspetten är en av de mest akut utrotningshotade arterna som finns i Sverige, och det är inte osannolikt att arten kommer att dö ut i landet inom kort. Stora ansträngningar har gjorts för att skydda lämpliga biotoper i anslutning till de kvarvarande parens hemområden. Ett problem är att arten kräver flera olika typer av biotoper, och vissa av dessa är olika utvecklingsstadier av lövskog, som det helt enkelt finns för få av, även om alla resterande avsätts för naturvårdsändamål. Dessa biotoper kan dessutom endast utnyttjas av den vitryggiga hackspetten under ett antal år, eftersom det rör sig om biotoper under utveckling. Efter ett tag ändrar de av helt naturliga skäl karaktär och uppfyller inte längre hackspettens krav. Därför krävs restaurering av skogsbiotoper, och eftersom skog växer relativt långsamt tar det tid. Naturvårdsverket bedömer att det kommer att ta ca 20 år att återskapa ett tillräckligt antal lämpliga biotoper för att säkerställa artens fortlevnad i landet. Under dessa år kommer andra åtgärder, t.ex. avel och utplantering, att vara nödvändiga om artens fortlevnad skall säkras. Utskottet har erfarit att det inom Naturvårdsverket pågår arbete med att ta fram ett åtgärdsprogram för den vitryggiga hackspetten. De åtgärder som bedöms nödvändiga är omfattande, komplicerade och långsiktiga, och det är många aktörer inblandade. Ett förslag till program kommer att gå på remiss under juni månad 2002. Utskot-

tet anser att riksdagen med det anförda bör lämna motion 2001/02:MJ276 (mp) yrkande 3 utan vidare åtgärd.

Förvaltningsfrågorna är av avgörande betydelse när det gäller bevarandet av livskraftiga stammar av de stora rovdjuren och särskilt vad beträffar vargen. Det förhållande att stammen till stor del delas av Norge gör att det finns ett stort behov av en gemensam förvaltning. En åtgärd i ett av länderna kan få konsekvenser för livskraften hos stammen som helhet. I Norge handläggs rovdjursförvaltningen i betydligt större utsträckning än i Sverige av regionala och lokala instanser, vilket har medfört att information och samordning med den svenska förvaltningen ibland upplevts som mindre tillfredsställande. Det är enligt utskottets mening angeläget att överbrygga de olikheter som finns i förvaltningen för att skapa ett förtroendefullt samarbete. Utskottet har därför i samband med behandlingen av propositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57) välkomnat det initiativ för att utveckla samarbetet med främst Norge och Finland som regeringen aviserade (bet. 2000/01:MJU9 s. 45). Utskottet finner mot bakgrund härav motion 2001/02:MJ206 (c) yrkande 1 tillgodosedd.

Som utskottet anförde i samband med behandlingen av propositionen om sammanhållen rovdjurspolitik kommer troligen behovet av information och kunskap om rovdjuren att växa under de närmaste åren, eftersom intresset hos allmänheten för de stora rovdjuren i dag är stort (bet. 2000/01:MJU9 s. 45 f.). De insatser som redan görs av bl.a. Orsa Björnpark, Järvzoo, Värmlands rovdjurscenter och Viltskadecenter för att sprida information och kunskap om rovdjur är betydelsefulla, och den verksamhet som skulle kunna vara aktuell att stödja vid ett rovdjurscentrum har på olika sätt anknytning till informationsverksamhet. Vid behandlingen av nämnda proposition fick utskottet värdefull information om den verksamhet som bedrivs vid några av de rovdjurscentrum som finns i landet. Utskottet utgick från att dessa centrum, med en erfarenhet och de resurser som de förfogar över, kan ge värdefulla bidrag inom ramen för förstärkningar av informationsinsatserna om stora rovdjur. Utskottet ansåg sig emellertid sakna underlag för att föreslå konkreta insatser i fråga om etableringen eller lokaliseringen av rovdjurscentrum. Utskottets uppfattning kvarstår, varför utskottet avstyrker motionerna 2001/02:MJ202 (m), 2001/02:MJ206 (c) yrkande 2, 2001/02:MJ327 (kd) och 2001/02:MJ362 (m).

Riksdagen fastställde år 2001 att etappmålet för vargstammen i Sverige skall vara 20 föryngringar per år, vilket motsvarar totalt ca 200 individer. Då detta etappmål uppnåtts skall en grundlig utvärdering av vargförekomstens effekter genomföras, varefter ett eventuellt nytt etappmål eller en miniminivå kommer att prövas. Målet för vargstammens utbredning skall vara att stammen på naturlig väg sprider sig över landet, men att dess förekomst i renskötselområdet i huvudsak begränsas till de områden utanför renskötselns året-runtmarker där den gör minst skada. Det långsiktiga målet är att vargstammen skall växa till en nivå som säkerställer att den långsiktigt finns kvar i den svenska faunan (prop. 2000/01:57, bet. 2000/01:MJU9, rskr. 2000/01:174).

Med hänvisning till riksdagens beslut avstyrker utskottet motionerna 2001/02:MJ217 (m) yrkandena 1 och 2 samt 2001/02:MJ227 (fp) yrkandena 1, 2 och 4.

I riksdagens beslut om en sammanhållen rovdjurspolitik ingick att förutom etappmål för varg också lägga fast miniminivåer för björn och lodjur och etappmål för järv. Dessa nivåer och mål har som syfte att de stora rovdjuren långsiktigt bevaras i Sverige. De uppsatta nivåerna och målen har starkt bidragit till att skapa en klarhet kring förvaltningen av de stora rovdjuren, vilken tidigare inte funnits. För den närmare förvaltningen av rovdjurstammarna finns förutsättningarna angivna i jaktlagstiftningen. I propositionen om en sammanhållen rovdjurspolitik angavs att det fanns fördelar med regionalt beslutsfattande, varför jaktförordningen ändrats så att Naturvårdsverket får delegera till länsstyrelserna om skydds jakt på enskilda djur av björn och lo som orsakar allvarliga skador eller olägenheter. Därutöver återinfördes möjligheten för enskild till skydds jakt på varg utan föregående myndighetsbeslut. Genom riksdagsbeslutet utökades möjligheterna för arternas överlevnad i Sverige samtidigt som utökade möjligheter gavs att hantera situationer med rovdjur som vållar skada eller olägenhet. Med hänvisning till riksdagens beslut bör riksdagen inte vidta några åtgärder med anledning av motion 2001/02:MJ248 (m) yrkandena 1 och 4.

Utskottet anser att den fråga som behandlas i motion 2001/02:MJ316 (mp) om den spanska skogssnigeln är av sådant slag att det inte bör ankomma på riksdagen att behandla den i sak. Utskottet kan emellertid i sammanhanget redovisa att enligt uppgifter från Naturhistoriska museet i Göteborg upptäcktes den spanska skogssnigeln i Sverige år 1975 medan den första massförekomsten kostaterades först i början av 1980-talet. Artens överlevnadsgrad varierar visserligen beroende på klimatförhållandena, men den är i dag väl spridd. Detta i kombination med att arten kan självbefrukta sig, gör att det för närvarande bedöms som omöjligt att utrota den. Arten sprids framför allt vid transport av jord och växter såsom vid anläggningsarbeten m.m. I utlandet bedrivs forskning om arten, särskilt som den har visat sig vara en skadegörare även inom jordbruket. I Sverige har forskning i mindre omfattning bedrivits bl.a. vid Ulltuna och vid Naturhistoriska museet i Göteborg. Forskningen inriktar sig på att identifiera tänkbara fiender till arten. Med det anförda föreslår utskottet att motionen lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

Naturvården i vattenmiljöerna

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker tre yrkanden (mp) med krav bl.a. på åtgärder för att öka kunskaperna om det marina ekosystemet. Därutöver avstyrker utskottet två motionsyrkanden (c) om näringsverksamhet och lokalt inflytande i skärgårdsregionerna. Utskottet hänvisar i samtliga fall till att de får anses tillgodosedda genom vad som anförs i

skrivelsen. Utskottet avstyrker vidare ett yrkande (c) om att statsmakterna skall bidra till kommunernas driftskostnader för strandstädning. Utskottet anser bl.a. att kravet strider mot principen om att förorenaren skall betala. Utskottet avstyrker dessutom ett motionsyrkande (fp) med förslag till ökad efterlevnad av vattendomar. Utskottet hänvisar i det sammanhanget till det arbete som pågår. Härutöver finner utskottet olika motionsyrkanden (s, v, kd, fp, mp) om småskalig vattenkraft, förslag till skydd av vildlax och olika förslag om åtgärder för fiskvandring i strömmar och vattendrag tillgodosedda genom den uppmärksamhet regeringen ägnar åt frågorna. Utskottet avstyrker dessutom ett motionsyrkande (mp) om utvidgning av salskyddsområden, eftersom också det är tillgodosett genom regeringens överväganden. Slutligen avstyrker utskottet tre yrkanden (s, fp) om åtgärder för skydd av våtmarker bl.a. med hänvisning till de av riksdagen beslutade delmålen för miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker.

Skrivelsen

Regeringen bedömer att naturvårdsarbetet i vattenmiljöerna, såväl i sjöar och vattendrag som i kustvatten och hav, bör förstärkas. Arbetet med miljömålen i kombination med genomförandet av ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) ger goda förutsättningar för detta, men förstärkning behövs även genom andra åtgärder, t.ex. utökade forskningsinsatser. Ramdirektivet för vatten innebär att arbetet koncentreras på god ekologisk status i olika vattenmiljöer och på biologiska förhållanden. Det praktiska genomförandet av direktivet kommer att involvera olika sektorer, exempelvis areella näringar, infrastruktur och energi, vilket förbättrar möjligheterna i direktivet att utveckla lokal samverkan och delaktighet, t.ex. i samband med fysisk planering. En nationellt samordnad inventering och klassificering av från bevarandesynpunkt värdefulla vattenområden, såväl sötvatten som kustvatten och hav, bör genomföras.

Samordnad förvaltning av kustzonen mellan olika sektorer och verksamheter, integrerad kustzonsförvaltning, utgör ett värdefullt verktyg i arbetet med att uppnå en god ekologisk status i Sveriges kustvatten. Detta verktyg bör utvecklas och tillämpas. Arbetet med regionala miljö- och hushållningsprogram för skärgårdsområden bör fortsätta. Detta arbetssätt ger förutsättningar att skapa en samsyn på hur naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv kan utvecklas inom ramen för en hållbar utveckling i skärgården. Bullerfria områden längs kuster och i skärgårdar för friluftsliv och natur- och kulturupplevelser bör etableras.

Kunskapen om bevarandevärden i marina miljöer i Sveriges ekonomiska zon bör förbättras. Lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon ger möjlighet att skydda den marina miljön i denna zon. Lokala och regionala informationsinsatser bör göras för att göra människor medvetna om de naturvärden som finns under vattenytan.

Fiskets omfattning bör inte vara större än att god ekologisk status kan upprätthållas för alla påverkade bestånd. Utsättning av fisk bör inte ske under förutsättningar som riskerar att skada bevarandevärden. För vattenlevande hotade arter bör åtgärdsplaner eller förvaltningsplaner upprättas som syftar till att säkerställa arternas fortlevnad inom deras huvudsakliga, ursprungliga utbredningsområde.

Motionerna

Enligt motion 2001/02:MJ513 (mp) behöver kunskaperna om de marina ekosystemen förbättras. Havsforskning i allmänhet och särskilt övervakningen av fiskbestånden bör därför få ökade resurser inom EU. En del av de stora subventioner som i dag går till fisket borde i stället kunna utnyttjas för forskning. Satsningar på forskning gynnar också fiskerinäringen (yrkande 4). Enligt motionärerna visar resultatet av hittillsvarande fiskepolitik inom EU att departement och myndigheter ansvariga för fisket tar alltför stor hänsyn till näringsens intressen. Visserligen är sektorsansvaret eftersträvansvärt. När effekten blir att vissa lobbygrupper får ett så stort inflytande att det i stor utsträckning inkräktar på andra politikområden måste det emellertid enligt motionärerna ifrågasättas (yrkande 5). Även i områden som inte är marina reservat kan det vara lämpligt att pröva en lokal eller regional förvaltning av vissa lokala bestånd. Att hindra storskaligt industrifiske kan leda till bättre förutsättningar för levande kustsamhällen, samtidigt som det sannolikt har en positiv effekt på fiskbestånden (yrkande 15).

I motion 2001/02:MJ220 (c) hävdas att småskalig näringsverksamhet i form av ett ekologiskt hållbart nyttjande av markresurserna måste kunna förenas med aktuella bevarandebestånd. Enligt motionen är det viktigt att företagsamhet och investeringar även kommer skärgården till del för att den svenska skärgården även i framtiden skall vara en levande skärgård under alla årets månader. För att detta skall vara möjligt är det viktigt att det lokala utvecklingsarbetet skapar en grund för social, ekonomisk och ekologisk bärkraft i skärgården. På detta sätt kan skärgårdens produktiva betydelse öka i omfattning samtidigt som den rekreativa betydelsen inte minskar. Genom att staten skapar förutsättningar för det lokala utvecklingsarbetet kan en strategi för långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling i skärgården formas utifrån de olika skärgårdsområdenas möjligheter (yrkande 1). Enligt motionen bör beslutanderätt, tillsyn och skötsel av naturvärden överföras till skärgårdsregionerna och dess invånare. Den svenska skärgården är på många sätt unik, dels genom sitt historiska värde, dels på grund av att det i skärgården finns stora naturvärden. Enligt motionen kommer dock naturvärdena att stå i konflikt med skärgårdsbornas vilja och möjligheter att utveckla sin närmiljö. Alltfler delar av skärgården blir naturvårdsintressen och världsarv med mycket stränga regler för resursutnyttjandet. Dessa regler tar inte hänsyn till att skärgården är en kulturbygd, nyttjad i nära samspel med naturen sedan lång tid tillbaka. Risker med den förda politiken är att stora delar av skärgården genom detta inte ges möjlighet att ta till vara sina resurser. Genom att föra över

beslutanderätt, tillsyn och skötsel av naturvärden till skärgårdsregionerna och deras invånare kan grunden för ett lokalt näringsliv utvecklas (yrkande 5).

I motion 2001/02:MJ506 (c) tas driftskostnader för strandstädning upp. Enligt motionärerna har regeringen lovat investeringsstöd till båtar för de kommuner som är involverade i städningen längs kusten. Det är dock inte rimligt att driftskostnaderna, som inklusive personalkostnader ökar varje år, ensidigt skall belasta de enskilda kommunerna. Därför bör ett särskilt statsbidrag för strandstädning i Bohuslän införas och regeringen ta initiativ till överläggningar för att finna en hållbar lösning på de årliga driftkostnader som åläggs kustkommunerna.

Enligt motion 2001/02:MJ29 (fp) bör tillsynsmyndigheten få i uppdrag att snabbt se över organisationen för att kunna kontrollera fastställda vattendomars efterlevnad. Enligt motionen är det uppenbart att tillåtna vattennivåer inte har bevakats och kontrollerats tillräckligt, och olika kraftverk synes ha haft intresse av att låta vattennivåernas svängningar bli större än vad vattendomarna har tillåtit. Enligt motionen har länsstyrelser på olika håll förklarat att den bristande kontrollen beror på bristande resurser. Det är enligt motionen därför viktigt att riksdagen för regeringen påpekar att det bör ske en uppryckning när det gäller kontroll och tillsyn så att större eller mindre naturkatastrofer kan hejdas (yrkande 1).

I motion 2001/02:MJ30 (fp) om småskalig vattenkraft anförs att Folkpartiet i årtionden har arbetat för att skydda de återstående oreglerade älvarna. Enligt motionärerna är miljöeffekterna av de flesta tänkbara småskaliga projekt oacceptabla. Önskemål om sådana projekt bör enligt motionärerna kunna miljöprövas från fall till fall (yrkande 4).

I motion 2001/02:MJ522 (kd) lämnas förslag till skydd av vildlax. Ett sätt att bevara en större del av den vilda laxen är enligt motionärerna att märka den odlade laxen genom s.k. fettfeneklippning. Den odlade laxen kan därmed vid fångst skiljas från den vilda laxen, som kan släppas tillbaka (yrkande 3).

Enligt motion 2001/02:MJ404 (v) är det en angelägen uppgift att säkra fri fiskvandring i Emån från mynningen upp till Ädelfors. Varje tillgänglig jordkvadratmeter lekbotten innebär förbättrade möjligheter för havsöringen och laxen i Emån. Åtgärden är enligt motionen alltså väl motiverad ur naturvårdssynpunkt. Motionärerna i motion 2001/02:MJ522 (kd) anser att förbiflöde bör finnas vid alla kraftverk samt att strömmar och vattendrag restaureras där uppförda dammar inte längre fyller någon funktion. Motionärerna förespråkar även i övrigt förstärkningsutsättningar av skaldjur och olika fiskarter för tillväxt vid kuster och i insjöar där bestånden har blivit små (yrkande 4). Enligt motion 2001/02:MJ480 (s) bör laxtrappor byggas i kraftverken i Luleälven.

Enligt motion 2001/02:MJ439 (mp) bör sälskyddsområdena utvidgas med en zon där människor får vistas, men där fiske sker på egen risk. Motionären anser det inte vara rimligt att ett fiske i närheten av ett sälreservat skall kunna ge ersättning för skador och förlorad fångst (yrkande 4).

Enligt motion 2001/02:MJ30 (fp) bör skyddet av våra våtmarker stärkas. Det gäller framför allt områden som skyddas enligt den internationella våtmarkskonventionen och enligt fågeldirektivet. För att skydda våtmarkerna är det enligt motionärerna viktigt att börja återskapa våtmarker för att på så sätt kunna utöka naturliga filter och de naturliga vattenreservoarerna (yrkande 2).

I motion 2001/02:MJ521 (fp) framhålls våtmarkernas stora betydelse som ekosystem och naturresurser. Förutom att dessa ofta utgör betydelsefulla ekosystem för den biologiska mångfalden fyller de en viktig funktion som naturliga omhändertagare av kväve- och fosforläckage till våra vattendrag. För att minska problemet med övergödningen av kustvattnen är det enligt motionärerna därför angeläget att inte bara bevara utan även arbeta för att restaurera och nyanlägga våtmarker. Skyddet av våra våtmarker måste stärkas. Det gäller framför allt de områden som ska skyddas enligt den internationella våtmarkskonventionen och enligt fågeldirektivet. Det är också nödvändigt att börja återskapa våtmarker för att utöka de naturliga filtren och vattenreservoarerna (yrkande 4). I motion 2001/02:MJ457 (s) lämnas förslag till åtgärder för återskapande av våtmarker.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i vad som anförs i motion 2001/02:MJ513 (mp) om att kunskaperna om de marina ekosystemen behöver förbättras. Det finns som regeringen påpekar i skrivelsen många förklaringar till att landmiljön har prioriterats i naturvårdssammanhang. Inventeringar har en drivande kraft för hela naturvårdsarbetet och det är ofta svårare att inhämta kunskap om den akvatiska miljön. Detta gäller i synnerhet den marina. Enligt regeringen är avsaknaden av nationellt samordnade inventeringar med största säkerhet en orsak. För närvarande saknas ett sammanhållet inventeringsunderlag om bevarandevärda vattenområden i Sverige. Detta gäller såväl hav och kustvatten som sjöar och vattendrag. Några län har på eget initiativ tagit fram inventeringar, men det saknas i stort inventeringar genomförda med enhetlig metodik. Kunskapen om vattenmiljöerna, och då i synnerhet havsmiljön, måste enligt regeringen förbättras. Mot denna bakgrund aviserar regeringen en nationellt sammanhållet inventering av i första hand sjöar och vattendrag samt kustvatten. Det finns ett starkt behov av ett sådant kunskapsunderlag för att genomföra ramdirektivet för vatten, inte minst för att utforma väl prioriterade åtgärdsprogram. Som regeringen anför är det exempelvis angeläget att få till stånd en systematisk marin inventering med ett visst antal provpunkter längs Sveriges kust. Inventeringen bör även omfatta havsområden som i och för sig inte omfattas av vattendirektivet men där behovet av förbättrad kunskap ändå är mycket stort, t.ex. vissa utsjöbankar. Underlaget behövs även för att kunna uppnå delmål 1 under miljö kvalitetsmål Hav i balans samt levande kust och skärgård respektive delmål 1 under Levande sjöar och vattendrag. Underlaget kommer även att ha relevans för arbetet med de fyra delmål som rör genomförandet av ramdirektivet. Delmål 1 under Hav i balans samt levande kust och skärgård lägger fast att senast år 2010 skall minst 50 % av

skyddsvärda marina miljöer och minst 70 % av kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden ha ett långsiktigt skydd. Delmål 1 under Levande sjöar och vattendrag anger att senast år 2005 skall berörda myndigheter ha identifierat och tagit fram åtgärdsprogram för särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer som behöver ett långsiktigt skydd i eller i anslutning till sjöar och vattendrag. I likhet med regeringen anser utskottet att det behövs ett samlat kunskapsunderlag för att kunna ta fram de bevarande- och åtgärdsprogram som avses i dessa två delmål. För delmålet om utsättning av fisk bör som regeringen anför övervägas om ett nationellt klassificeringssystem behöver upprättas. Inventeringen bör starta med en sammanställning av befintlig information. Därefter bör övervägas vilken information om vattenmiljöerna som därutöver behövs för att ovanstående delmål och ramdirektivet skall kunna uppnås på ett bra sätt. En fastlagd naturtypindelning är en förutsättning för att en inventering skall vara meningsfull att genomföra. Som framhålls i skrivelsen bör inventeringen finansieras inom ramen för avsatta resurser för arbetet med att uppnå miljömålen Levande sjöar respektive Hav i balans samt levande kust och skärgård. Inventeringsinsatser och annan kunskapsuppbyggnad och sammanställning bör enligt regeringen ske i nära samarbete med universitet och högskolor. Dessa har ofta en mycket stor kunskap som måste tas till vara i naturvårdsarbetet. När det gäller marin miljö finns det anledning att överväga vilka ytterligare behov det finns att utveckla teknik och metodik för att kunna genomföra kostnadseffektiva inventeringar. Sådan teknikutveckling sker redan i dag på vissa universitet och högskolor. Vidare bör det övervägas om det finns skäl att samordna inventeringsinsatser rörande i första hand naturvård, marina däggdjur och fåglar, fiskar, arkeologi/kulturmiljö och geologi. Eftersom undersökningar av marin miljö generellt är kostsam kan det finnas goda skäl att undersöka förhållandena ur flera aspekter, inte endast naturvård. Mot bakgrund av den uppmärksamhet regeringen ägnar frågan anser utskottet att riksdagen inte bör vidta några åtgärder med anledning av motion 2001/02: MJ513 (mp) yrkandena 4, 5 och 15. Motionerna i berörda delar avstyrks.

Som regeringen påpekar riktas ofta en mängd olika utvecklingsintressen mot kustområdena samtidigt som de är miljömässigt känsliga områden med stora bevarandevärden. Utskottet instämmer därför i att det finns ett starkt behov av att utvecklingsinsatserna koordineras med skydd och varsam skötsel av områdenas unika resurser. Med en integrerad kustzonsförvaltning som innefattar flera samhällssektorer kan man ta ett samlat grepp på dessa frågor för att nå en balanserad och hållbar utveckling i kustområdena. Detta arbetsätt växer fram på flera håll i världen och regeringen anför att inom EU har det uppmärksamats i form av ett förslag till rekommendation från EG-kommissionen vilket för närvarande slutförhandlas inom EU. Rekommendationen innebär att medlemsstaterna bl.a. skall anta principer för god förvaltning av kustområdena, utveckla nationella strategier och samarbeta med grannländerna. Genom att tillämpa en integrerad kustzonsförvaltning skapar man goda möjligheter att involvera alla de sektorer och verksamheter som på

olika sätt ger förutsättningar för och påverkar livet i kustzonen, såväl när det gäller miljö och natur som människors möjligheter till utkomst och därmed en levande kust och skärgård. Det anförda innebär enligt utskottets mening att syftet med motion 2001/02:MJ220 (c) yrkande 1 är tillgodosett. Motionsyrkandet bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller förslaget i motion 2001/02:MJ220 (c) yrkande 5 om att föra över beslutanderätt, tillsyn och skötsel av naturvärden till skärgårdsregionerna och dess invånare vill utskottet framhålla att i syfte att utveckla den potential för ökad sysselsättning och tillväxt som finns i resurshushållning och miljöanpassning, gav regeringen 1997 ett antal länsstyrelser i uppdrag att utarbeta regionala miljö- och hushållningsprogram för fyra av landets större skärgårdsområden. Regeringen har i regleringsbrevet för länsstyrelserna år 2002 gett berörda länsstyrelser i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som genomförts på regional och lokal nivå utifrån förslagen i respektive program samt att i samarbete med berörda centrala och regionala myndigheter ta fram underlag för kommunernas översiktsplanering i kust- och skärgårdsområdena. Regeringen påpekar i skrivelsen att ett sådant underlag bör innefatta naturvården och friluftslivet och behandla nya kunskaper och aspekter som framkommer och att arbetet med programmen har skett med stora insatser och med lokalt engagemang av organisationer och enskilda. Det har enligt regeringen gett betydelsefullt resultat och det har bidragit till en ökad dialog och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter, boende och organisationer i skärgården. Utskottet anser därmed att syftet med motionen i berörd del får anses tillgodosett. Motionsyrkandet avstyrks.

Det i motion 2001/02:MJ506 (c) framförda förslaget om statligt bidrag till kommunernas strandstädning innebär att kommunerna i princip skall bära kostnaderna för nedskräpningen. En sådant uppfattning står i motsättning till principen om att förorenaren skall betala (*Pollutor Pays Principle*). Utskottet har erfaren att regeringen anser att ett viktigt sätt att minska nedskräpningen är att angripa problemet mera i grunden och satsa på lokalt och regionalt förankrade projekt som fokuserar på opinionsbildning bland vissa målgrupper såsom fiskare, redare, oljeindustri etc. Syftet härmed är att minska mängden marint avfall genom att skapa attityd- och beteendeförändringar hos dem som bidrar mest till nedskräpningen. Stiftelsen Håll Sverige Rent avser att initiera ett dylikt projekt, som spänner över hela Nordsjöregionen, i samarbete med sina systerorganisationer i Nordsjöstaterna. Utskottet avstyrker motionen.

I proposition 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap anför regeringen att länsstyrelserna har en naturlig roll som operativt tillsynsansvariga för dammsäkerhet men att det kan finnas behov av expertstöd, vägledning och information till länsstyrelserna för deras tillsyn av dammsäkerheten. Mot bakgrund härav aviserade regeringen avsikten att låta tillse att Affärsverket svenska kraftnät får utökade uppgifter enligt ett vid Svenska kraftnät framtaget förslag till utvidgning och höjd ambitionsnivå när det gäller insatserna inom dammsäkerhetsområdet för den centrala tillsynsvägläggande verksamheten. Insatserna omfattar bl.a. expertstöd, vägledning och information till läns-

styrelserna för deras tillsyn av dammsäkerheten samt vidare utbildningar och seminarier för i första hand handläggare vid länsstyrelserna. Insatserna bör även omfatta säkerhetsarbete vid industri- och gruvdammar.

Svenska kraftnät har analyserat de höga flödena och översvämningarna under sommaren och hösten 2000 samt vintern 2001. Bland annat konstaterades att översvämningarna inte medförde några stora dammrar men att ett flertal problem, skador och incidenter inträffade. Systemet med samordningsgrupper vid höga flöden fungerade mycket väl under översvämningarna i södra Norrland. Svenska kraftnät har framfört att detta bör utvecklas vidare och även införas för de vattendrag som inte har denna samverkansform. Länsstyrelsen i Norrbottens län har bedömt orsakerna till dammhaveriet vid Bolidens koppargruva i Aitik i september 2000. I rapporten till regeringen föreslås bl.a. att möjligheterna att skärpa tillsynen över de dammar, såväl vattenkrafts- som gruvdammar, som tillhör de högsta konsekvensklasserna bör utredas vidare. Härutöver vill utskottet påpeka att Miljöbalkskommittén (M 1999:03) år 2001 erhöll tilläggsdirektiv att gå igenom sådana vattendomar som kan ha betydelse för riskerna för översvämningar. Syftet med genomgången är att ta fram relevant underlag för en analys av miljöbalkens bestämmelser om omprövning av gällande tillstånd för vattenanläggningar och vattenreglering. Kommittén skall analysera bestämmelserna om omprövning och vid behov föreslå ändringar i lagstiftningen (dir. 2001:25). Det anförda innebär enligt utskottets mening att riksdagen inte bör vidta några åtgärder med anledning av motion 2001/02: MJ29 (fp) yrkande 1.

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion 2001/02: MJ30 (fp) yrkande 4 att, i de fall vattenkraftsutbyggnad sker, detta måste ske med omsorg om den biologiska mångfalden och miljön i övrigt. Detta synsätt återspeglas också i reglerna om älvskydd i 4 kap. 6 § miljöbalken. Det bör noteras att miljökraven på vattenverksamhet skärptes med miljöbalkens införande genom att bestämmelserna i balken ersätter vattenlagens regler, bl.a. genom att hänsynsreglerna i 2 kap. blir tillämpliga även på sådan verksamhet. Regeringen påpekar dessutom i den nyligen presenterade propositionen Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning (2001/02:143 s. 86) att vattenkraften i Sverige har byggts ut mycket kraftigt under 1900-talet och svarar för ungefär hälften av den producerade elen i landet och att möjligheterna till ytterligare ökning av vattenkraftsproduktionen är begränsade. Regeringen understryker därvid att det av miljöskäl inte är önskvärt med en omfattande utbyggnad. Utskottet avstyrker motionen i berörd del i den mån den inte kan anses tillgodosedd med det anförda.

Enligt vad som anförs i budgetpropositionen för år 2002 (prop. 2001/02:1 utg.omr. 23) finansieras allmän fiskevård för närvarande delvis av anslaget för fiskevård men också av vattenavgiftsmedel i enlighet med vattendomar. Anslaget används till fiskevård, främst i allmänna och enskilda vatten med fritt handredskapsfiske i kustområdena och i sjöarna Vänern, Vättern, Hjälmaren, Mälaren samt Storsjön i Jämtland. Regeringen redovisade i propositionen Hållbart fiske och jordbruk (prop. 1997/98:2, bet. 1997/98: JoU9, rskr.

1997/98:116) en ökad satsning på en förbättrad fiskevård. Anslaget för fiskevård disponeras av Fiskeriverket och används bl.a. för bildande av fiskevårdsområden, fisketillsyn, främjande av den biologiska mångfalden och biotopvård, insatser för bevarandet av hotade arter och utsättning av fisk. Regeringen har i regleringsbrev för budgetåret 2002 avseende Fiskeriverket angivit att av anslaget får högst 2 000 000 kr användas för fettfeneklippning av odlad laxsmolt. Utskottet finner mot bakgrund härav att syftet med motion 2001/02:MJ522 (kd) yrkande 3 är tillgodosett. Motionen i berörd del bör lämnas utan vidare åtgärd.

Emån utgör med hänsyn till påverkansgrad och biologisk mångfald ett av landets värdefullaste vattendrag. Trots många mindre kraftverk finns fortfarande betydande forssträckor, och utskottet har inhämtat att Emån jämte Helgeån är artrikast i landet vad gäller fisk med arter som lax, mal och asp. Dessutom finns uter och flera hotade fågel- och växtarter. Emåns nedre huvudfåra utgör ett Natura 2000-område och stora delar av vattendraget är av riksintresse ur natur- och kulturskyddssynpunkt. Fiskeriverket och Naturvårdsverket har tillsammans med länsstyrelser, kommuner och andra organisationer aktivt bidragit till göra Emån till ett pilotprojekt med anledning av genomförandet av ramdirektivet för vatten (2000/60/EG). Utskottet har vidare inhämtat att regeringen satsat över 100 miljoner kronor på restaurering av tidigare PCB-utsläpp och av tungmetalldepositioner vid Jungnerholmarna. Det är enligt Miljödepartementet en angelägen uppgift att i möjligaste mån och efter lagenlig prövning säkra en så naturlig vandringsväg som möjligt för såväl fisk som andra organismer från mynningen och upp till nedersta naturliga vandringshinder. I detta arbete är det också viktigt att beakta de eventuella reproduktionsproblem som förekommer i ån och att i möjligaste mån utreda orsakerna. Utskottet ser med tillförsikt an det viktiga arbete som bedrivs i Emån. Med hänvisning härtill anser utskottet att syftet med motion 2001/02:MJ404 (v) är tillgodosett. Därmed avstyrker utskottet motionen. Med hänvisning till vad som redovisas ovan om regeringens arbete med naturvården i vattenmiljöerna och då särskilt till den uppmärksamhet som regeringen ägnar frågan om våra vattendrag och strömmar finner utskottet att syftet jämväl med motionerna 2001/02:MJ480 (s) och 2001/02:MJ522 (kd) yrkande 4 är tillgodosett. Berörda motionsyrkanden avstyrks därmed.

Regeringen har under de senaste åren satsat betydande resurser på direkta och indirekta åtgärder för att öka sälstammen. Arbetet med att minska gifthalterna i Östersjön har varit framgångsrika och är huvudanledningen till gråsälsbeståndets ökning. Skapandet av sälskyddsområden har naturligtvis också bidragit till denna utveckling. Genom beståndets ökning har konflikterna med yrkesfisket ökat varför regeringen också har anslagit medel till utvecklandet av sälsäkra redskap. Detta har varit framgångsrikt vad avser laxfällor och arbetet pågår med att också förbättra ålryssjor och nät. I enlighet med miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård pågår också ett omfattande arbete med att skapa akvatiska reservat i kustområden och på utsjöbankar varav ett avses omfatta totalt fiskeförbud. Även i detta samman-

hang kommer inom lämpliga områden bl.a. säl att skyddas. Utskottet har från Miljödepartementet erfart att det i det fortsatta arbetet kommer att övervägas att utanför fastställda skyddsområden också införa en zon där ersättning till fiskare inte kommer att beviljas. Motion 2001/02: MJ439 (mp) yrkande 4 är därmed tillgodosedd och bör inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Regeringen anför i skrivelsen att naturvärden sedan decennier har fokuserats på landmiljöer medan insatser i vattenmiljöer generellt sett har varit eftersatta. Som regeringen påpekar utgör våtmarkerna emellertid ett positivt undantag där den nationella våtmarksinventeringen och sumpskogsinventeringen har medfört att det finns ett bra kunskapsunderlag. Detta har resulterat i en nationell bevarandeplan (Myrskyddsplanen) och även utgjort underlag för ett skärpt regelverk beträffande markavvattning och tillämpning av ärenden som rör våtmarker. Utskottet vill härutöver framhålla att riksdagen har fastställt fem delmål för miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 36). I enlighet härmed skall en nationell strategi för skydd och skötsel av våtmarker och sumpskogar tas fram senast till år 2005. Samtliga våtmarksområden i Myrskyddsplan för Sverige skall ha ett långsiktigt skydd senast år 2010. Senast år 2004 skall inga skogsbilvägar byggas över våtmarker med höga natur- eller kulturvärden eller så att dessa våtmarker påverkas negativt på annat sätt. I odlingslandskapet skall minst 12 000 ha våtmarker och småvatten anläggas eller återställas fram till år 2010. Slutligen skall olika åtgärdsprogram senast till år 2005 finnas och ha inletts för de hotade arter som har behov av riktade åtgärder. Med de förslag till delmål som fastställts är enligt utskottet förutsättningarna goda för att miljö kvalitetsmålet skall kunna nås inom en generation. Myrskyddsplanen bör också kompletteras med ett större urval sumpskogar och resultatet av våtmarksinventeringen i Norrbottens län. För att miljö kvalitetsmålet skall nås förutsätts medverkan från jord- och skogsbruket. Även andra sektorer måste visa den hänsyn som krävs. Statsfinansiella kostnader uppkommer främst för skydd och anläggande av våtmarker. I propositionen Svenska miljömål anförde regeringen att det i framtiden kan behövas ytterligare ekonomiska medel för anläggande av våtmarker, varför regeringen avser att återkomma med nya delmål i samband med förändring av landsbygdsförordningen om så är möjligt. Tanken är att miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker i ett generationsperspektiv bör innebära bl.a. att det i hela landet finns våtmarker av varierande slag, med bevarad biologisk mångfald och bevarade kulturhistoriska värden, att hotade arter har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sina naturliga utbredningsområden så att långsiktigt livskraftiga populationer säkras samt att våtmarker skyddas så långt möjligt mot dränering, torvtäkter, vägbyggen och annan exploatering. Utskottet finner mot bakgrund av det anförda att motionerna 2001/02: MJ30 (fp) yrkande 2, 2001/02: MJ457 (s) och 2001/02: MJ521 (fp) yrkande 4 i allt väsentligt är tillgodosedda. Därmed avstyrks berörda motionsyrkanden.

Kunskapsuppbyggnad och folkbildning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (mp) om att Naturvårdsverket skall prioritera inventeringar av den biologiska mångfalden i landet med hänvisning till de omfattande arbetsinsatser som ägnas åt inventering. Utskottet avstyrker därutöver ett yrkande (mp) med förslag om att regeringen årligen skall lämna en skrivelse till riksdagen om tillståndet för den biologiska mångfalden. I detta sammanhang hänvisar utskottet till vad regeringen aviserat om redovisning till riksdagen i samband med propositionen om förslag till delmål m.m. för miljö kvalitetsmålen.

Skrivelsen

Regeringen bedömer att fortsatt forskning och kunskapsuppbyggnad inom naturvårds- och bevarandebiologi är en förutsättning för långsiktig framgång i naturvårdsarbetet. Naturvetenskaplig forskning behöver kompletteras och integreras med samhällsvetenskaplig forskning. Människor som nyttjar forskningsresultaten bör få större delaktighet i forskningen. Inventeringar och insamling av data om bevarandestatus och miljötillståndet spelar en avgörande roll i naturvårdsarbetet. I utbildningen på universitet och högskolor bör natur- och kulturmiljövårdsrelaterade ämnen integreras i syfte att uppnå en helhetssyn på landskapsbilden. Kunskapsspridning och information är väsentligt för att naturvårdsarbetet skall vara framgångsrikt. De som tar fram och besitter kunskap som har betydelse för naturvårdsarbetet bör se till att denna görs tillgänglig och sprids till dem som nyttjar kunskapen. Kunskapsuppbyggnaden inom miljöövervakningen när det gäller tillståndet för biologisk mångfald behöver förstärkas. Indikatorer för uppföljning av biologisk mångfald och andra naturvårdsaspekter bör utvecklas. Sektorerna har ett ansvar för den kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning som krävs för att sektorn skall klara av att genomföra de åtgärder som erfordras inom sektorn för att nå fastlagda delmål och miljö kvalitetsmål. Forskning kring friluftsliv bör stärkas genom att ett kompetensnätverk för friluftsforskning etableras.

Regeringen bedömer vidare att förståelse och insikt kring natur och naturvärden, och hur dessa är kopplade till hållbar utveckling, utgör en grund för hela naturvårdsarbetet. Det formella utbildningssystemet är viktigt för grundläggande kunskaper, liksom det fria folkbildningsarbetet, dvs. studieförbund, folkhögskolor och andra organisationer. Förskola, grund- och gymnasieskola har en angelägen uppgift i att lägga grunden till kunskap om och upplevelser av naturen. Det handlar både om kunskapsförmedling och om att ge eleverna förutsättningar för naturupplevelser och friluftsliv.

Motionerna

Motionärerna i motion 2001/02: MJ351 (mp) anser att det är väsentligt att Naturvårdsverket prioriterar inventeringar av den biologiska mångfalden i landet. Därmed skulle Sverige enligt motionärerna uppfylla åtagandet enligt artikel 7 a i Riokonventionen. Länsstyrelsernas miljöenheter bör också uppmärksammas på det åtagande som följer av Riokonventionen för att hjälpa till med inventeringen av olika artgrupper inom vissa geografiska områden.

Enligt motion 2001/02: MJ463 (mp) bör regeringen årligen lämna en skrivelse till riksdagen där situationen för de hotade arterna redovisas. Det skulle i ett slag skapa en bredare och djupare diskussion om det som sker i naturen. Den biologiska mångfalden skulle bli något annat än ett begrepp och kunskapen hos politiker, press och allmänhet skulle öka (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

När det gäller kravet i motion 2001/02: MJ351 (mp) om en inventering av landets biologiska mångfald vill utskottet framhålla att Jordbruksverket fått i uppdrag att genomföra en ängs- och betesmarksinventering som enligt regeringen kommer att ge ytterligare kunskap om bevarandevärden i ängar och betesmarker. Regeringen påpekar att ett viktigt element för att förstärka naturvärden i vattenmiljöerna är genomförandet av den nationella inventering som behandlas i avsnittet ovan. Uppdraget till Artdatabanken att genomföra Svenska artprojektet är enligt regeringen därutöver ett viktigt led i en långsiktig kunskapsuppbyggnad. Uppdraget innefattar att ta fram ett referensverk, Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna, som tillsammans med nya vetenskapliga publikationer skall beskriva alla landets ca 50 000 arter av flercelliga växter, svampar och djur. Detta utgör en stor satsning såväl finansiellt som vetenskapligt. Projektet beräknas enligt regeringen att ta minst tjugo år att genomföra och resultatet kommer för lång tid framöver utgöra en solid grund för biologisk forskning och naturvård. Bedömning av bevarandestatus och rödlistning av ännu ej bedömda organismgrupper är en annan viktig kategori inom naturvårdens kunskapsuppbyggnad. Ideella organisationers arbete och olika projekt visar att det finns ett stort intresse bland naturkunniga människor runtom i landet att bidra till uppbyggnad av kunskap som rör vår natur. Inom naturvärden bör man fortsätta att utveckla kunskapsinsamling via Internet och med hjälp av intresserade och kunniga medborgare. Detta gäller i synnerhet kunskap om förekomst av arter och bevarandestatus hos olika arter och områden. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen inte vidtar några åtgärder med anledning av motion 2001/02: MJ351 (mp).

Som regeringen anförde i propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130) bör det vara en uppgift för ett särskilt miljömålsråd att tillsammans med mål- och miljöansvariga myndigheter föreslå, kvalitetssäkra och vidmakthålla driften av lämpliga indikatorer för att följa upp miljökvalitetsmålen. Miljömålsrådets uppföljning av miljökvalitetsmålen utgör underlag som regeringen kan använda vid redovisningen till riksdagen. Miljömålsrådet bör även utreda om det är lämpligt att utveckla

ytterligare index för att förbättra överskådligheten vid uppföljningen av målen. En årlig redovisning till riksdagen behövs också för att visa hur arbetet mot miljö kvalitetsmålen fortskrider. En sådan redovisning kan ge underlag för beslut om att sätta in åtgärder om det visar sig att förutsättningarna för att nå de uppsatta miljö kvalitetsmålen inte är tillfredsställande. Redovisningen bör omfatta ett urval av indikatorer som återkommer varje år. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2001/02: MJ463 (mp) yrkande 4.

Svensk inriktning på det fortsatta naturvårdsarbetet inom EU

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker tre motionsyrkanden (v) om Sveriges ståndpunkt när det gäller EU:s transport- och jordbrukspolitik m.m. med hänvisning till vad regeringen anför därom i skrivelsen. Vidare avstyrker utskottet ett motionsförslag (v) om att Sverige inom EU skall verka för att marina reservat inrättas. Härvid åberopar utskottet vad regeringen anför om den gemensamma fiskeripolitiken i en nyligen presenterad skrivelse om ansvarsfullt fiske. Ett stort antal motionsyrkanden (s, m, kd, c) om åtgärder för att komma till rätta med problemet med skarvens utbredning avstyrks med hänvisning till att regeringen i skrivelsen uttrycker avsikten att verka för att det lättare skall gå att ändra i EG:s naturvårdsdirektivs bilagor och därmed möjliggöra en riktig prioritering i bevarandeinsatserna för olika arter. Utskottet avstyrker slutligen fyra motionsyrkanden (v, kd, mp) om den europeiska fågeljakten med hänvisning till Sveriges ståndpunkt i dessa frågor.

Skrivelsen

Regeringen bedömer att naturvård även fortsättningsvis i huvudsak bör vara ett nationellt politikområde. De existerande inslagen av gemenskapspolitik utgör viktiga element i den nationella politiken. Sverige bör fortsätta att vara pådrivande inom de delar av naturvårdspolitikerna som är gemensamma. Det gäller framför allt genomförandet av EU:s strategi för biologisk mångfald med tillhörande aktionsplaner för naturresurser, jordbruk, fiske samt utveckling och bistånd. Sverige bör bidra till att bevara biologisk mångfald inom EU, bl.a. genom det ekologiska nätverket Natura 2000. Sambandet mellan Natura 2000-områdena och det omgivande landskapet bör framhållas, liksom kopplingar mellan Natura 2000 och EU:s sektorsvisa aktionsplaner för biologisk mångfald. Den svenska ståndpunkten bör vara att finansieringen av genomförandet av Natura 2000 även fortsättningsvis i huvudsak är ett ansvar för respektive medlemsstat. De möjligheter till finansiering via EU som finns i dag utgör värdefulla tillskott.

Sverige bör vara pådrivande när det gäller att omförhandla fågel- respektive art- och habitatdirektivet så att det blir möjligt att på ett enklare och snabbare sätt kunna ändra i bilagorna till dessa direktiv. Naturen förändras och det finns därför behov av att kunna omprioritera insatser för olika arter. Sverige bör driva frågan om gemensamma riktlinjer och en gemensam grundsyn inom EU när det gäller introduktioner av främmande arter.

Inom naturvårds- och handelspolitik bör Sverige vara drivande när det gäller fortsatt långsiktig avveckling av subventioner m.m. som har eller kan ha negativa konsekvenser för natur och naturvård. När det gäller miljömärkning och certifiering som berör naturvård bör den svenska ståndpunkten vara att detta kan utgöra viktiga bidrag i miljöarbetet. Sådana styrmedel bör dock i första hand utvecklas och drivas av konsumenter och producenter.

Motionerna

Motion 2001/02: MJ28 (v) behandlar bl.a. EU:s transport- och jordbrukspolitik m.m. Enligt motionen leder målet om en inre marknad med fri rörlighet för varor och tjänster inom EU till ökad handel mellan medlemsstaterna. Detta i sin tur leder till ökade transporter som inte bara bidrar till ökade luftföroreningar som är skadliga för både miljön och hälsan, utan även ger direkta eller indirekta effekter på naturvärden. Det ständigt ökande transportnätet leder enligt motionärerna till att artrika miljöer försvinner eller förstörs och landskap fragmenteras, vilket förhindrar spridning av arter (yrkande 1). För att klara den stora omställningen som östutvidgningen kommer att innebära krävs enligt motionen att EU:s jordbrukspolitik förändras. Särskilt viktigt är att direktstöden minskas till förmån för ökade anslag till miljöåtgärder och landsbygdsutveckling för att de stora naturvärdena som i dag finns i Östeuropa och de spillror som finns kvar i de nuvarande medlemsländerna inte skall gå förlorade (yrkande 2). Regeringen bör inom EU och internationella institutioner verka för att alla politikområden, samarbetsprojekt, stöd och investeringar utformas så att den biologiska mångfalden varken inom EU eller i övriga världen minskar (yrkande 6).

I motion 2001/02: MJ28 (v) föreslås dessutom att Sverige inom EU bör verka för att marina reservat inrättas i haven inom EU. Motionärerna påpekar att ansvaret för fiskbeståndet i de svenska haven är inte enbart ett nationellt ansvar. Fiskbeståndet förvaltas oftast gemensamt mellan de länder som har tillgång till fisket, vilket ställer höga krav på att även gemensamma mål för fiskbeståndet finns. En gemensam fiskepolitik kräver, enligt motionärerna, också en gemensam naturvårdspolitik för de marina miljöerna (yrkande 3).

Motionerna 2000/01: MJ902 (m) yrkande 2, 2000/01: MJ903 (m) yrkande 1, 2000/01: MJ904 (m) yrkande 1, 2000/01: MJ908 (m) yrkande 3, 2000/01: MJ909 (m) yrkande 1, 2000/01: MJ911 (m) yrkande 6, 2001/02: MJ214 (m) yrkande 2, 2001/02: MJ236 (m), 2001/02: MJ238 (m) och 2001/02: MJ420 (m) yrkande 7 (delvis) berör problemen med storskarvens utbredning. I motionerna anförs bl.a. att fåglarna genom sin spillning förstör sin egen livsmiljö genom att träden avlövas och dör. Spillningen gör att vissa grynnor och skär

blir omöjliga att leva på för den övriga faunan och mycket svåra att gå i land på för människor. När ett område förstörts drar skarvflocken vidare till nästa. Motionärerna menar att ökningen av antalet skarvar hotar den biologiska mångfalden inom många områden. Motionärerna pekar vidare på att skarvarna innebär avbräck också för fisket. Enligt motionerna talar detta för utökad skydds jakt och möjligheter att skatta beståndet genom prickning. Med tanke på att antalet skarvar ständigt ökar förespråkar motionärerna att allmän jakt på skarv införs. Också i motion 2000/01:MJ905 (kd) påpekas att stora skarvkolonier ställer till skada både på land och i vatten genom att fågeln äter stora mängder torsk. Eftersom skarven inte finns på EU:s lista över jaktbart vilt kan Sverige inte besluta om allmän jakttid. Enligt motionen bör Sverige få EG-kommissionen att ändra detta (yrkande 1). Enligt motionen bör regeringen överväga att lägga fram förslag om allmän jakt på skarv (yrkande 2). Även i motionerna 2000/01:MJ919 (c), 2000/01:MJ920 (c) yrkande 3 och 2001/02:MJ228 (c) föreslås att allmän jakt på skarv införs. Enligt motion 2000/01:MJ912 (s) har antalet skarvar blivit så många att allmän jakt och prickning av ägg är den enda lösningen. För att åstadkomma detta måste enligt motionen en ändring av fågelskyddsdirektivet för mellanskarv inom EU ske.

Enligt motion 2001/02:MJ505 (c) är det nödvändigt att det, vid beslut som påverkas av EG-regler och som rör den svenska jakten och viltförvaltningen, tas större hänsyn till svenska behov och särdrag än vad som hittills skett. Motionärerna anför att i artikel 2 i art- och habitatdirektivet anges att hänsyn skall tas till ekonomiska, sociala och kulturella behov samt till regionala och lokala särdrag samt att motsvarande anges i fågeldirektivet. Motionärerna påpekar att det således ges ett utrymme för beaktande av nationella behov och särdrag. Det är enligt motionärerna angeläget att dessa behov och särdrag beaktas än tydligare än vad som hittills skett. Motionärerna överväger vidare om inte möjligheterna härför torde ha ökat i och med att subsidiaritetsprincipen stärkts genom Maastrichtavtalet.

Enligt motion 2001/02:MJ245 (v) bör Sverige på EU-nivå driva frågan om att en ökad kontroll av fågeldirektivets tillämpning inom EU:s medlemsländer såväl som i kandidatländerna kommer till stånd. Motionärerna påpekar att fågeljakten i många sydeuropeiska länder är en gammal tradition. Enligt motionärerna har detta även hävdats under förhandlingarna med bl.a. Malta och Cypern inför den kommande utvidgningen av EU, där önskingar framförts om undantag från det nuvarande fågeldirektivet för att jakten skall kunna fortgå. Motionärerna anför att det emellertid tycks råda en relativ samstämmighet bland EU-nationerna om att inte tillåta en urholkning av direktivet. Motionärerna anser det dock vara viktigt att svenska förhandlare och politiker fortsätter att driva den linjen utan kompromisser. Frågor om fågeljakt och fågelskydd måste ta sin utgångspunkt från biologiska förutsättningar anför det i motion 2001/02:MJ295 (kd). Den omfattanden fågeljakten som nu pågår i flera av Europas länder riskerar att utarma den biologiska mångfalden. Sverige bör därför, enligt motionärerna, ta initiativ till att den illegala delen av

denna jakt omedelbart stoppas. Enligt motion 2001/02:MJ465 (mp) har Sverige skäl att agera mot jägarna i södra Europa. Motionärerna anför att jakten inte är jägarnas ensak, eftersom de skjuter de fåglar som är på väg till norra Europa för att häcka. Många av de arter som jagas är hotade och ännu fler minskar starkt eftersom de även utsätts för förändringar i miljön. Det gäller t.ex. fåglarna i jordbrukslandskapet (yrkande 1). Sverige bör också agera för att ansökarländerna ovillkorligen skall upphöra med jakten på flyttfågel innan medlemskap kan bli aktuellt. Jakten strider inte bara mot EU:s fågeldirektiv, den är också grym och hänsynslös. Eftersom både Malta och Cypern ligger mitt i var sitt flyttstråk är det viktigt att jakten just i dessa länder stoppas (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att Sverige bör fortsätta att vara pådrivande inom de delar av naturvårdspolitiken som är gemensamma för EU. Det gäller framför allt genomförandet av EU:s strategi för biologisk mångfald med tillhörande aktionsplaner för naturresurser, jordbruk, fiske samt utveckling och bistånd. Det är enligt utskottets mening viktigt att påpeka att också den gemensamma regional- och transportpolitiken har kopplingar till naturvård. Sverige, bör som regeringen också anser, driva en fortsatt sektorsintegrering, dvs. integrera naturvården i relevanta politikområden så att fastlagda mål, såväl på EU-nivå som nationellt, uppnås. Viktiga utmaningar är reformeringen av fiske- och jordbrukspolitik i hållbar riktning. En närliggande fråga är utveckling och samordning av olika politikområden så att dessa inte motverkar utan bidrar till att fastlagda miljö- och naturvårdsmål uppnås. Regeringen påpekar att den nya integrerade jordbruks- och landsbygdpolitik som håller på att växa fram, har stor potential när det gäller att skapa goda förutsättningar för naturvården. I stora drag handlar det, som regeringen också påpekar, om att nu gemensamt genomföra de ambitiösa målsättningar som finns med sjätte miljöhandlingsprogrammet som grund. Den stora utmaningen för det fortsatta arbetet inom EU ligger i att förändra och utveckla andra politikområden i en hållbar riktning så att de bidrar till att de miljömål som lagts inom EU uppnås. Sammanfattningsvis gör utskottet samma bedömning i dessa frågor som regeringen. Det anförda innebär enligt utskottets bedömning att motion 2001/02:MJ28 (v) yrkandena 1, 2 och 6 inte bör föranleda några ytterligare åtgärder.

Utskottet vill framhålla att flera av de av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålen, däribland Hav i balans och Levande kust och skärgård, berör det marina ekosystemet och fisket inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken (GFP). För detta miljökvalitetsmål har ett antal delmål lagts fast. Delmålen rör ett långsiktigt skydd av skyddsvärda marina miljöer och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden, åtgärdsprogram för hotade marina arter och fiskstammar, minimering av bifångster av marina däggdjur, sjöfåglar och oönskade fiskarter samt minimering av bifångster av ungfisk. Även åtgärdsplaner för bevarandet av den biologiska mångfalden finns utar-

betade på såväl nationell nivå som gemenskapsnivå. Regeringen framhåller i skrivelse 2001/02:152 Ansvarsfullt fiske – svenska prioriteringar för EU:s framtida fiskeripolitik att det i gemenskapens åtgärdsplan för biologisk mångfald i fiskeripolitiken lyfts fram ett antal åtgärder som ligger i linje med de nationella delmålen. De syftar bl.a. till att förhindra förlusten av arter och ekosystem genom utveckling av selektiva fiskeredskap och fiskemetoder samt att skydda värdefulla miljöer genom inrättandet av marina skyddsområden. Försiktighetsprincipen skall även tillämpas för icke målarter, och förändringar skall följas och åtgärdas genom utveckling av miljöindikatorer och användning av miljökonsekvensbeskrivningar. Den vetenskapliga forskningen och datainsamlingen skall förbättras. I slutsatserna lyfts även fram att långsiktiga förvaltningsplaner för viktiga gemenskapsbestånd skall utvecklas. Det anförda innebär att riksdagen inte bör vidta några åtgärder med anledning av motion 2001/02:MJ28 (v) yrkande 3. Motionsyrkandet avstyrks.

Regeringen redogör i skrivelsen för uppfattningen att Sverige bör verka för möjligheten att på ett enklare och snabbare sätt kunna ändra i EG:s naturvårdsdirektivs bilagor. I dessa bilagor anges de arter och naturtyper som medlemsländerna har särskilda skyldigheter att vidta bevarandeåtgärder för. Som regeringen påpekar förändras förhållanden i naturen, vilket medför behov av att kunna omprioritera, t.ex. när det gäller bevarandeinsatser för olika arter. Detta är viktigt och motiverat för att inom landet få acceptans för de krav och regleringar som den gemensamma naturvårdspolitiken ibland medför. Förståelse för de gemensamma reglerna är en grundförutsättning för att en gemensam naturvårdspolitik skall respekteras inom varje medlemsland. I likhet med regeringen anser utskottet att det därför måste bli enklare att modifiera de olika bilagorna till fågel- respektive art- och habitatdirektivet. Gemensamma regler innebär alltid kompromisser eftersom förhållandena och behoven är olika inom olika delar av EU. Arter kan minska och öka i antal och utbredning relativt snabbt – skarven är ett exempel – och det kan medföra behov av att såväl flytta arter mellan olika bilagor som att lägga till eller ta bort arter från bilagorna; allt i syfte att prioritera rätt utifrån ett EU-perspektiv. Det bör vara enklare att ändra innehållet i bilagorna än att ändra artiklarna i direktivens huvudtext. Utskottet delar således regeringens bedömning, vilken innebär att problem av det slag som tas upp i ett stort antal motionsyrkanden med anknytning till skarvens utbredning härigenom kan hantteras på ett enklare och effektivare sätt. Utskottet vill i sammanhanget även hänvisa till vad utskottet anför om skydds jakt på skarv i betänkande 2001/02:MJU18. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att syftet med motionerna 2000/01:MJ902 (m) yrkande 2, 2000/01:MJ903 (m) yrkande 1, 2000/01:MJ904 (m) yrkande 1, 2000/01:MJ905 (kd) yrkandena 1 och 2, 2000/01:MJ908 (m) yrkande 3, 2000/01:MJ909 (m) yrkande 1, 2000/01:MJ911 (m) yrkande 6, 2000/01:MJ912 (s), 2000/01:MJ919 (c), 2000/01:MJ920 (c) yrkande 3, 2001/02:MJ214 (m) yrkande 2, 2001/02:MJ228 (c), 2001/02:MJ236 (m), 2001/02:MJ238 (m) samt 2001/02:MJ420 (m) yrkande 7 (delvis) är tillgodosett. Berörda motionsyrkanden avstyrks därmed.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet jämväl motion 2001/02:MJ505 (c).

Naturvårdsverket representerar Sverige i EU:s fågelkommitté och verkar där för att fågeljakten i medlemsländerna och kandidatländerna helt sker i linje med fågeldirektivets bestämmelser. Den svenska linjen är, enligt vad utskottet erfarit, att Sverige på EU-nivå skall arbeta för att fågeljakten såväl i medlemsländerna som i kandidatländerna skall bedrivas i linje med fågeldirektivets bestämmelser. Läget i förhållande till kandidatländerna är enligt Naturvårdsverket att det i flera sydeuropeiska länder finns stora brister i tillämpningen av bl.a. fågeldirektivet. Malta och Cypern är exempel på detta, även om det finns olika uppfattningar om antalet fåglar som olovligen fångas med nät, limstickor m.m. Enligt vad utskottet erfarit har Cypern och Malta i sina medlemsförhandlingar försökt att få gehör för önskemålen om att delvis fortsätta den traditionella småfågeljakten, men att EG-kommissionen har ställt sig avvisande härtill. Enligt uppgift diskuterades frågan i Fågelkommittén senast i juni 2001, och kommissionen redovisade då sin inställning till de begärda undantagen från kandidatländerna. Dessförinnan hade EU:s medlemsländer var för sig redovisat sin ståndpunkt om de begärda undantagen från fågeldirektivet. Utskottet har erfarit att Sverige, som har en restriktiv hållning i dessa frågor, avstyrkte bl.a. att Malta och Cypern skulle ges rätt att nyttja fångstmetoder som t.ex. slagnät och att fånga småfåglar som tidigare inte fångats inom EU. Utskottet ställer sig bakom den restriktiva ståndpunkt den svenska regeringen givit uttryck för i sammanhanget och anser därmed att motionerna 2001/02:MJ245 (v), 2001/02:MJ295 (kd) samt 2001/02:MJ465 (mp) yrkandena 1 och 2 inte bör föranleda några riksdagens vidare åtgärder. Motionsyrkandena avstyrks.

Sveriges fortsatta arbete inom ramen för internationell naturvård

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett förslag (v) om att regeringen skall verka för att konventionen om biologisk mångfald skall överordnas WTO:s regler samt ett förslag (v) om att TRIPS-avtalet förändras i förhållande till konventionen om biologisk mångfald. Utskottet hänvisar i båda fallen till vad riksdagen tidigare anförut i dessa frågor. Utskottet anser sig inte berett att föreslå några åtgärder med anledning av ett motionsförslag (v) om att regeringen skall verka för att World Commission on Dams riktlinjer skall antas i EU och internationellt. Härutöver avstyrker utskottet ett yrkande (v) om att regeringen bör utreda omfattningen av handeln med utrotningshotade djur och växter med hänvisning till det samarbete som sker mellan myndigheter och organisationer samt till Naturvårdsverkets uppdrag att se över artskyddsförordningen. En motion (m) om svensk valjakt avstyrks

som fullt ut tillgodosedd genom det arbete regeringen och myndigheter ägnar åt frågan. Avslutningsvis avstyrker utskottet en motion (s) i vilken det efterlyses åtgärder för att förhindra att ädelträ avverkas i regnskogar. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete inom EU.

Skrivelsen

Sverige bör enligt regeringen verka för ökad samordning av naturvårdsrelaterade konventioner. Sverige bör dessutom verka för att åtaganden i internationella forum genomförs, såväl nationellt som i andra länder, bl.a. genom utvecklingssamarbete. Regeringen anser dessutom att Sverige bör driva att ekosystemansatsen, dvs. helhetssynen på förvaltning av ekosystem i enlighet med konventionen om biologisk mångfald, skall utgöra grunden för bevarande och hållbart nyttjande. Vidare bör Sverige arbeta för tillämpning av sektorsansvar och -integrering och synsättet att bevarandeåtgärder måste genomföras med utgångspunkt i varje lands och regions markanvändningshistoria. För de flesta länder innebär det att åtgärder bör genomföras i hela landskapet, inklusive vattenmiljöerna. Sverige bör verka för att hitta lösningar som ger u-länder, lokalbefolkningar och urbefolkningar en rättvis del i eventuella vinster som kommer från genetiska resurser och tillhörande traditionell kunskap. Därutöver bör Sverige fortsätta att driva frågan om att stärka taxonomins ställning, dvs. kunskapen om arter och deras släktskap och användning.

Sverige bör i sin biståndsverksamhet stödja utvecklingsländerna, och i relevanta frågor även de f.d. östländerna, i deras ansträngningar att genomföra internationella åtaganden inom naturvårdens område. Genom att ratificera konventionen om biologisk mångfald har Sverige förbundit sig att i sitt utvecklingssamarbete inkludera insatser för bevarande av biologisk mångfald, hållbart nyttjande av dess beståndsdelar och en rättvis fördelning av nyttan som uppstår vid utnyttjandet av genetiska resurser.

Motionerna

Enligt motion 2001/02:MJ28 (v) utgör handelsavtalen ett stort hot mot en gemensam internationell naturvårdsstrategi. WTO:s handelsavtal är i dag i praktiken överordnade miljöpolitiken. Trots att det finns internationella miljööverenskommelser har dessa liten tyngd jämfört med de handelsavtal som regleras genom WTO. För att garantera en säker livsmedelsförsörjning och ett bevarande av en biologisk mångfald är det angeläget att utsädet är fritt och att syftet med konventionen om biologisk mångfald uppfylls. Det är därför angeläget att konventionen om biologisk mångfald överordnas WTO:s regler. Sverige bör därför verka i sådan riktning (yrkande 4). Det avtal i WTO som reglerar bl.a. copyright och patenträtt benämns TRIPS (Trade Related Aspects on Intellectual Property Rights). Enligt artikel 27 i TRIPS-avtalet åläggs samtliga WTO:s medlemsstater att införa patentlagstiftning på alla produkter

och processer och inom alla teknikområden, förutsatt att de är nya, har en uppfinningshöjd samt går att tillämpa industriellt. Underparagrafen 27.3 b. medger undantag för växter och djur, men kräver trots detta att alla länder måste införa patent på mikroorganismer och vissa processer samt liknande system för åtminstone växtsorter. Enligt motionen blir resultatet möjlighet till patent på liv. Det är också angeläget att paragraf 27.3 b. i TRIPS-avtalet förändras så att den möjliggör hänsyn till de målsättningar som finns i konventionen om biologisk mångfald. Regeringen bör därför verka för att TRIPS-avtalet förändras så att det möjliggör hänsyn till de målsättningar som finns i konventionen om biologisk mångfald (yrkande 5). Ett särskilt tydligt exempel på när tillräcklig hänsyn till biologisk mångfald inte tas gäller enligt motionärerna byggandet av storskaliga dammprojekt. World Commission on Dams (WCD) har byggt upp en stor kunskapsbas om sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter på vattenkraft och dammbyggen. I rapporten ger WCD förslag till kriterier och riktlinjer för framtida beslut om hur användning och fördelning av vatten- och energiresurser skall göras med eller utan dammar som medel. Här finns också förslag till hur implementeringen av kriterier och riktlinjer skall genomföras av olika aktörer. Motionärerna anser att det är av vikt att Sverige verkar för att EU och andra relevanta internationella institutioner antar World Commission on Dams riktlinjer för att garantera att tillräcklig hänsyn tas till sociala och ekologiska förhållanden (yrkande 7).

Enligt motion 2001/02:MJ255 (v) är handel med utrotningshotade växter och djur ett problem som omfattas av flera lagstiftningar nationellt och internationellt. Då den illegala verksamheten inte sällan är gränsöverskridande och ofta uppdragas i annat land, understryks behovet av ett utökat internationellt samarbete. Även ett stort behov av en ökad tillsyn och kontroll inom särskilt känsliga naturområden är prioriterat, både inom Sverige och internationellt. Vad som dock framgår tydligt är att en omfattande utredning bör genomföras för att tydligt utröna vilka möjliga vägar det finns för att bekämpa den illegala handeln och förändra dagens situation till det bättre. Riksdagen bör därför begära att regeringen låter utreda omfattningen av handeln med utrotningshotade djur och växter samt låter utröna vägar för att begränsa dess utsträckning.

I motion 2001/02:MJ345 (m) behandlas valjakt och svensk valpolitik (yrkande 1). Riksdagen bör enligt motionen begära att regeringen lägger fram förslag till en svensk tydlig politik mot valfångst (yrkande 2).

I Indonesien bränns enligt motion 2001/02:MJ332 (s) varje år en miljon hektar naturskog ned för att ge plats åt plantager. Trots alla löften, garantier och certifikat på den svenska marknaden kommer enligt motionen de flesta av de trädgårdsmöbler av ädelträ som säljs i Sverige att vara resultatet av regnskogsskövling i andra länder.

Utskottets ställningstagande

Utrikesutskottet har behandlat frågan om miljö och handel i sitt betänkande 2001/02:UU4. Enligt utrikesutskottet är hållbar utveckling redan i dag ett uttalat mål för WTO (Världshandelsorganisationen). Det framgår av Marra-

kechavtalet om upprättandet av WTO. Där framhålls bl.a. vikten av att höja levnadsstandarden, säkerställa full sysselsättning och utnyttja världens resurser i enlighet med målsättningen om en hållbar utveckling i syfte att skydda och bevara miljön. Resultatet av ministermötet i Doha kan anses utgöra ett politiskt genombrott för miljöfrågorna, som nu för första gången tas upp i handelsförhandlingar i WTO. I Doha slogs fast att WTO inom ramen för kommande förhandlingar skall arbeta för att göra handel och miljö ömsesidigt stödjande och bidra till processen inför Rio + 10 i Johannesburg för att nå en hållbar utveckling. Därmed är det viktigt att arbetet inom WTO sker i nära samförstånd med andra viktiga mellanstatliga organisationer inom miljöområdet såsom FN:s miljöprogram UNEP och sekretariaten för de olika miljökonventionerna. Sverige har genom EU välkomnat närmandet mellan världshandelsorganisationen WTO och UNEP för att förbättra synergieffekter mellan handel och miljö. Miljöhänsyn måste integreras i alla sektorer. UNEP skall verka för miljöhänsyn i det internationella systemet. Utrikesutskottet anförde vidare att såväl WTO:s regelverk som de multilaterala konventionerna på miljöområdet är viktiga delar av det internationella regelverk som Sverige och EU skall leva upp till. Vid WTO:s ministermöte i Doha beslutades bl.a. att inleda förhandlingar om förhållandet mellan WTO:s regler och handelsrelaterade regler i internationella miljöavtal. Enligt utrikesutskottet är det Sveriges ambition att verka för att de olika delarna inte spelas ut mot varandra, utan att de i samverkan stärker såväl frihandeln som miljöhänsynen i världen. Med hänvisning till vad utrikesutskottet anförut föreslår utskottet att riksdagen inte bör vidta några åtgärder med anledning av motion 2001/02:MJ28 (v) yrkande 4. Motionen avstyrks.

När det gäller förhållandet mellan FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD) och TRIPS-avtalet vill utskottet hänvisa till vad lagutskottet anförde i sitt betänkande 2001/02:LU17 med anledning av ett liknande yrkande som det som framförs i motion 2001/02:MJ28 (v) yrkande 5. Lagutskottet pekade på att EG och dess medlemsstater i ett yttrande till TRIPS-rådet under år 2001 konstaterat att de båda konventionerna har olika målsättningar och reglerar olika ämnen samt skiljer sig åt i fråga om rättslig natur men att det inte finns någon rättslig konflikt mellan konventionerna. Vidare anfördes i nämnda yttrande att det inte finns någonting i någon av konventionerna som hindrar en stat att fullfölja sina åtaganden under båda konventionerna. I yttrandet framhölls också att CBD inte hindrar patent på uppfinningar som använder genetiskt material och att principen i CBD om nationell suveränitet över genetiska resurser inte står i strid med TRIPS-avtalet. Frågan om förhållandet mellan EG-direktivet om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar, TRIPS-avtalet och CBD behandlas i departementspromemorian Ds 2001:49. Därvid görs bedömningen att direktivet ligger väl i linje med regleringen i artikel 27.3.b i TRIPS-avtalet. Vidare konstateras att CBD inte innehåller några bestämmelser som reglerar möjligheten till patent på biotekniska uppfinningar, och CBD har följaktligen inte någon direkt betydelse för de frågor som regleras av direktivet. I promemorian redovisas pågående arbete i flera inter-

nationella forum för att åstadkomma lämpliga lösningar på förhållandet mellan immaterialrättsligt skydd å ena sidan och de syften som bär upp CBD å den andra, liksom när det gäller anknytande frågor om tillträde till och fördelning av avkastningen från genetiska resurser. I promemorian framhålls att Sverige aktivt deltar i detta arbete och att det är viktigt att snarast få till stånd ändamålsenliga och effektiva lösningar som på ett balanserat sätt beaktar berörda intressen. Med hänvisning härtill anser utskottet att motion 2001/02:MJ28 (v) yrkande 5 inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

När det gäller förslaget i motion 2001/02:MJ28 (v) yrkande 7 om vissa riktlinjer antagna av World Commission on Dams (WCD) vill utskottet anföra följande. Utskottet har erfarit att World Commission on Dams består av ledamöter från olika intressegrupper såsom ingenjörer, planerare, dammägare, miljöforskare m.fl. WCD är oberoende och dess syfte är att utgöra ett globalt forum för att lösa konflikter med anknytning till vatten och energi. WCD arbetar för att skapa underlag för beslut, planering, konstruktion och drift av dammar m.m. År 2001 presenterade WCD en rapport vari organisationen föreslår riktlinjer för framtida beslut om hur användning och fördelning av vatten- och energiresurser bör göras. I rapporten återfinns dessutom förslag till hur implementeringen av riktlinjerna bör gå till. Utskottet är mot bakgrund av det anförda inte berett att föreslå riksdagen någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet.

De möjligheter att bekämpa den illegala handeln med vilda djur och växter som finns grundas på lagstiftning, tillsyn, samarbete och ökad kunskap. Genom Sveriges medlemskap i EU och i CITES-konventionen påverkar Sverige såväl frågor om lagstiftning, som frågor om ökat internationellt samarbete och förbättrad kunskap. På den nationella nivån bör nämnas samarbetet mellan de relativt nyinrättade miljöåklagarna, polisväsendet och tillsynsmyndigheterna. Det finns dessutom etablerade samarbetsformer mellan dessa myndigheter, ideella organisationer och naturvårdande myndigheter som regeringen bedömer kommer att utvecklas ytterligare i det fortsatta arbetet med att bekämpa den illegala handeln. Genom bl.a. miljöbalken och artskyddsförordningen (1998:179) finns de nationella verktyg som reglerar handel med vilda djur och växter. Naturvårdsverket har nyligen redovisat sitt uppdrag om länsstyrelsernas arbete med tillstånds- och tillsynsverksamheten enligt artskyddsförordningen under år 2001. Det bör i det sammanhanget påpekas att regeringen i regleringsbrevet för budgetåret 2002 avseende Naturvårdsverket givit verket i uppdrag att göra en översyn av artskyddsförordningen. Översynen skall omfatta de kompletteringar och ändringar som bedöms nödvändiga för att åstadkomma en mer överskådlig lagstiftning och en effektivare tillämpning. Uppdraget skall redovisas senast den 1 oktober 2002. Vad gäller den illegala jakten och handeln i Sverige med de stora rovdjuren har riksdagen genom den antagna rovdjurspropositionen Sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57, bet. 2000/01:MJU9, rskr. 2000/01:174) bl.a. skärpt straffen för jaktbrott. Det anförda innebär enligt utskottets mening att det inte får

anses påkallat att föreslå riksdagen några åtgärder med anledning av motion 2001/02:MJ255 (v). Motionen avstyrks därmed.

Utskottet har vid tidigare tillfällen behandlat frågor om valjakt och svensk valpolitik (se bl.a. bet. 2000/01:MJU3). Med anledning av nu aktuella motionsyrkanden har utskottet från Miljödepartementet inhämtat följande. Sverige har under det senaste decenniet spelat en mycket aktiv roll inom IWC (International Whaling Commission) för att skapa ett fungerande system som kan garantera alla valbestånds långsiktiga fortlevnad. Detta arbete har förstärkts sedan Sverige år 2001 blev ordförande för IWC. Sedan den kommersiella valfångsten stoppades på 1980-talet förekommer enbart valfångst av ursprungsbefolkningar, för vetenskapliga ändamål (Japan) och med stöd av legala undantag (Norge). Fångsten utgör ca 3 000 individer eller 0,5 % av totalpopulationen. Island har nyligen begärt att få återinträda i IWC, med förbehåll att erhålla undantag mot gällande valfångstförbud. Sverige har som enda nordiskt land motsatt sig detta. Skyddsområden har skapats i Antarktis, och förslag om ytterligare områden i Sydatlanten och i Stilla Havet stöds av Sverige. Under år 2002 deltar Sverige inte bara i IWC:s årsmöte i Japan utan också i andra förberedande möten i Nya Zeeland, Sverige och Danmark för att skapa förutsättningar för ett bra resultat vid årets förhandlingar. Inom IWC är motsättningarna för närvarande stora vad gäller valfångstens villkor, och organisationen är uppdelad i två likstora grupper. För att IWC skall kunna fortsätta att spela en reell bevaranderoll i arbetet med världens valar måste motsättningarna lösas. I annat fall kan ett avtalslöst tillstånd uppstå. Sverige stöder majoritetslinjen inom bevarandesidan som innebär att en framtida, utökad valfångst endast får ske på nationellt vatten och förutsatt att export av valprodukter är förbjuden, att skyddsområden skapas i alla oceaner och att ett objektivt och vetenskapligt grundat regelverk för beståndsuppskattningar och jaktmetoder upprättas. Den totala fångsten inklusive all annan antropogent betingad dödlighet skall då regleras på sådant sätt att alla valbestånd blir långsiktigt säkrade. En viss valfångst kommer med tiden att bli nödvändig eftersom en avvägning måste ske gentemot bl.a. möjligheten att utnyttja fisk som föda för en växande världsbefolkning. Enligt den mycket högkvalitativa forskningsorganisation som IWC besitter, och där flera svenska forskare ingår, har hoten mot världens valar minskat, även om det finns några bestånd av storvalar som fortfarande är akut hotade. Enligt regeringen måste självklart såväl försiktighetsprincipen som ekosystemansatsen tillämpas vid förvaltningen. Sammanfattningsvis är den svenska positionen i valfrågan mycket klar och entydig. Sverige arbetar aktivt för att alla världens valar, också de mindre som tumlaren i Östersjön och i Västerhavet, skall kunna fortleva i tillräckligt stora bestånd. Detta framgår också av de miljö kvalitetsmål som Fiskeriverket och Naturvårdsverket ansvarar för och arbetar med. Sverige intar en ledande roll inom IWC, och detta arbete sker i nära kontakt med alla de ideella organisationer som på ett aktivt sätt bidrar till valarnas fortbestånd. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2001/02:MJ345 (m) yrkandena 1 och 2.

När det slutligen gäller kraven i motion 2001/02: MJ332 (s) om åtgärder mot användningen av ädelträ vill utskottet anföra följande. Avsikten med miljömärkning är att den skall utgöra en garanti för konsumenten att produkten har producerats i enlighet med de kriterier som gäller för den aktuella miljömärkningen. Sveriges hållning är att miljömärkning skall vara frivillig och marknadsdriven, dvs. inte ett ansvar för staten. Detta lägger ett stort ansvar på konsumenterna, men även på ideella organisationer, att själva bedöma vad miljömärkningen står för. Det är därför bra att olika medier uppmärksammar sådan miljömärkning som inte svarar mot de kriterier som svenska konsumenter förutsätter ingår i miljömärkningssystemen. Utskottet har erfarit att det inom EG-kommissionen pågår arbete med att fastställa riktlinjer för hur de olika miljömärkningssystemen skall kunna jämföras. Detta gäller bl.a. tropiskt timmer. Med det anförda som grund avstyrker utskottet motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Målkonflikter m.m. (punkt 1)

av Ingvar Eriksson (m), Per-Samuel Nisser (m) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ32 yrkande 1 och avslår motion 2001/02:MJ29 yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen trycker i skrivelsen på vikten av fysisk planering. Vi anser att förslag som på ett så omfattande och ingripande sätt reglerar kommunernas ansvarsområden och medborgarnas levnadsmiljö måste ha sin utgångspunkt i ett bredare perspektiv. Målkonflikter, medborgarhänsyn, samhällsplanering och prioriteringar mellan olika mål och intressen måste vägas mot naturvården. Det är t.ex. angeläget att ta fram ett vetenskapligt underlag över vindkraftens påverkan på människor, natur och djurliv. Målkonflikten blir också tydlig när det gäller strandskyddet. Strandskyddet utgör i många fall ett hinder mot expansion och planering av bostadsområden. Möjligheterna att bättre utnyttja strandnära områden för bebyggelse måste därför öka. Vi anser att det skall finnas en generell rätt att bygga på mark nära stränder och vattendrag. Regeringen framhåller visserligen det privata ägandet i skrivelsen, men de åtgärder som föreslås riskerar, i de flesta fall, att undergräva rätten att fritt bruka och äga sin mark. Vi ser ett problem i att regeringens olika departement trycker på att hänsyn skall tas till just deras område, medan det saknas en helhetssyn. Vi efterlyser därför en diskussion om målkonflikter, prioriteringar och avvägningar såväl mellan naturvårdsmålen som mot andra samhällsmål och inte minst mellan samhällsmålen och den enskildes rätt. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Målkonflikter m.m. (punkt 1)

av Harald Nordlund (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ29 yrkande 2 och avslår motion 2001/02:MJ32 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att analysprogrammet i skrivelsen bör intensifieras så att avsedd kvalitet i miljö- och naturvårdspolitiken kan förverkligas. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Sektorsansvaret m.m. (punkt 2)

av Eskil Erlandsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ31 yrkandena 1, 2 och 6.

Ställningstagande

Organisationer som Svenska Naturskyddsföreningen och Sveriges Hembygdsförbund är antagligen de som har den bästa bevakningen av bevarandet av den biologiska mångfalden i kulturlandskapet. Även studieförbund och fiskevårdsföreningar spelar på många platser en stor roll i det ideella arbetet. Även de närboende har ofta ett starkt engagemang och arbetar ideellt med lokal skötsel för att värna särskilt värdefulla naturområden. Skall Sverige vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för ekologiskt hållbar utveckling är det nödvändigt att ta till vara det engagemang som redan finns i verksamma organisationer. Anslagen till de ideella organisationer som är verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet bör räknas upp.

För att skapa en hållbar utveckling av den svenska miljö- och naturvården krävs ett nära samarbete mellan jord- och skogsägare och berörda myndigheter. Det behövs en politik som lyfter fram värdet av att bruka odlingslandskapet som är vårt viktigaste kulturminne, men också det mest eftersatta. Vi förespråkar en fortsatt tillämpning av ersättning till markägare för att vårda det öppna landskapet som är ett gemensamt samhällsintresse. Ersättningsnivåerna för ängs- och betesmarksprogrammen måste öka. Programmen måste dessutom utformas så att de lättare kan anpassas till lokala förhållanden.

Det är angeläget att få in mer lövinslag i den svenska skogen, speciellt i södra och mellersta Sverige. Samtidigt finns det en stor oro hos skogsägarna kring lövskogen. I och med att många nyckelbiotoper kan finnas i lövskogen finns en oro för att staten genom olika former av avsättningar skall ta marken ifrån ägarna. Med tanke på regeringens högt ställda mål om skogsavsättningar är detta en befogad oro. Metoden att genom stora avsättningar skydda den biologiska mångfalden kan således motverka sitt syfte vad gäller att få ökade inslag av lövträd. Här kan den nya modellen för bevarande av skyddsvärd skogsmark som Centerpartiet föreslog i samband med regeringens miljömålsproposition vara ett betydligt bättre instrument. Mer medel måste reserveras för olika lövskogsprojekt.

Vad som anförts ovan bör ges regeringen till känna.

4. Frivilliga stiftelser, Kommunalt ägande och Kommunala naturvårdsplaner m.m. (punkterna 4, 5 och 6)

av Ingvar Eriksson (m), Per-Samuel Nisser (m) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkterna 4, 5 och 6 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ32 yrkande 5.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ32 yrkande 6.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ32 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Regeringen anser det önskvärt att fler stiftelser för naturvård och friluftsliv bildas. För närvarande finns uppenbarligen sju landstingskommunala stiftelser för naturvård och friluftsliv. Därutöver finns i viss utsträckning landstingsfinansierade miljöfonder som utgör finansieringsmöjligheter för naturvårdsåtgärder. I motsats till regeringen anser vi det inte vara en landstingskommunal uppgift att finansiera naturvård. Landstingen skall sköta sjukvården.

Det finns ingen anledning att, som regeringen föreslår, kommunerna skall äga all tätortsnära mark. Som tidigare påpekats är offentligt ägande ingen garanti för att skog och mark sköts på ett naturvänligt sätt. Tvärtom finns det otaliga exempel på hur kommuner misskött sin mark. Den bästa garanten för att den tätortsnära skogen skall fortsätta att vara välskött och attraktiv för det rörliga friluftslivet är att den är privatägd.

Vi tycker i princip att den lokala nivån, dvs. kommunerna, skall ha en stark ställning när det gäller den fysiska planeringen. Det är dock oklart vilka kon-

sekvenserna skulle bli om man, som regeringen föreslår, ger kommunerna ett större ansvar för att planera in naturskyddet. Naturskyddet skulle då komma att ligga på tre händer: kommunens, länsstyrelsens och regeringens. Genom att överlåta på kommunerna att arbeta in naturvården i den fysiska planeringen kommer det även att bli stor osäkerhet kring den enskilda äganderätten och ersättningsfrågorna.

Vi vill se en planeringsprocess som är så tydlig som möjligt ur både tids- och rättssäkerhetsaspekt. Vi avstyrker därför förslaget om kommunala naturvårdsplaner och anser att naturvårdsplaneringen tills vidare bör fortsätta att vara länsstyrelsens ansvar. Givetvis bör länsstyrelsen samråda med kommunerna. Länsstyrelserna bör få tillräckliga resurser för att kunna uppnå rimliga handläggningstider.

Den egentliga orsaken till att vi nu avvisar regeringens förslag är framför allt tids- och rättssäkerhetsaspekterna. Vi anser att konsekvenserna av förslaget att överlåta naturvårdsplanering på kommunerna är för dåligt utredda ur dessa båda synvinklar. Av den anledningen förordar vi att en utredning får klargöra vilka konsekvenserna av regeringens förslag skulle bli.

Vad som anförs ovan bör ges regeringen till känna.

5. Strandskyddet (punkt 7)

av Harald Nordlund (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ30 yrkande 3.

Ställningstagande

Frågan om Sveriges nationella strandskydd är omtvistad och omdebatterad. Reglerna kring strandskydd bör i större utsträckning än vad som sker i dag kunna anpassas till de specifika omständigheter som råder i den aktuella kommunen eller inom det aktuella området. Det får dock inte innebära en ändring av principen om ett nationellt strandskydd. Det innebär t.ex. att reglerna kring strandskydd skall kunna tillämpas hårdare i de områden som har ett starkt exploateringsstryck. Samtidigt anser vi att det är bra att dispenser från strandskydd kan beviljas i kommuner med stora strandområden, förutsatt att det inte strider mot miljöhänsyn. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Allemansrätten m.m. (punkt 8)

av Ulf Björklund (kd), Ingvar Eriksson (m), Caroline Hagström (kd), Per-Samuel Nisser (m), Eskil Erlandsson (c), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:MJ32 yrkande 7, 2001/02:MJ212, 2001/02:MJ220 yrkande 6, 2001/02:MJ339 yrkande 8, 2001/02:MJ343 yrkande 7, 2001/02:N27 yrkande 14 och 2001/02:N374 yrkande 11.

Ställningstagande

Den svenska allemansrätten är för värdefull för att bli utnyttjad av några få i eget kommersiellt syfte. Det är därför viktigt att gränsdragningen mellan normalt utnyttjande och kommersiellt missutnyttjande klargörs på ett tydligt sätt. Det bör skapas förutsättningar för markägaren och det lokala näringslivet att utveckla verksamheter efter de lokala förutsättningarna. Vi anser att inte endast länsstyrelsen skall pröva om en kommersiell verksamhet på privat mark skadar naturen. Det bör även vara ett krav att markägaren ger sitt tillstånd. Över huvud taget bör regeringen se över allemansrättens utformning när det gäller kommersiell verksamhet på enskilda mark. Regeringen bör därför tillsätta en utredning om gränsdragningen mellan normalt utnyttjande av allemansrätten och kommersiellt utnyttjande av densamma. Vad som anförs om allemansrätten m.m. bör ges regeringen till känna.

7. Ekologiskt hållbar turism (punkt 9)

av Eskil Erlandsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ31 yrkande 8.

Ställningstagande

För landsbygden är turismen på många håll ekonomiskt mycket betydelsefull. Gårdsbutiker med lokalt förädlade produkter, konst, logi, utflyktsmål, aktiviteter och kurser är exempel på vad landsbygden i dag har att erbjuda runt om i Sverige. Dessa typer av verksamheter skulle likaväl med stor varsamhet kunna bedrivas i skyddade naturområden. Till viss del sker detta i dag, men möjligheter till utveckling finns i hög grad. Efterfrågan på resmål med genuina upplevelser växer ständigt. Detta intresse måste tas till vara genom att stötta etablerade och blivande entreprenörer att skapa och utveckla nya resmål

och upplevelser på landsbygden och särskilt naturintressanta områden. Allmänhetens intressen och naturskyddsintressen bör därför länkas samman i högre utsträckning så att en hållbar utveckling av besöksnäringen på landsbygden främjas. Detta kan bidra till ökad förståelse för naturvårdens betydelse. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Naturreservat m.m. (punkt 11)

av Harald Nordlund (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02: MJ30 yrkande 1, 2001/02: MJ447 och 2001/02: MJ521 yrkandena 1 och 3 samt avslår motionerna 2001/02: MJ375 yrkande 4 och 2001/02: MJ515 yrkande 14.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs fler nationalparker samt natur- och kulturresevat för att skydda exklusiva och unika naturlandskap. Länsstyrelsernas arbete med att skydda områden måste av den anledningen förbättras. Nätverket Natura 2000 är viktigt och antalet sådana områden bör utökas. Mycket tyder på att den svenska regeringen inte agerat tillräckligt kraftfullt för att få svenska naturområden klassade på EU:s lista över Natura 2000-områden, något som bl. a. föranlett kritik från WWF (Världsnaturfonden). Inte ens de förslag som lämnats in från svensk sida innebär något heltäckande skydd. Fler områden måste ges kvalificerat skydd som naturreservat eller på annat sätt skyddas. Avsättningen av områden i våra större tätorter i form av nationalstadsparker behöver också stimuleras. Ett sätt att skydda naturskog och därmed den biologiska mångfalden är att undanta viss skogsmark från skogsbruk. För att en del av Sveriges sista naturskog skall kunna bevaras för kommande generationer bör därför mer skog skyddas i reservat. Fler nationalparker och natur- och kulturresevat behövs för att skydda exklusiva natur- och kulturlandskap. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Frivilliga avsättningar av mark m.m. (punkt 14)

av Ulf Björklund (kd), Ingvar Eriksson (m), Caroline Hagström (kd), Per-Samuel Nisser (m), Eskil Erlandsson (c), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02: MJ31 yrkan-

dena 3 och 4, 2001/02:MJ205 yrkande 1, 2001/02:MJ337 yrkande 30 och 2001/02:MJ520 yrkande 31.

Ställningstagande

Regeringen vill att ytterligare 900 000 hektar skyddsvärd skogsmark skall undantas från skogsproduktion till år 2010. Den höjda politiska ambitionen sätter sin tilltro till frivilliga avsättningar, vilket är förståeligt mot bakgrund av det intresse skogsägare visat för att skydda värdefull skog. Genom bildandet av Sveaskog har möjligheterna att erbjuda ersättningsmark och även utförsäljning av skogsmark till enskilda ökat. Arbetet med detta måste ske utan dröjsmål. Vid avsättning av skyddsvärd skog bör i första hand statlig skog avsättas för reservatsbildning. Reservatsbildning av övrig skog bör endast ske i de fall då likvärdig skog ej går att finna i statlig ägo. Frivilliga avtal bör utnyttjas som ett alternativ till miljöbalkens bestämmelser om områdesskydd. Det är över huvud taget viktigt att slå fast att det är skogsägaren som definierar vad som är frivillig avsättning av mark. Samrådsförfarandet utgör en viktig del av processen när myndigheterna gör inventeringar av markområden. Inventeringarna inför Natura 2000 är ett exempel på hur det inte får gå till. Många markägare kan vittna om att myndigheterna inventerade marker utan att markägarna var medvetna om det. Det förekommer dessutom att Natura 2000-områden har inrättats utan markägarnas vetskap. Utan en öppen och bred dialog blir det svårt att nå förståelse för eventuellt skydd av markområden. Mot bakgrund av detta är det befogat med obligatoriska samråd mellan myndigheter och markägare vid inventering av markområden. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Ersättningsfrågor m.m. (punkt 15)

av Ingvar Eriksson (m), Per-Samuel Nisser (m) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ32 yrkande 4 samt avslår motionerna 2001/02:MJ31 yrkande 5, 2001/02:MJ495 och 2001/02:MJ523 yrkande 12.

Ställningstagande

Regeringen anger i skrivelsen att den tätortsnära naturens ställning i förhållande till annan mark- och vattenanvändning bör stärkas. Vi förutsätter att det med detta menas att naturens ställning skall stärkas i de kommunala översiktsplanerna. Eftersom översiktsplanen inte är ett juridiskt bindande institut kan detta medföra en stor rättsosäkerhet för enskilda markägare. Vi förordar

en process som kan garantera att ersättning utgår för alla intrång i den privata äganderätten. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Ersättningsfrågor m.m. (punkt 15)

av Ulf Björklund (kd), Caroline Hagström (kd) och Ester Lindstedt-Staaf (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ523 yrkande 12 samt avslår motionerna 2001/02:MJ31 yrkande 5, 2001/02:MJ32 yrkande 4 och 2001/02:MJ495.

Ställningstagande

En grundförutsättning för att nå de uppställda målen för kulturmiljövården är att inventerade fornlämningar finns registrerade och att uppgifterna om lämningarna är lätt åtkomliga för markägarna. De enskilda skogsägarnas kunskaper och intresse för kulturlämningarna i skogen är en stor tillgång. Ett fortsatt starkt engagemang är emellertid beroende av statens syn på förfoganderätten till marken. Dagens skogsägare måste på samma sätt som tidigare generationer ha rätten att bruka sin mark effektivt. Även om en markägare skulle få tillstånd till en bruksåtgärd i ett fornlämningsområde kan den rättsliga situationen komma att uppfattas som orimlig med tanke på de motstående intressena. Det behövs därför en översyn av lagstiftningen, som kan öppna för möjligheten till ersättning för inskränkning i brukandet inom större fornlämningar och fornlämningsområden. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Ersättningsfrågor m.m. (punkt 15)

av Eskil Erlandsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ31 yrkande 5 samt avslår motionerna 2001/02:MJ32 yrkande 4, 2001/02:MJ495 och 2001/02:MJ523 yrkande 12.

Ställningstagande

I det svenska samhället finns ett brett stöd för det enskilda ägandet. Det finns dock många som vill urholka det privata ägandet. Ett tydligt exempel på detta är viljan att försvaga den grundlagsstadgade rätten till ersättning vid ingrepp. Det är en absolut nödvändighet att markägare ges full ersättning när skogs-

mark av olika anledningar tas ur skoglig produktion och omvandlas till reservat och liknande. Det är olyckligt att gränsen för vad en markägare skall acceptera i form av inskränkningar flyttas. Vad som anförs om att den privata äganderätten bör värnas och stärkas bör ges regeringen till känna.

13. Granskning av genomförandet av skogsreservat (punkt 16)

av Ingvar Eriksson (m), Per-Samuel Nisser (m) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ419 yrkande 8.

Ställningstagande

Staten bör skaffa sig en bättre bild av vilken effekt olika insatser för att nå miljömål kan få i praktiken på miljön och produktionen. I detta sammanhang berörs nyckelbiotopinventeringen och myndigheternas vidare hantering av nyckelbiotoperna. Erfarenheterna vid avgränsning och genomförande av skogsreservat av olika storlekar behöver därför granskas. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Jakt på rödlistade arter (punkt 21)

av Maria Wetterstrand (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ463 yrkande 3.

Ställningstagande

De arter som finns upptagna i Artdatabankens lista borde inte få jagas. Det finns emellertid jakttid i Sverige på vissa rödlistade arter såsom sädgås och svärta bl.a. Det är lätt att reglera jakten, och minskar antalet individer av en art borde det vara självklart att återstående individer inte borde få jagas. Detta bör ges regeringen till känna.

15. Nordiskt samarbete i rovdjursfrågor (punkt 23)

av Eskil Erlandsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ206 yrkande 1.

Ställningstagande

I Rovdjursutredningens betänkande (SOU 1999:146) konstaterades att det finns starka skäl för att ytterligare utveckla samarbetet om rovdjursförvaltningen, särskilt med Norge. Det är viktigt att detta sker. Även det lokala och regionala gränsöverskridande samarbetet bör utvecklas. Regeringen bör intensifiera samtalen med våra nordiska grannländer om ett fördjupat samarbete om rovdjursfrågorna. Detta bör ges regeringen till känna.

16. Övriga rovdjursfrågor (punkt 26)

av Ingvar Eriksson (m), Per-Samuel Nisser (m) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ248 yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Det finns och skall finnas plats för de stora rovdjuren att leva i Sverige. Men det är viktigt att rovdjursstammarna utvecklas på ett sådant sätt att inte möjligheterna att bo och verka på landsbygden skadas. Nationella miniminivåer och etappmål bör avskaffas för arterna björn, varg och lo. Nationella mål leder lätt till att lokala problem blir svåra att hantera så länge målen inte uppnåtts nationellt. Det kan gälla oacceptabla skador i form av rivna tamdjur till följd av antingen alltför stor koncentration av rovdjur eller att vissa enstaka individer fått smak på tamdjur och lärt sig att tamdjur är ett snabbt och enkelt sätt att skaffa sig föda. Det öppna landskapet i mellan- och skogsbygderna är till stor del beroende av djurhållning. Minskas marginalerna ytterligare till följd av rovdjursangrepp och därmed döda, skadade och ivägskrämda tamdjur kan det i stora områden bli ointressant med djurhållning. Det är också viktigt att det finns möjlighet att hålla djur för hobbyverksamhet som ridhäst, några får eller höns. Inte minst möjligheten att kunna jaga med hund är en viktig aspekt för många landsbygdsboende. Hänsyn till de boende på landsbygden

måste därför väga synnerligen tungt när effekterna av rovdjurspolitiken utvärderas. Detta bör ges regeringen till känna.

17. Marina ekosystem (punkt 28)

av Maria Wetterstrand (mp) och Harald Nordlund (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 28 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ513 yrkandena 4, 5 och 15.

Ställningstagande

Vi anser att kunskaperna om de marina ekosystemen behöver förbättras. Havsforskning i allmänhet och särskilt övervakningen av fiskbestånden bör därför få ökade resurser inom EU. En del av de stora subventioner som i dag går till fisket borde i stället kunna utnyttjas för forskning. Satsningar på forskning gynnar också fiskerinäringen. Resultatet av hittillsvarande fiskeripolitik inom EU visar att departement och myndigheter ansvariga för fisket tar alltför stor hänsyn till näringens intressen. Visserligen är sektorsansvaret eftersträvansvärt, men när effekten blir att vissa lobbygrupper får ett så stort inflytande att det i stor utsträckning inkräktar på andra politikområden måste det ifrågasättas. Även i områden som inte är marina reservat kan det vara lämpligt att pröva en lokal eller regional förvaltning av vissa lokala bestånd. Att hindra storskaligt industrifiske kan leda till bättre förutsättningar för levande kustsamhällen, samtidigt som det sannolikt har en positiv effekt på fiskbestånden. Detta bör ges regeringen till känna.

18. Småskalig näringsverksamhet i skärgården och Beslutanderätt m.m. i skärgårdsregionerna (punkterna 29 och 30)

av Eskil Erlandsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkterna 29 och 30 borde ha följande lydelse:

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ220 yrkande 1.

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ220 yrkande 5.

Ställningstagande

För att den svenska skärgården även i framtiden skall vara en levande skärgård under alla årets månader är det viktigt att företagsamhet och investering-

ar även kommer skärgården till del. För att detta skall vara möjligt är det viktigt att det lokala utvecklingsarbetet skapar en grund för social, ekonomisk och ekologisk bärkraft i skärgården. På detta sätt kan skärgårdens produktiva betydelse öka i omfattning samtidigt som den rekreativa betydelsen inte minskar. Genom att staten skapar förutsättningar för det lokala utvecklingsarbetet kan en strategi för långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling i skärgården formas utifrån de olika skärgårdsområdenas möjligheter.

Den svenska skärgården är på många sätt unik, dels ur dess historiska värde, dels på grund av att det i skärgården finns stora naturvärden. Emellertid kommer naturvärdena ofta att stå i konflikt med skärgårdsbornas vilja och möjligheter att utveckla sin närmiljö. Alltfler delar av skärgården blir naturvårdsintressen och världsarv med mycket stränga regler för resursutnyttjandet. Dessa regler tar inte hänsyn till att skärgården är en kulturbygd nyttjad i nära samspel med naturen sedan lång tid tillbaka. Risken med den förda politiken är att stora delar av skärgården genom detta inte ges möjlighet att ta till vara sina resurser. Genom att föra över beslutanderätt, tillsyn och skötsel av naturvärden till skärgårdsregionerna och deras invånare kan grunden för ett lokalt näringsliv utvecklas.

Vad som anförs ovan bör ges regeringen till känna.

19. Driftkostnader för strandstädning (punkt 31)

av Ulf Björklund (kd), Caroline Hagström (kd), Eskil Erlandsson (c) och Ester Lindstedt-Staaf (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 31 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ506.

Ställningstagande

Det är inte rimligt att driftkostnaderna för de kommuner som är involverade i kuststrandstädning ensidigt skall belasta de enskilda kommunerna. Därför bör ett särskilt statsbidrag för strandstädning införas, och regeringen bör ta initiativ till överläggningar för att finna en hållbar lösning på de årliga driftkostnader som åläggs kustkommunerna. Detta bör ges regeringen till känna.

20. Vattendomars efterlevnad, Småskalig vattenkraft och Skydd av våtmarker m.m. (punkterna 32, 33 och 37)

av Harald Nordlund (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkterna 32, 33 och 37 borde ha följande lydelse:

32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ29 yrkande 1.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ30 yrkande 4.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:MJ30 yrkande 2 och 2001/02:MJ521 yrkande 4 samt avslår motion 2001/02:MJ457.

Ställningstagande

Det är uppenbart att tillåtna vattennivåer inte har bevakats och kontrollerats tillräckligt, och olika kraftverk synes ha haft intresse av att låta vattennivåernas svängningar bli större än vad vattendomarna har tillåtit. Länsstyrelser på olika håll har förklarat att den bristande kontrollen beror på bristande resurser. Det är därför viktigt att riksdagen för regeringen påpekar att det bör ske en uppryckning när det gäller kontroll och tillsyn så att större eller mindre naturkatastrofer kan hejdas. Tillsynsmyndigheten bör få i uppdrag att se över organisationen för att kunna kontrollera vattendomars efterlevnad.

De återstående oreglerade älvarna måste skyddas. Miljöeffekterna av de flesta tänkbara småskaliga projekten är oacceptabla. Önskemål om sådana projekt bör därför kunna miljöprövas från fall till fall.

Våtmarkerna har stor betydelse som ekosystem och naturresurser. Förutom att dessa ofta utgör ekosystem, betydelsefulla för den biologiska mångfalden, fyller de en viktig funktion som naturliga omhändertagare av kväve- och fosforläckage till våra vattendrag. För att minska problemet med övergödningen av kustvattnen är det därför angeläget att inte bara bevara utan även arbeta för att restaurera och nyanlägga våtmarker. Skyddet av våra våtmarker måste stärkas. Det gäller framför allt områden som skyddas enligt den internationella våtmarkskonventionen och enligt fågeldirektivet. För att skydda våtmarkerna är det viktigt att också börja återskapa sådana marker för att på så sätt kunna utöka naturliga filter och öka de naturliga vattenreservoarerna.

Vad som anförs ovan bör ges regeringen till känna.

21. EU:s transport- och jordbrukspolitik m.m. (punkt 40)

av Kjell-Erik Karlsson (v) och Willy Söderdahl (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 40 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ28 yrkandena 1, 2 och 6.

Ställningstagande

Målet om en inre marknad med fri rörlighet för varor och tjänster inom EU leder till ökad handel mellan medlemsstaterna. Detta i sin tur leder till ökade

transporter som inte bara bidrar till ökade luftföroreningar som är skadliga för både miljön och hälsan, utan även ger direkta eller indirekta effekter på naturvården. Det ständigt ökande transportnätet leder till att artrika miljöer försvinner eller förstörs och landskap fragmenteras, vilket förhindrar spridning av arter.

För att klara av den stora omställningen som östutvidgningen kommer att innebära krävs att EU:s jordbrukspolitik förändras. Särskilt viktigt är att direktstöden minskas till förmån för ökade anslag till miljöåtgärder och landsbygdsutveckling för att de stora naturvärdena som i dag finns i Östeuropa och de spillror som finns kvar i de nuvarande medlemsländerna inte skall gå förlorade.

Regeringen bör vidare inom EU och internationella institutioner verka för att alla politikområden, samarbetsprojekt, stöd och investeringar utformas så att den biologiska mångfalden varken inom EU eller i övriga världen minskar.

Vad som anförs ovan bör ges regeringen till känna.

22. Ändring av EG:s fågelskyddsdirektiv m.m. (punkt 42)

av Ulf Björklund (kd), Ingvar Eriksson (m), Caroline Hagström (kd), Per-Samuel Nisser (m), Eskil Erlandsson (c), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 42 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 22. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01: MJ902 yrkande 2, 2000/01: MJ903 yrkande 1, 2000/01: MJ904 yrkande 1, 2000/01: MJ905 yrkandena 1 och 2, 2000/01: MJ908 yrkande 3, 2000/01: MJ909 yrkande 1, 2000/01: MJ911 yrkande 6, 2000/01: MJ919, 2000/01: MJ920 yrkande 3, 2001/02: MJ214 yrkande 2, 2001/02: MJ228, 2001/02: MJ236, 2001/02: MJ238, 2001/02: MJ420 yrkande 7 delvis och 2001/02: MJ505 samt avslår motion 2000/01: MJ912.

Ställningstagande

Storskarvens utbredning medför stora problem. Genom sin spillning förstör fåglarna sin egen livsmiljö, eftersom träden avlövas och dör. Spillningen gör att vissa grynnor och skär blir omöjliga att leva på för den övriga faunan och mycket svåra att gå i land på för människor. När ett område förstörts drar skarvflocken vidare till nästa. Vi anser att ökningen av antalet skarvar hotar den biologiska mångfalden inom många områden. Skarvarna innebär avbräck också för fisket. Detta talar för utökad skydds jakt och möjligheter att skatta beståndet genom prickning. Allmän jakt på skarv bör med anledning härav övervägas. Eftersom skarven inte finns på EU:s lista om jaktbart vilt kan Sverige inte besluta om allmän jakttid. I artikel 2 i art- och habitatdirektivet anges att hänsyn skall tas till ekonomiska, sociala och kulturella behov samt

till regionala och lokala särdrag samt att motsvarande anges i fågeldirektivet. Det finns således ett utrymme för beaktande av nationella behov och särdrag. Det är angeläget att dessa behov och särdrag beaktas än tydligare än vad som hittills skett. Möjligheterna härför torde ha ökat i och med att subsidiaritetsprincipen stärkts genom Maastrichtavtalet. Sverige bör verka för att EG-kommissionen ändrar detta. Detta bör ges regeringen till känna.

**23. Konventionen om biologisk mångfald och WTO och
Konventionen om biologisk mångfald och TRIPS-avtalet
(punkterna 44 och 45)**

av Kjell-Erik Karlsson (v), Maria Wetterstrand (mp) och Willy Söderdahl (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkterna 44 och 45 borde ha följande lydelse:

44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 23. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ28 yrkande 4.
45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 23. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ28 yrkande 5.

Ställningstagande

Handelsavtalen utgör ett stort hot mot en gemensam internationell naturvårdsstrategi. WTO:s handelsavtal är i dag i praktiken överordnade miljöpolitiken. Trots att det finns internationella miljööverenskommelser har dessa liten tyngd jämfört med handelsavtalen som regleras genom WTO. För att garantera en säker livsmedelsförsörjning och ett bevarande av en biologisk mångfald är det angeläget att utsädet är fritt och att syftet med konventionen om biologisk mångfald uppfylls. Det är därför angeläget att konventionen om biologisk mångfald överordnas WTO:s regler. Sverige bör därför verka i sådan riktning.

Det avtal i WTO som reglerar bl.a. copyright och patenträtt benämns TRIPS (Trade Related Aspects on Intellectual Property Rights). Enligt artikel 27 i TRIPS-avtalet åläggs samtliga WTO:s medlemsstater att införa patentlagstiftning på alla produkter och processer och inom alla teknikområden, förutsatt att de är nya, har en uppfinningshöjd samt går att tillämpa industriellt. Underparagrafen 27.3.b medger undantag för växter och djur, men kräver trots detta att alla länder måste införa patent på mikroorganismer och vissa processer samt liknande system för åtminstone växtsorter. Detta innebär en möjlighet till patent på liv. Det är också angeläget att paragraf 27.3.b i TRIPS-avtalet förändras så att den möjliggör hänsyn till de målsättningar som finns i konventionen om biologisk mångfald. Regeringen bör därför verka för att TRIPS-avtalet förändras så att det möjliggör hänsyn till de målsättningar som finns i konventionen om biologisk mångfald.

Vad som anförs ovan bör ges regeringen till känna.

24. World Commission on Dams riktlinjer (punkt 46)

av Kjell-Erik Karlsson (v) och Willy Söderdahl (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 24. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ28 yrkande 7.

Ställningstagande

Ett tydligt exempel på när tillräcklig hänsyn till biologisk mångfald inte tas är byggandet av storskaliga dammprojekt. World Commission on Dams (WCD) har byggt upp en stor kunskapsbas om sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter på vattenkraft och dammbyggen. I rapporten ger WCD förslag till kriterier och riktlinjer för framtida beslut om hur användning och fördelning av vatten- och energiresurser skall göras med eller utan dammar som medel. Här finns också förslag till hur implementeringen av kriterier och riktlinjer skall genomföras av olika aktörer. Det är viktigt att Sverige verkar för att EU och andra relevanta internationella institutioner antar World Commission on Dams riktlinjer för att garantera att tillräcklig hänsyn tas till sociala och ekologiska förhållanden. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Rovdjurscentrum (punkt 24)

av Ulf Björklund (kd), Ingvar Eriksson (m), Caroline Hagström (kd), Per-Samuel Nisser (m), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Anne-Katrine Dunker (m).

Som utskottet anför i detta betänkande, liksom vid behandlingen av propositionen om en sammanhållen rovdjurspolitik, ökar behovet snabbt av kunskap och informationsinsatser när det gäller främst de fyra stora rovdjuren björn, varg, järv och lo. Intresset och engagemanget hos allmänheten är i dag stort. Utöver anläggningarnas egna bestånd av rovdjur har antalet rovdjur i vilt tillstånd i respektive närområde ökat markant under senare år. Kunskap och kvalificerad information har en nyckelroll för allmänhetens förståelse för rovdjur och aktuell rovdjurspolitik. Det är därför angeläget att etablerandet av ett nationellt rovdjurscentrum snarast blir verklighet. Kompetensen på aktuella etableringsanläggningar är starkt växande när det gäller forskning, vetenskaplig kompetens, möjligheter till kvalificerade föreläsningar liksom studier i autentisk miljö. Med kännedom om det positiva utvecklingsarbete som bedrivs på tänkbara etableringsorter förväntar vi oss att Naturvårdverket, som har regeringens uppdrag, nu snarast redovisar sitt uppdrag. För att inte tappa engagemang och möjligheter är det viktigt att den samlade befintliga erfarenheten och kompetensen tas till vara på rätt sätt. Detta bör vara möjligt i ett nätverkssamarbete där koordineringsansvaret läggs på den anläggning som bedöms besitta de bästa förutsättningarna för en positiv utveckling enligt de intentioner som uttalats för ett nationellt rovdjurscentrum.

2. Strömmar och vattendrag (punkt 35)

av Ulf Björklund (kd), Caroline Hagström (kd) och Ester Lindstedt-Staaf (kd).

Enligt miljöbalken skall ett förbiflöde på minst 5 % finnas vid vattenkraftverk. Fortfarande saknas förbiflöde vid många kraftverk. Det är märkligt att en annars så kraftfull lag som miljöbalken inte följs upp bättre. Ur rättssäkerhetssynpunkt är det viktigt att kraftproducenter inte behandlas annorlunda än vanliga medborgare.

3. Fågeljakten och EU (punkt 42)

av Kjell-Erik Karlsson (v), Maria Wetterstrand (mp) och Willy Söderdahl (v).

I södra Europa faller varje år miljontals flyttfåglar offer för illegal fågeljakt som ofta bedrivs på ett ytterst oetiskt sätt. Det är en nöjesslakt som upprepas varje år under höst och vinter. Flera av de arter som jagas kring Medelhavet har även ett skyddsvärde utifrån ett europeiskt perspektiv. Det har under förhandlingarna med bl.a. Malta och Cypern inför den kommande utvidgningen av EU hävdats att fågeljakten är en gammal tradition, varför ett undantag från nuvarande EG-lagstiftning (fågeldirektivet) bör beviljas för att fågeljakten skall kunna fortgå. Vi anser att det är av yttersta vikt att fågeldirektivet inte urholkas av nya medlemsnationers undantag. Eftersom denna oetiska fågeljakt även pågår inom EU i länder som Spanien, Italien och Frankrike, är det tydligt att det gällande fågeldirektivet inte efterlevs. Sverige bör därför på EU-nivå verka för att en ökad kontroll av fågeldirektivets tillämpning, med möjligheter till sanktioner vid brister, genomförs inom EU:s medlemsländer.

4. Handeln med utrotningshotade djur och växter (punkt 47)

av Kjell-Erik Karlsson (v) och Willy Söderdahl (v).

En viktig del i arbetet med att bevara arter är att snabbt finna åtgärder som sätter stopp för den omfattande internationella handeln med hotade djur- och växtarter. Detta är en handel där omsättningen ökar kraftigt i varje led. Detta gör den svårt att stoppa. Många av arterna som omfattas av handeln är akut hotade och riskerar att försvinna helt. Andra riskerar att försvinna på sikt om inte handeln upphör. Illegal handel med djur är även ofta förknippad med plågsam och oetisk behandling av djur. Att finna lösningar till hur den illegala handeln med växter och djur skall kunna stoppas är ett svåröverskådligt problem som omfattar flera dimensioner. Det handlar bl.a. om åtgärder för att förbättra det svenska och det internationella regelverket, förbättrad kunskap, internationellt samarbete samt utökad tillsyn och kontroll. För att på allvar kunna ta ett helhetsgrepp är en heltäckande utredning nödvändig då detta tydligt skulle visa på vilka möjliga vägar som finns för att bekämpa den illegala handeln.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

I skrivelse 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik lämnar regeringen (Miljödepartementet) en beskrivning av den samlade och delvis förnyade naturvårdspolitiken. I skrivelsen formulerar regeringen sin grundsyn på naturvårdspolitiken, exempelvis tas förhållandet naturvård och hållbar utveckling, motiven för regeringens naturvårdspolitik samt vägledande strategier och principer upp. Vidare redogör regeringen för sin syn på relationen mellan de av riksdagen fastlagda miljökvalitets- och delmålen och naturvårdspolitiken.

Följdmotioner

2001/02:MJ28 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s transportpolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om EU:s jordbrukspolitik.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige inom EU verkar för att marina reservat inrättas i haven inom EU.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skall verka för att konventionen om biologisk mångfald överordnas WTO:s regler.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skall verka för att TRIPS-avtalet förändras så att det möjliggör hänsyn till de målsättningar som finns i konventionen om biologisk mångfald.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen inom EU och internationella institutioner skall verka för att alla politikområden, samarbetsprojekt, stöd och investeringar utformas så att den biologiska mångfalden varken inom EU eller i övriga världen minskar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skall verka för att EU och andra relevanta internationella institutioner antar World Commission on Dams riktlinjer.

2001/02:MJ29 av Elver Jonsson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att tillsynsmyndigheter bör få i uppdrag att snabbt se över organisationen för att kunna kontrollera fastställda vattendomars efterlevnad.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det samlade analysprogrammet i skrivelse 173 intensifieras så att avsedd kvalitet i miljö- och naturvårdspolitiken kan förverkligas.

2001/02: MJ30 av Harald Nordlund och Lennart Kollmats (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bevarandet av den biologiska mångfalden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skyddet av våra våtmarker.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om strandskyddet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om småskalig vattenkraft.

2001/02: MJ31 av Eskil Erlandsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppräkning av anslag till ideella organisationer verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka ersättningsnivåerna för ängs- och betesmarksprogrammen samt att utforma dessa så att de lättare kan anpassas till lokala förhållanden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i första hand avsätta statligt ägd skog framför privatägd skog till reservat när likvärdiga skyddsvärden finns att tillgå i statlig ägo.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatoriska samråd mellan myndigheter och markägare vid inventering av markområden.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värna och stärka den privata äganderätten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avsätta mera resurser till plantering och skötsel av lövskog.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om grönområdenas betydelse i stadsmiljöer för människor, djur och natur.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla en ekologiskt hållbar turism där de lokalt boende får utkomst av reservats- och naturskyddsområden.

2001/02: MJ32 av Göte Jonsson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om målkonflikter.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunala naturvårdsprogram.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda planeringsprocessen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inga inskränkningar i ägande- och brukanderätten skall ske utan att ersättning utgår.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivilliga stiftelser.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunalt ägande.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om allemansrätten.

Motion med anledning av proposition 2001/02:4

2001/02:N27 av Agne Hansson m.fl. (c):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ta initiativ till att förhindra missbruket av allemansrätten i kommersiellt bruk för att skapa förutsättningar för markägaren och det lokala näringslivet att utveckla verksamheten efter de lokala förutsättningarna.

Motioner från allmänna motionstiden 2000

2000/01:MJ902 av Nils Fredrik Aurelius och Leif Carlson (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att allmän jakttid på storskarv bör återinföras.

2000/01:MJ903 av Jeppe Johnsson (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om allmän jakt på skarv.

2000/01:MJ904 av Patrik Norinder och Anne-Katrine Dunker (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om allmän jakt på skarv.

2000/01:MJ905 av Yvonne Andersson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skarven skall tas upp på listan för jaktbart vilt inom unionen.

- Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om allmän jakt på skarv.

2000/01:MJ908 av Berit Adolfsson och Kent Olsson (m):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en allmän jakt på skarv tillåts.

2000/01:MJ909 av Christel Anderberg och Henrik Westman (m):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om allmän jakt på skarv.

2000/01:MJ911 av Ingvar Eriksson m.fl. (m):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jakt på skarv.

2000/01:MJ912 av Claes-Göran Brandin och Krister Örnfjäder (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändring av EG:s fågelskyddsdirektiv.

2000/01:MJ919 av Agne Hansson och Lena Ek (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att allmän jakt på skarv skall medges.

2000/01:MJ920 av Eskil Erlandsson m.fl. (c):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa allmän jakttid på skarv.

Motioner från allmänna motionstiden 2001

2001/02:MJ202 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om placering av rovdjurscentrum i Orsa.

2001/02:MJ205 av Kenneth Johansson (c):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frivilliga avtal utnyttjas som ett alternativ till miljöbalkens bestämmelser om områdesskydd.

2001/02:MJ206 av Kenneth Johansson (c):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nordiskt samarbete i rovdjursfrågor.
- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av ett rovdjurscenter i Grönklitt i Dalarna.

2001/02: MJ212 av Kenneth Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredning om gränsdragning mellan normalt utnyttjande av allemansrätten och kommersiellt utnyttjande av densamma.

2001/02: MJ214 av Nils Fredrik Aurelius och Leif Carlson (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att allmän jakttid på storskarv bör återinföras.

2001/02: MJ217 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att fastställa en miniminivå för vargstammen på 500 individer eller 50 vargföringringar i Sverige per år.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av 28 § jaktförordningen innebärande att vargen inte skall omfattas av denna paragraf i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02: MJ220 av Åke Sandström m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att småskalig näringsverksamhet i form av ekologiskt hållbart nyttjande av markresurserna måste kunna förenas med aktuella bevarandebestånd.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att föra över beslutanderätt, tillsyn och skötsel av naturvärden till skärgårdsregionerna och dess invånare.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att markägare måste tillfrågas innan kommersiellt organiserade former av verksamhet företas på berörd mark.

2001/02: MJ227 av Runar Patriksson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om antalet vargar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sprida vargstammen över hela landet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokala analyser av livskvaliteten i vargtäta områden.

2001/02: MJ228 av Eskil Erlandsson m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att allmän jakt på skarv medges.

2001/02: MJ236 av Carl-Erik Skårman (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att antalet skarvar bör begränsas.

2001/02:MJ238 av Catharina Elmsäter-Svärd (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av jakten på skarv.

2001/02:MJ245 av Jonas Ringqvist m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige på EU-nivå skall vara drivande i att en ökad kontroll av fågeldirektivets tillämpning inom EU:s medlemsländer såväl som i kandidatländerna kommer till stånd.

2001/02:MJ248 av Ola Karlsson och Per-Samuel Nisser (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella miniminivåer respektive etappmål för stammarna av björn, lo och varg.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om villkoren för att kunna bo och verka på landsbygd.

2001/02:MJ255 av Jonas Ringqvist m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen låter utreda omfattningen av handeln med utrotningshotade djur och växter samt låter utröna vägar för att begränsa dess utsträckning.

2001/02:MJ273 av Helena Hillar Rosenqvist (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ny nationalparksplan.

2001/02:MJ276 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att skydda vitryggig hackspett.

2001/02:MJ280 av Sven Brus och Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av förutsättningarna för Omberg att bli nationalpark.

2001/02:MJ295 av Maria Larsson och Ragnwi Marcelind (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fågeljakten i vissa europeiska länder.

2001/02:MJ316 av Per Lager m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av åtgärder för att bättre kunna möta det växande problemet med den spanska skogssnigeln.

2001/02:MJ324 av Karl-Göran Biörsmark (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Omberg bör skyddas och förvaltas som nationalpark.

2001/02: MJ327 av Dan Kihlström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt rovdjurscentrum i Värmland.

2001/02: MJ332 av Anders Ygeman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot bluffen med odlat ädelträ.

2001/02: MJ337 av Agne Hansson m.fl. (c):

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatoriska samråd mellan myndigheter och markägare vid inventering av markområden.

2001/02: MJ339 av Eskil Erlandsson m.fl. (c):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommersiellt missutnyttjande av allemansrätten.

2001/02: MJ343 av Göte Jonsson m.fl. (m):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändring i miljöbalken vad gäller allemansrätten och kommersiell verksamhet.

2001/02: MJ345 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om valjakt och svensk valpolitik.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en svensk tydlig politik mot valfångst i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02: MJ347 av Sonia Karlsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Omberg bör skyddas och förvaltas som nationalpark.

2001/02: MJ351 av Gudrun Lindvall (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inventering av landets biologiska mångfald.

2001/02: MJ362 av Patrik Norinder och Anne-Katrine Dunker (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett svenskt rovdjurscentrum i Järvsö.

2001/02: MJ375 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fler ängsreservat med skötselplaner.

2001/02:MJ398 av Lena Olsson m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till förbud mot högkantsmatta.

2001/02:MJ404 av Lennart Beijer (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det är en angelägen uppgift att säkra fri fiskvandring i Emån från mynningen upp till Ädelfors enligt vad i motionen anförs.

2001/02:MJ419 av Göte Jonsson m.fl. (m):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om granskning av erfarenheterna vid avgränsning och genomförande av skogsreservat.

2001/02:MJ420 av Göte Jonsson m.fl. (m):

7. (delvis) Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jakt på säl och skarv.

2001/02:MJ439 av Gudrun Lindvall (mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvidgning av sälskyddsområden.

2001/02:MJ447 av Harald Nordlund (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om nya Natura 2000-områden.

2001/02:MJ457 av Krister Örnfjäder och Agneta Ringman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återskapande av våtmarker.

2001/02:MJ460 av Gudrun Lindvall (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppdrag till Naturvårdsverket att inleda förhandlingar med svenska skogsbolag om överhållande av skog inom områden där andelen gammal skog är mycket låg.

2001/02:MJ463 av Lotta N Hedström m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en nationell strategi för att värna biologisk mångfald.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av handlingsplan för arter på hotlista.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jakt på hotade arter.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en årlig skrivelse till riksdagen om tillståndet för den biologiska mångfalden i allmänhet och för de hotade arterna i synnerhet.

2001/02:MJ465 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör agera inom EU för att få stopp på fågeljakt under vårsträcket.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör agera inom EU för att få ansökarländerna Malta och Cypern att upphöra med jakt på flyttfågel under våren.

2001/02:MJ480 av Lars U Granberg och Lennart Klockare (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillbyggnad av laxtrappor i kraftverken i Luleälven.

2001/02:MJ489 av Siw Wittgren-Ahl och Eva Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att åtagandet enligt konventionen om biologisk mångfald innebär att de insamlade kulturväxterna måste bevaras långsiktigt och på ett tillfredsställande sätt.

2001/02:MJ491 av Kristina Zakrisson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokalt och regionalt inflytande över skotertrafiken.

2001/02:MJ495 av Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av bestämmelser för bevarande av skyddsvärda biotoper.

2001/02:MJ503 av Åke Sandström och Åsa Torstensson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om behovet av att lokalt förankrade skötselplaner planeras in i samband med kommande reservatsbildningar.

2001/02:MJ505 av Åke Sandström (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av att det, vid beslut som påverkas av EG-regler och som rör den svenska jakten och viltförvaltningen, skall tas större hänsyn till svenska behov och särdrag än vad som hittills skett.

2001/02:MJ506 av Åsa Torstensson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om driftskostnader för strandstädning.

2001/02:MJ513 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kunskaperna om de marina ekosystemen därför måste förbättras.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att miljömyndigheterna därvid måste ha det övergripande ansvaret för bevarande av de marina resurserna.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokal/regional förvaltning av vissa lokala bestånd.

2001/02:MJ515 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att bevara den biologiska mångfalden i odlingslandskapet.

2001/02:MJ520 av Alf Svensson m.fl. (kd):

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivilliga avsättningar av mark.

2001/02:MJ521 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värna den biologiska mångfalden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Natura 2000.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att skydda och anlägga våtmarker.

2001/02:MJ522 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skydd av vildlax.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om restaurering av strömmar och vattendrag.

2001/02:MJ523 av Caroline Hagström m.fl. (kd):

12. Riksdagen begär hos regeringen en översyn av lagstiftningen som kan öppna för en möjlighet till ersättning för inskränkning i brukandet inom större fornlämningsområden.

2001/02:N374 av Inger Strömbom m.fl. (kd):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av allemansrättens utformning när det gäller kommersiell verksamhet på enskilda mark.